

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΝΗ' | ΤΕΥΧ. Α' | ΑΘΗΝΑΙ, Ι. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14, Τ. 140-ΤΗΛ. 718-308 | 1/15 ΙΟΥΛΙΟΥ 1981 | ΑΡΙΘ. 13-14

ΣΥΝΟΔΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ

Πρὸς τὸ Χριστεπώνυμον πλήρωμα
τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Τέκνα ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά·

Ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ, κατὰ τὴν δισχιλιετῆ ἱστορικὴν πορείαν Της ἐπὶ τῆς γῆς, καὶ ἀρχῆς γενομένης ἀπὸ τὴν ἡμέραν τῆς Ἁγίας Πεντηκοστῆς, ἀκολουθεῖ ἀπαρχαράκτως καὶ μὲ συνέπειαν τὸν δρόμον τὸν ὁποῖον καθώρισεν ὁ Θεάνθρωπος Ἰδρυτῆς Αὐτῆς Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, μὲ σκοπὸν τὴν σωτηρίαν καὶ τὴν δικαίωσιν τοῦ ἐν τῷ Ἀδὰμ πεπτωκότος ἀνθρώπου. Εἰς ὅλην τὴν ζωὴν Αὐτῆς διατηρεῖ ἀναλλοιώτους καὶ ἀμετακινήτους τὰς αἰωνίας ἐκκλησιολογικὰς βάσεις τῆς διδασκαλίας Της καὶ τὴν Ἀποστολικὴν Παράδοσιν, τῆς ὁποίας ὑπεύθυνοι φορεῖς καὶ ἐκφρασταὶ εἶναι οἱ ἀνὰ τὰ πέρατα τῆς Οἰκουμένης ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι κατασταθέντες Ἐπίσκοποι, ὡς ἡγούμενοι τοῦ σώματος τῶν Τοπικῶν Ἐκκλησιῶν καί, ταυτοχρόνως, ἡ μόνη ἀθθεντία, ἡ ὁποία δύναται νὰ ταχθῆ κατὰ τῶν ποικιλωνύμων αἱρέσεων καὶ σχισμάτων, τὰ ὁποῖα ἠπειλήσαν σοβαρῶς τὴν ἐνότητα τοῦ Σώματος τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ ἀθθεντία αὕτη ἐνεργοποιεῖται καὶ ἐκφράζεται εἰς τὸν θεσμὸν τῆς Οἰκουμενικῆς Συνόδου, πρότυπον τῆς ὁποίας ὑπῆρξεν ἡ Ἀποστολικὴ Σύνοδος. Ὁ θεσμὸς οὗτος τῆς Οἰκουμενικῆς Συνόδου λειτουργεῖ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἀπὸ τοῦ Δ' ἡδὴ αἰῶνος καὶ συνιστᾷ τὸ θεμέλιον καὶ τὸ κριτήριον τῆς Δογματικῆς διδασκαλίας καὶ τῆς Κανονικῆς τάξεως εἰς Αὐτήν.

Κατὰ τὸ τρέχον ἔτος 1981 συμπληροῦνται 1600 ἔτη ἀπὸ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει συγκλήσεως τῆς Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἡ ὁποία, σὺν τοῖς ἄλλοις, προσέδωκε τὴν τελικὴν καὶ ὁριστικὴν μορφήν εἰς τὸ κείμενον τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως, τὸ ὁποῖον ἀποτελεῖ δι' ὅλους ἡμᾶς μίαν ἱερὰν ὁμολογίαν.

Ἐπ' ἐνκαιρίᾳ τοῦ ἱεροῦ τούτου Ἰωβηλαίου, ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἐπιθυμεῖ νὰ συμμετάσχη ἐνεργῶς εἰς τὰς ἀνὰ τὴν Ὁρθόδοξον Οἰκουμένην ἐκδηλώσεις, αἱ ὁποῖαι θὰ ἀποτελέσουν ἓνα ἐλάχιστον πνευματικὸν φόρον τιμῆς, εὐλαβείας καὶ ἀναγνωρίσεως τοῦ ἔργου τῶν Ἁγίων τῆς Ἐκκλησίας Πατέρων, τῶν συγκροτησάντων τὴν Β' Οἰκουμενικὴν Σύνοδον, ἀλλὰ καὶ γενικῶς πάντων τῶν συμμετασχόντων εἰς ὅλας τὰς Οἰκουμενικὰς Συνόδους τῆς Ἐκκλησίας, καὶ οἱ ὁποῖοι, διὰ τῆς ἀκλονήτου πίστεώς των, τοῦ θεολογικοῦ των καταρτισμοῦ, τῆς ἀκαμάτου ἐργατικότητός των, τοῦ ἁγίου βίου των, τῶν σπανίων διοικητικῶν ἀρετῶν των καὶ τῆς μοναδικῆς κοινωνικῆς προσφορᾶς εἰς τὸν ἀνθρώπινον τῆς ἐποχῆς των, ἀνεδείχθησαν πρότυπα Ποιμένων τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, διδάσκοντες καὶ καθοδηγοῦντες τὰς ἐπερχομένας χριστιανικὰς γενεάς.

Τούτου ἕνεκα, ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, κατὰ τὴν Συνεδριῶν Αὐτῆς τῆς 1.4.1981, ἤχθη εἰς τὴν ὁμόφωνον ἀπόφασιν νὰ ἀπευθυνθῆ πρὸς ὑμᾶς καί, γνωρίζουσα τὸ γεγονός τοῦτο τοῦ πνευματικοῦ

ΕΠΙ ΤΗ 1600ῃ ΕΠΕΤΕΙΩ ΤΗΣ Β' ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ

ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗ ΚΑΙ ΣΥΝΟΔΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ

1.— «Μέγας ὁ Κύριος ὄντως καὶ θαυμαστὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ» ('Αποκ. 15,3), καὶ «οὐδεὶς λόγος ἐξαρκέσει πρὸς ὕμνον τῶν θαυμασίων αὐτοῦ». Μέγας, ὅτι «πάντας ἀνθρώπους θέλει σωθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν» (Α' Τιμ. 2,4). Μέγας εἰς ὅσα ἐξαισία καὶ θαυμαστὰ ἐποίησε καὶ ποιεῖ περὶ τὴν Ἁγίαν Αὐτοῦ Ἐκκλησίαν, «ἣν περιεποιήσατο διὰ τοῦ ἰδίου αὐτοῦ αἵματος» (Πράξ. 20,28). Μέγας καὶ ἐν πᾶσι τοῖς θαυμασίοις, ὅσα ὑφαίνουσι τὴν ζωὴν τῶν πιστῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας.

Πάντα δὲ ταῦτα «ἀπὸ Θεοῦ διὰ Χριστοῦ ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι» καὶ «τὸ κατασκευάζον ἡμᾶς ἐν σῶμα γενέσθαι καὶ ἀναγεννῶν ἡμᾶς τὸ ἐν Πνεύματι ἐστίν». Τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, τὸ συγκροτοῦν τὸν ὅλον θεσμόν τῆς Ἐκκλησίας. «Εἰ μὴ Πνεῦμα παρῆν, οὐκ ἂν συνέστη ἡ Ἐκκλησία· εἰ δὲ συνίσταται ἡ Ἐκκλησία, εὐδὴλον ὅτι Πνεῦμα παρέσθαι» (Χρυσόστομος, Εἰς τὴν Ἁγίαν Πεντηκοστήν, Ὁμιλία Α', 1,3/4, P.G. 50, 459.) Τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, τὸ κατοικοῦν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ ἐν ταῖς καρδίαις τῶν ἀνθρώπων, ὡς ἐν ναῶ, τὸ ἀδιαλείπτως ἀγιάζον τὴν Ἐκκλησίαν καὶ ὁδηγοῦν αὐτὴν «εἰς πᾶσαν τὴν ἀλήθειαν» ('Ιωάν. 16,13).

ἐορτασμοῦ, νὰ παρακαλέσῃ, ὅπως στρέψωμεν τὴν σκέψιν ἡμῶν πρὸς τοὺς Ἁγίους ἐκείνους Πατέρας τῆς Ἐκκλησίας μας καὶ τοὺς εὐθαρσεῖς ὁμολογητὰς τῆς πίστεως, εὐγνωμονοῦντες αὐτοὺς διὰ τὴν πνευματικὴν κληρονομίαν τῆς πίστεως, καὶ συγχρόνως νὰ παρακαλέσωμεν τὸν Θεῖον Ἰδρυτὴν τῆς Ἐκκλησίας ὅπως προστατεύῃ Αὐτὴν καὶ καθοδηγῇ τὴν λογικὴν Του Ποίμνην εἰς τὸν δρόμον τῆς βεβαίας σωτηρίας ἐν τῇ ἐνότητι καὶ ἀδελφικῇ ἀγάπῃ, ἰδίᾳ κατὰ τὴν σημερινὴν ἐποχὴν, κατὰ τὴν ὁποῖαν οἱ ποικιλώνυμοι καὶ πολύμορφοι ἐχθροὶ τῆς Ἐκκλησίας συσπειροῦνται καὶ μεθοδεύουν μὲ ὑπομονὴν καὶ ἐπιμονὴν τὴν διὰ παντὸς μέσον μείωσιν Αὐτῆς.

Ὅθεν, ἐν εὐχαριστίαις πρὸς τὸν Θεόν, προτρεπόμεθα εἰς συνειδητὴν συμμετοχὴν εἰς τὴν πνευματικὴν ταύτην εὐφρόσυνον ἐορτὴν καὶ πανήγυριν εἰς μνήμην τῶν Ἁγίων Πατέρων τῆς Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, καὶ ἐ-

2.— Μιᾶς τῶν διὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐκφάνσεων καὶ παρουσιῶν τοῦ Μεγάλου Θεοῦ καὶ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ Αὐτοῦ τὴν ἱεράν ἐπέτειον ἐορτάζει σήμερον ἡ Ἀποστολικὴ καὶ Οἰκουμενικὴ Ἐκκλησία τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐν τῇ, σὺν Θεῷ, συμπληρώσει 1600 ἐτῶν ἀπὸ τῆς συγκλήσεως τῆς Ἁγίας Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, τῆς συνελθούσης ἐν ἔτει σωτηρίου 381ῳ, ἐν τῇ Πόλει ἡμῶν ταύτῃ, τῇ καὶ Βασιλίδι τῶν πόλεων καὶ πρώτῃ Καθέδρᾳ τῆς κατ' Ἀνατολὰς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας.

Θαυμαστὸν ὑπῆρξε τὸ ἔργον τῆς Συνόδου ταύτης, ἀδελφοὶ περισπούδαστοι καὶ τέκνα ἡμῶν ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά. Διὸ καὶ ἡ χαρὰ τῆς Ἐκκλησίας εἶναι μεγάλη ἐπὶ τῇ ἐπετείῳ ταύτῃ, ἐφ' ἣ καὶ εὐγνωμόνα καὶ εὐλαβῆ ἐκφράζομεν αἰσθήματα τῷ Δομῆτορι τῆς Ἐκκλησίας Χριστῷ, τῷ καταξιώσαντι ἡμᾶς καὶ ὑμᾶς ἐορτάσαι καὶ συνεορτάσαι, ἀγγελιομένη ψυχῇ καὶ παλλούσῃ καρδίᾳ, τὴν τιμίαν ταύτην ἐπέτειον.

Δόξα τῷ Θεῷ πάντων ἔνεκεν.

3.— Θαυμαστὸν, λέγομεν, ὑπῆρξε τὸ ἔργον τῆς Συνόδου, σωτηριωδῶς συναφθὲν πρὸς τὰ προκαλέ-

πικαλούμενοι τὴν πρὸς τὸν ἐν Τριάδι Θεὸν προσευχὴν καὶ μεσιτείαν των, διατελοῦμεν μετὰ Πατρικῆς ἐν Χριστῷ ἀγάπης.

† Ὁ Ἀθηνῶν ΣΕΡΑΦΕΙΜ, Πρόεδρος

† Ὁ Μυτιλήνης ΙΑΚΩΒΟΣ

† Ὁ Σερβίων καὶ Κοζάνης ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

† Ὁ Κίτρους ΒΑΡΝΑΒΑΣ

† Ὁ Ζάνθης ΑΝΤΩΝΙΟΣ

† Ὁ Χαλκίδος ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

† Ὁ Θεσσαλιώτιδος καὶ Φαναριοφερσάλων ΚΛΕΟΠΑΣ

† Ὁ Λαρίσης καὶ Τυρνάβου ΣΕΡΑΦΕΙΜ

† Ὁ Πειραιῶς ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ

† Ὁ Περιοτερίου ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

† Ὁ Καλαβρύτων καὶ Αἰγιάλειας ΑΜΒΡΟΣΙΟΣ

† Ὁ Χίου, Ψαρῶν καὶ Οἰνουσῶν ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ

† Ὁ Νικοπόλεως καὶ Προβέζης ΜΕΛΕΤΙΟΣ

Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος
Ἀρχιμ. Ἰερώνυμος Διάκων

σαντα ἀρνητικά, ὡς μὴ ὄφειλε, ἐκκλησιαστικά γεγονότα τῆς τότε ἐποχῆς, καὶ ἔτι οἰκοδομητικότερον ἐπεκταθέν, τῇ Χάριτι τοῦ Θεοῦ, ἀπὸ 16 ὄλων αἰώνων, ἐν τῇ ζωῇ τῶν Ἐκκλησιῶν Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως, διὰ τῶν θεοπνεύστων λύσεων καὶ ἀποφάνσεων αὐτῆς, μάλιστα δὲ καὶ κυρίως διὰ τοῦ κοινῆ ὑπὸ πάντων τῶν χριστιανῶν ἀπαγγελλομένου καὶ καθομολογουμένου Συμβόλου τῆς Πίστεως, καὶ ἔκτοτε ὡς Συμβόλου Νικαίας-Κωνσταντινουπόλεως γνωριζομένου καὶ ὡς τοιούτου τιμωμένου ὑπὸ πασῶν τῶν Ἁγίων τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησιῶν.

4.— Οὐδείς λόγος ἐξαρκέσει σήμερον, ἀδελφοὶ καὶ τέκνα, πρὸς ἕμνον τῶν θανμασιῶν τοῦ Θεοῦ ἐν τῷ γεγονότι τούτῳ.

Ἰδοῦ, 16 ὄλοι αἰῶνες διέρρευσαν, ἀπ' ὅτου ἡ Σύνοδος ἐκείνη συνεκλήθη ἐνταῦθα, ἐν τῷ Ναῶ τῆς τοῦ Θεοῦ Εἰρήνης, ὡς αἱ παλαιαὶ ἐν προκειμένῳ μαρτυροῦσι πηγαί. «Εὐαγγῆ ἐκτῆριον» χαρακτηρίζει τὸν Ναὸν ὁ ἱερός χρονογράφος καὶ ἐπωνυμιον τῆς «ὁμομολίας» ἀποκαλεῖ τὴν περιοχὴν, ἔνθα συνεκλήθη ἡ Σύνοδος, καθ' ἣν οἱ ταύτην συγκροτήσαντες ἐξηγγέλλαν («κοινῆν τινα καὶ συμπεφωνημένην διδασκαλίαν»), ἐξ οὗ καὶ «ἐντεῦθεν αὐτῆ ἡ ἐπωνυμία» (Θεοδώρου Ἀναγνώστου, Τεμάχια Ἐκκλ. Ἱστορίας, P.G. 86, 225. Πρβλ. καὶ Στεφάνου Διακόνου, Βίος τοῦ Ἁγίου Στεφάνου τοῦ Νέου. P.G. 100, 1144.)

Προσκήλσει τοῦ αὐτοκράτορος Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου ἐγένετο ἡ σύγκλησις, «κατὰ τὸ γράμμα τῆς εὐσεβείας» τοῦ αὐτοκράτορος («Προσφωνητικός τῆς Συνόδου πρὸς τὸν εὐλαβέστατον βασιλέα Θεοδοσίον τὸν Μέγαν...»), ἐν Mansi, Conciliorum amplissima Collectio, III. 557), καὶ δὴ καὶ οὐχὶ κατὰ τι ἕτερον δίκαιον ἐξεκκλησιαστικόν, ἀλλὰ συνωδὰ προηγουμένως ἰσχύσαντι ἔθει, ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου, ὅστις τῇ διαγνώμῃ τῶν περὶ αὐτὸν ταγῶν τῆς Ἐκκλησίας (Rufini, Historia Ecclesiastica, A, 1, 217|218 PL 21, 467, «ex sacerdotum sententia...») συνεκάλεσε τὴν Α' ἐν Νικαίᾳ Οἰκουμενικὴν Σύνοδον.

«Τοὺς τῆς οἰκείας δὲ ἡγεμονίας ἐπισκόπους εἰς τὴν Κωνσταντινουπόλιν δραμεῖν παρηγγύησεν» διὰ τῶν γραμμάτων του ὁ βασιλεὺς (Θεοδώρου, Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, Ε', 6, 205, P.G. 82, 1208.), ἐκ πενήκοντα καὶ ἑκατὸν Πατέρων τῆς Ἀνατολῆς μόνον συγκροτηθείσης τῆς Συνόδου, πρὸς ἀντιμετώπισιν καὶ λύσιν τῶν θεολογικῶν καὶ διοικητικῶν προβλημάτων τῆς ἐποχῆς.

Ὡλοκλήρωσε δὲ ἡ Σύνοδος τὸ ἔργον αὐτῆς εἰς βραχὺ ὄντως διάστημα, ἀπὸ Μαΐου μέχρις Ἰουλίου, ὑπὸ τὴν, Θεία παραχώρησι, προεδρείαν τριῶν ἁγίων ἀνδρῶν, Μελετίου τοῦ Ἀντιοχείας, θανόντος ἐν τῷ μεταξύ, Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, καὶ τοῦ τοῦτον διαδεχθέντος ἐν τῷ Θρόνῳ τῆς Πόλεως Πατριάρχου Νεκταρίου.

Περατωθεῖσάν δὲ τῶν Θεοπνεύστων ἐργασιῶν τῆς Συνόδου, οἱ Πατέρες αὐτῆς, διὰ γράμματος αὐτῶν, ἀπυθύνθησαν τῷ αὐτοκράτορι καὶ αὐθις, «ὡς ὅσπερ τοῖς τῆς κλήσεως γράμμασι τὴν ἐκκλησίαν τετίμηκε, οὕτω καὶ τῶν δοξάντων ἐπισφραγίσῃ τὸ τέλος» (Προσφωνητικός... κ.λ.π.), Mansi, III 557), τοῦθ' ὅπερ καὶ ἐγένετο.

5.— Τὰ μετὰ ταῦτα προῆλθον ἐξ ἑαυτῶν. Ἡ Ἁγία Σύνοδος — πρώτη αὐτῆ ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν λοιπῶν Συνόδων — ἐγνώρισε τὸ προνόμιον, εἰς βραχὺν πον χρόνον, ἐν μόλις ἔτος μετὰ τὸ πέρας τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς, νὰ χαρακτηρισθῆ καὶ ἀποκληθῆ «οἰκουμενικῆ» ὑπὸ ἐπισκοπικῆς συνελεύσεως, τῷ 382 συνελθούσης, ἐν τῇ πρωτευούσῃ καὶ αὐθις, καὶ ἀποφνημένης ἐπὶ τοῦ ἔργου ἐκείνης (Θεοδώρου, Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, Ε', 9, 214, P.G. 82, 1217. Πρβλ. καὶ τὸν 9ον κανόνα τῆς Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ὅστις ἐπίσης εἶναι ἔργον τῆς Συνόδου τοῦ 382. Πάλλη καὶ Ποτλή, Σύνταγμα Ἱερῶν Κανόνων, τόμ. 2 (Ἀθήναι, 1852), σελ. 182).

Τοῦτο ὑπῆρξε γεγονός σπάνιον, ἐὰν μὴ καὶ πρωτοφανές, οἰαδῆτις καὶ ἐὰν ἤθελεν εἶναι ἡ βαθυτέρα, κατὰ γράμμα ἢ κατ' ἔννοιαν, σημασία τοῦ ὄρου τούτου. Ἡ Σύνοδος ὄντως ὑπῆρξεν «οἰκουμενικῆ».

6.— Ὑπὸ ταύτας τὰς προϋποθέσεις καὶ συνθήκας, ἀδελφοὶ περισπούδαστοι καὶ τέκνα ἡμῶν ἐν Κυρίῳ ἀγαπητὰ, συνεκλήθη ἡ Ἁγία Β' Οἰκουμενικὴ ἐν Κωνσταντινουπόλει Σύνοδος. Ἔχετο δὲ αὐτῆ ὡς σκοπὸν αὐτῆς σαφῶς τὰ ἐξῆς: τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν ἀπὸ τοῦ Ἀρειανισμοῦ ἀπορρυσασῶν χριστολογικῶν ἐπιπλοκῶν καὶ ἄλλων διαβρωτικῶν τῆς ὀρθοδόξου πίστεως καταστάσεων, τὴν ἀπόκρουσιν καὶ καθάρσιν τῆς νέας πνευματομαχικῆς αἰρέσεως τοῦ Μακεδονίου, τὴν σαφῆ καὶ εὐσύνοπτον διατύπωσιν καὶ διακήρυσιν τῆς ὀρθοδόξου πίστεως καὶ διδασκαλίας, τὴν καταδίωξιν τῶν καταδικαστέων πλανῶν, τὴν ἐπιβολὴν τῆς ἐκκλησιαστικῆς τάξεως καὶ εὐταξίας καὶ ἄλλως μὲν μάλιστα δὲ καὶ διὰ τῆς ἔργῳ καθιερώσεως τῆς Οἰκουμενικῆς Συνόδου εἰς τὰ θέματα πίστεως, τὸν περιορισμὸν καὶ τὴν πάταξιν τῶν ὑπερβασίῶν καὶ τὴν ὀριοθέτησιν τῶν κατὰ τόπους ἐκκλησιαστικῶν δικαιοδοσιῶν, ἐν τέλει δὲ καὶ τὴν θεμελίωσιν καὶ θεσμικὴν ἀναγνώρισιν τῆς θέσεως τῆς Ἐκκλησίας τῆς Πόλεως ταύτης ἐν τῷ διοικητικῷ συστήματι τῆς Ἀνατολῆς διὰ τῶν συναφῶν κανόνων.

7.— Δὲν ὑπάρχει ἀνάγκη ἄλλως ἐξ ἄλλων πηγῶν νὰ πληροφορηθῶμεν τὰ σύνδρομα ἀρνητικά ἐν τῷ συνόλω αὐτῶν γεγονότα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης.

Ὁ Μέγας Βασίλειος, βραχὺ τι πρὸ τῆς Συνόδου, διεκτραγωδῶν τὰ ἀπὸ τοῦ Ἀρειανισμοῦ καὶ τῶν παραφνάδων αὐτοῦ προκύναντα ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ κακὰ καὶ εἰς ἀδήγησιν τῆς παρουσίας τῶν ἐκκλησιῶν καταστάσεως» προβαίνων, λέγει ἐπιγραμματικῶς:

«...ὅπου γε αὐτάνδροι ἐκκλησίαι, οἷον ὑφάλους τισὶ τοῖς αἰρετικοῖς δόλοις προσαραχθεῖσαι διεφθάρησαν, ἄλλοι δὲ τῶν ἐχθρῶν τοῦ σωτηρίου πάθους, παραλαμβάνοντες τοὺς οἰκίας, περὶ τὴν πίστιν ἐνανάγησαν... ὅπου γε διὰ πάντων τῆς ἀγάπης ψυγείσης, ἀνήρηται ἀγαπητικαὶ νοθεύσαι· οὐδαμοῦ σπλάγγρον χριστιανόν, οὐδαμοῦ δάκρον συμπαθές)... (Βασίλειον, Περὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, Α', 77/78, P.G. 32, 213/216).

Ὁ δὲ Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνός, ἐπίσκοπος τῆς Βασιλευούσης καταστάς καὶ ἐκ τῶν ἐνδον ζήσας τὰ ἐπισωρευθέντα κακά, τὰς δὲ πιέσεις, τοὺς βιασμούς, τὰς καταλήψεις τῶν καῶν, τὰς δηώσεις, τὴν ὕβριν τῶν θυσιαστηρίων καὶ τὴν σύγχυσι τῶν ἱερῶν μυστηρίων, τοὺς προσωπικοὺς διωγμοὺς καὶ τὰς κακώσεις, τοὺς λιθοβολισμοὺς καὶ τὰς μέχρι θανάτου ἐπιθέσεις τῶν ἀντιπάλων διεκτραγωδῶν, λέγει περὶ τῶν δεινῶν τούτων ὡς («καὶ πέραν τῶν δεινῶν γεγενημένων») (Γρηγόριον Ναζ., Ἔπη, Β', 1, 5, 6 καὶ 11, P.G. 37, 1022, 1023, 1074. Πρβλ. καὶ Λόγος 36, Εἰς τοὺς Μάρτυρας καὶ κατὰ Ἀρειανῶν, P.G. 36, 257 ἐξ. Θεοδώρητον, Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία, Ε', 9, 209, P.G. 82, 1213.).

8.— Οὐχὶ ἤττονα διὰ τὴν Ἐκκλησίαν κίνδυνον ἀπετέλουν καὶ οἱ ἀπότοκοι τοῦ Ἀρειανισμοῦ Πνευματομάχοι.

Ὁ Μέγας Ἀθανάσιος, δύο πον δεκαετηρίδας πρὸ τῆς Συνόδου, ἐτόνιζε τὴν ἀνάγκην συμπληρώσεως τοῦ Συμβόλου τῆς Νικαίας ὡς πρὸς τὸ σημεῖον τὸ ἀφορῶν εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα, τοῦτο δὲ καὶ παρὰ τὴν γνωστὴν προσήλωσιν αὐτοῦ εἰς τὴν χριστολογικὴν ἐπάρκειαν τοῦ Συμβόλου ἐκείνου (Ἀθανάσιον, Πρὸς Ἰουβιανὸν περὶ πίστεως, P.G. 26, 216. Ἴδε καὶ Ἐπιστολὴ πρὸς ... τοὺς Ἀφρικανοὺς ἐπισκόπους..., 1, P.G. 26, 1032).

Ἦτο ὄντως ἐσωτάτη καὶ ἀνυπέρβλητος τῆς Ἐκκλησίας ἀνάγκη ἢ σύγκλησις τῆς Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, τόσον κατὰ τῶν λοιπῶν αἰρετικῶν, ὅς καὶ ἐπιωνύμως κατεδίκασεν αὐτὴ διὰ τοῦ α' αὐτῆς κανόνος, ὅσον καὶ κυρίως κατὰ τῶν Πνευματομάχων, οἵτινες καὶ ἐθεωροῦντο ὅτι («οὐ μόνον κατὰ τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ Υἱοῦ ψεύδονται θεομαχοῦντες καὶ χριστομαχοῦντες, ἀλλὰ καὶ πνευματομαχοῦντες οὐ παύονται») (Βασίλειον, Κατὰ Εὐνομίον, Ε', 2, P.G. 29, 753), καὶ οἵτινες, ὡς («Ἡμῶν οἱ») χαρακτηριζόμενοι, «ὡς κατὰ τὸ ἡμῶν μετέχοντες τῆς τοῦ Ἀρείου αἰρέσεως» (Σχόλιον Ζωναρά ἐπὶ τοῦ κανόνος, Πάλλη καὶ Ποτλῆ, ἐνθ' ἄν., τόμ. 2, σελ. 165), («τὸ ἅγιον Πνεῦμα κτίσμα πάλιν κτίσματός φασιν») (Ἐπιφανίου, Κατὰ αἰρέσεων, 69, P.G. 42, 289) καὶ («κτίσμα τὸ ἅγιον Πνεῦμα δογματίζουσι καὶ οὐ Θεόν, οὐδ' ὁμοούσιον Πατρὶ καὶ Υἱῶ») (Πάλλη καὶ Ποτλῆ, ἐνθ' ἄν., τόμ. 2, σελ. 165.)

9.— Ὅτι δὲ καὶ πλατύτερον οἱ Πατέρες τῆς Συνόδου ἐκαλοῦντο, ἵνα διατυπώσωσι τὴν διδασκα-

λίαν τῆς Ἐκκλησίας, καὶ δὴ καὶ εἰς θέματα πέρα τοῦ τριαδολογικοῦ χώρου ἐπεκτείνόμενα, οἷα τὰ τῆς Ἐκκλησίας, τοῦ μυστηρίου τοῦ Βαπτίσματος, τῆς πίστεως εἰς ἀνάστασιν νεκρῶν καὶ εἰς ζωὴν αἰώνιον, ἐφ' ὧν ἡ Α' ἐν Νικαίᾳ οὐδὲν ἀπεφήσατο, τοῦτο σαφῶς τονίζεται ἐν οἷς Γρηγόριος ὁ Ναζιανζηνός λέγει, διακριβῶν ὅτι οἱ Πατέρες τῆς Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου προήλθον εἰς τὴν γενομένην προσθήκην ἐν τῷ Συμβόλῳ τῆς Α', («προσδιορθοῦντες τὸ ἐλλειπῶς εἰρημένον»), ἐφ' ὅσον πρότερον («μηδὲ κενηῖσθαι τμηκαῦτα τοῦτο τὸ ζήτημα») (Γρηγόριον Ναζ., Ἐπιστολὴ, 102, P.G. 37, 193). Τοῦτο δὲ καθὼς ὥρισαν οἱ Πατέρες τῆς Α' ἐν Χαλκηδόνι Οἰκουμενικῆς Συνόδου, «οὐχ ὡς τι λείπον τοῖς προλαβοῦσιν ἐπεισάγοντες, ἀλλὰ τὴν περὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος αὐτῶν ἔνοιαν κατὰ τῶν τὴν αὐτοῦ δεσποτεῖαν ἀθετεῖν πειρωμένων, γραφικαῖς μαρτυρίαις τρανώσαντες...» (Μανσὶ, VII, 108 ἐξ).

10.— Οὕτω προέκλυσε καὶ οὕτω διεμορφώθη τὸ Σύμβολον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἐδρότερον, σαφέστερον, ὀριστικῶς πλέον ὠλοκληρωμένον.

Ἀνεξαρτήτως πόθεν καὶ πῶς ἡ συνείδησις τῆς ὄλης Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας ἤχθη εἰς τὴν διαμόρφωσιν καὶ βίωσιν τοῦ Συμβόλου τούτου, ἀναντίρρητον τυγχάνει, ὅτι οἱ θεοπνεύστως σφραγίσαντες τοῦτο διὰ τῆς πίστεως καὶ τῆς ἀθρητίας αὐτῶν Πατέρες τῆς Συνόδου, οὐδόλως ἄκησαν, ἵνα διακηρῶξωσιν, ὅτι διὰ τούτου «...πλατύτερον τὴν πίστιν ὠμολόγησαν» (Ἐπιστολὴ τῶν ἐν ΚΠόλει συνελθόντων (τῷ 382) ἐπισκόπων... Δαμάσω, Ἀμβροσίῳ... κ.λπ.), ἐν Μανσὶ, III, 585 καὶ Θεοδώρητον, Ἐκκλ. Ἱστορία, Ε', 9, 211, P.G. 82, 1217), ἔχοντες βαθύτατην συνείδησιν, αὐτοὶ καὶ οἱ μετ' αὐτοὺς πάντες, ὅτι ὑπὸ τὴν διατύπωσιν τοῦ κειμένου τούτου δεόν να διαβλέπηται ἐφ' ἐξῆς ἢ ὑπαρξίς δύο ἀλληλοσυμπληρωμένων, σαφῶν δὲ («ἐκθέσεων πίστεως») τῶν Πατέρων, («τῶν τε ἐν Νικαίᾳ καὶ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει συνελθόντων») (Ἐπιστολὴ ΚΠόλεως Φλαβιανοῦ πρὸς Θεοδόσιον τὸν Β', (449) ἐν Μανσὶ, VI, 535).

11.— Διὸ καὶ ὡς τοιαῦτα τὰ Σύμβολα Νικαίας καὶ Κωνσταντινουπόλεως ἀνεγνώσθησαν καὶ ἐκνώθησαν ἐν τῇ Δ' ἐν Χαλκηδόνι Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ πανηγυρικῶς, καὶ δὴ καὶ οὐχὶ κατὰ παρατυχὸν οἰοδῆτι χειρόγραφον, ἀλλ' ὡς τὰτα ἦσαν κατεστρωμένα εἰς τὰς ἐπισήμους «Βίβλους» τῆς Ἐκκλησίας. («...Καὶ Ἀέτιος ὁ εὐλαβέστατος διάκονος Κωνσταντινουπόλεως ἀπὸ βιβλίου ἀνέγνω οὕτως· ἡ ἁγία πίστις, ἣν ἐξέθεντο οἱ ἅγιοι πατέρες ὄν', συμφωνοῦσα τῇ ἁγίᾳ καὶ μεγάλῃ συνόδῳ τῇ ἐν Νικαίᾳ...») (Μανσὶ, VI, 956/957). Καὶ «πάντες οἱ εὐλαβέστατοι ἐπίσκοποι ἐπεβόησαν. Αὕτη πάντων πίστις· αὕτη πίστις τῶν ὀρθοδόξων· οὕτω πάντες πιστεύομεν».

12.— Ἐκτοτε ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ ἔσχεν ὀριστικῶς τὸ ἑαυτῆς («Σύμβολον Πίστεως»), σύμβολον

ἐνιαίον, ἀξιωματικῶς ἐκφράζον τὴν ἐνιαίαν πίστιν συνόλης τῆς Ἐκκλησίας, σύμβολον εὐρύτερας ἐκκλησιαστικῆς χρήσεως, βεβαίων καὶ μαρτυροῦν τὴν πίστιν τῆς τε ποιμανούσης καὶ ποιμαινομένης Ἐκκλησίας, ἥτις καὶ ἀπαιτεῖ τὴν πρὸς ἀλλήλους ἀγάπην ὡς προϋπόθεσιν τῆς κοινῆς ὁμολογίας, κατὰ τὴν ἐν τῇ ἀναφορᾷ τῆς Θείας Εὐχαριστίας ἐκφώνησιν: «ἀγαπήσωμεν ἀλλήλους, ἵνα ἐν ὁμονοίᾳ ὁμολογήσωμεν».

13.— Ἰδοῦ, ἀδελφοὶ περισπούδαστοι καὶ τέκνα ἀγαπητὰ ἐν Κυρίῳ, ἡ σημασία καὶ ἡ βαρὺτης τοῦ ἔκτοτε κληροδοτηθέντος εἰς τὴν Ἐκκλησίαν Συμβόλου τῆς Πίστεως, ὅπερ καὶ ἀπέβη κείμενον καθολικοῦ κύρους. («...Πάντες οἱ λαοί, τοῦ σωτηριώδους ἀξιούμενοι βαπτίσματος, αὐτὸ καὶ μόνον παραλαμβάνοντες βαπτίζονται») («Ἐνωτικόν») τοῦ αὐτοκράτορος Ζήνωνος, τῷ 482).

Τούτου τὸ ἀνόθευτον, τὸ ἄθικτον, τὸ ἀκίβδηλον ὑποχρεοῦται νὰ διασφαλίσῃ ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ. Καὶ ὡσπερ ἡ Γ' ἐν Ἐφέσῳ Οἰκουμενικῇ Σύνοδος ἐκήρυξεν ἄθικτον εἰς τὸ διηρηκὲς τὸ Σύμβολον τῆς Α' ἐν Νικαίᾳ, ὁρίσασα «μηδενὶ ἐξεῖναι ἑτέραν πίστιν προσφέρειν, ἢ γοῦν συγγράφειν ἢ συντιθέναι, παρὰ τὴν ὁρισθεῖσαν παρὰ τῶν ἁγίων Πατέρων...» (Κανὼν ζ', ἐν Ράλλη καὶ Πोटλῆ, ἐνθ' ἀν., 2, 200 καὶ Mansi, V, 308/09), οὕτω καὶ ἡ Δ' ἐν Χαλκηδόνι, καὶ πᾶσαι ἀνεξαιρέτως αἱ μετὰ ταύτην Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι, ἐκήρυξαν τὸ ἀνόθευτον καὶ ἀκίβδηλον τοῦ Συμβόλου τῆς Κωνσταντινουπόλεως (Mansi VII, 108/117).

14.— Διό, καὶ ἡ ἱστορικῶς πολλῶ μεταγενεστέρα καὶ θεολογικῶς ἥμισυ εὐσταθοῦσα, πολυμερῶς δὲ καὶ καταπολεμηθεῖσα, καὶ πρόξενος πολλῶν διχοστασιῶν ἀποβάσα ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν σχέσεων μεταξὺ Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως προσθήκη τοῦ ἀντιπαροδοσιακῶς, ὡς μὴ ὄφελε, ὑπεισαχθέντος κατασκευάσματος τοῦ («καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ») («Filioque»), ἐν τῷ θέματι τῆς αἰωνίου ἐκπορεύσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐκ τοῦ Πατρὸς, ἥτοι οὐχὶ ἐξ ἐνιαίας ἐν τῇ θεότητι πηγῆς καὶ μοναδικῆς αἰτίας, ἀλλ' ἐξ ἀμφοῦν, ἐθεωρήθη ὑπὸ τῆς Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ παράδοσεως τῆς Ἀνατολῆς ὡς σημεῖον ἀντιλεγόμενον, θέμα διχοστασίας, ἕως ἐπὶ αἰῶνα ἀλλοτριώσασα τὰς δύο Ἐκκλησίας, καὶ ἐν τούτῳ ἀποβάσα — κατὰ Φώτιον εἰπεῖν — «κακῶν κορωνίς» (Φωτίου, Ἐπιστολαί, ἐκδ. Ἰ. Βαλέττα (Λονδῖνον 1864) σελ. 191/192) διὰ τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ, καὶ ὡς τοιαύτη παντάπασιν ἀπαράδεκτος καὶ ἀπόβλητος.

15.— Δὲν θὰ ἐπεκταθῇ ἡ Ἁγία ἡμῶν Ἐκκλησία ἐν τῷ ἑορταστικῷ τούτῳ Κειμένῳ αὐτῆς πρὸς τὰ ἀρνητικὰ καὶ κατ' ἀνάγκην σκιερὰ τοῦ θέματος τούτου σημεῖα. Θλίβεται διὰ τὸ προσγενόμενον τῇ Ἐκκλησίᾳ τοῦ Χριστοῦ καθόλου κακὸν ἐν προκειμένῳ.

Οὐχ ἦττον ὁμως καὶ εὐκαιρον θεωρεῖ, ἵνα ἐκφράσῃ ἐκ παραλλήλου καὶ τὴν ἱκανοποίησιν αὐτῆς ἐπὶ τῇ διαπιστώσει, ὅτι σοβαρὰ μελέται, ἐν τούτῳ τῷ μεταξὺ πανταχόθεν ἀναληφθεῖσαι καὶ ἐν ἀντικειμενικότητι προωθηθεῖσαι καὶ προωθούμεναι, ἄγουσιν ἤδη τὴν διδασκόνσαν Ἐκκλησίαν ἐκασταχοῦ, καὶ μέλλουσιν ὀδηγήσαι, ὡς ἡ Ἐκκλησία ἡμῶν ἐλπίζει, καὶ τὰς ποιμανούσας Ἐκκλησίας τοῦ Θεοῦ κατὰ τόπους εἰς τὴν ἀποκατάστασιν τοῦ ἀρχικοῦ κειμένου τοῦ Συμβόλου τῆς Πίστεως, ἥτοι εἰς τὴν ἀνόθευτον πρωταρχικὴν αὐτοῦ σύνταξιν καὶ μορφήν, ἄνευ τῆς προσθήκης καὶ ἄνευ τῶν παρομαρτησασῶν σχολαστικῶν — καὶ κατὰ τοῦτο καὶ σχολαίων — τῆς ἀφρημένης θεολογίας (θέσεων) καὶ «ἀντιθέσεων» ἐν προκειμένῳ.

Εὐχεται δὲ καὶ προσεύχεται, ὅλη αὐτῆς ψυχῇ, ὅπως ὁ Οὐράνιος τῆς Ἐκκλησίας Δομῆτωρ φατίσῃ πάντας, ἵνα οἱ πάντες εὐρεθῶμεν πλήρως συμπίπτοντες εἰς τὴν μίαν καὶ ἀκεραίαν πρὸς τὸν Ἐνα Κύριον καὶ τὸν Παράκλητον Αὐτοῦ πίστιν καὶ ὁμολογίαν.

16.— Καὶ ταῦτα μὲν τὰ κατὰ τὸ Σύμβολον τῆς Πίστεως ἡμῶν, ὅπερ οἱ Ἁγιοὶ Πατέρες τῆς Ἁγίας ταύτης Συνόδου ἐξέφωσαν καὶ παρέδωκαν τῇ Ἐκκλησίᾳ εἰς τὸ παντελές.

Ἄλλ' οἱ Πατέρες, δι' ὧν θεοπνεύστως ἐθέσπισαν, οὐ μόνον ἐπανήγαγον τὴν πίστιν τῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν ὀρθὴν αὐτῆς βάσιν, ἀλλὰ καὶ προσετύπωσαν καὶ καθιέρωσαν τὸν τρόπον ἀσκήσεως τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἀδθεντίας, παρασχόντες τὸ ἀσφαλές καὶ φερέγγυον πνευματολογικὸν καὶ ἐκκλησιολογικὸν κριτήριον τῆς τοιαύτης ἀδθεντίας ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ.

Ἡ Ἐκκλησία, ἐν τῷ ὑπευθύνῳ ἔργῳ τοῦ ὀρθοτομεῖν τὸν λόγον τῆς ἀληθείας, ἥτοι εἰς θέματα πίστεως καὶ διδασκαλίας, ἀποφαινεται ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι, διὰ τῶν ἐπισκόπων αὐτῆς, ἐν Συνόδοις, καὶ δὴ καὶ Οἰκουμενικαῖς, καὶ οὐχὶ ἄλλως, ἐν ἀπολότῳ συλλογικῇ συνυπευθυνότητι τῶν ἑαυτῆς ποιμένων, ἐκπροσωποῦντων τὸ ὅλον Πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ἐρμηνεύοντων ὀρθῶς καὶ ὀλοκλήρως τὴν κατὰ τὴν κοινὴν συνειδησιν καὶ ἐπιμαρτυρίαν τῆς Ἐκκλησίας βιωμένην ἐν αὐτῇ ἀποστολικὴν παράδοσιν καὶ διδασκαλίαν.

17.— Τῆς ἁγίας ταύτης παραδόσεως καὶ διδασκαλίας κληροδόχοι καὶ λειτουργοὶ ὑπάρχοντες, εὐκαιρον ἠγοῦμεθα, ἐπὶ τῇ εὐσήμεῳ ταύτῃ ἐπετείῳ, ὑπομνήσαι μὲν ταύτην ἡμῶν αὐτοῖς εἰς ἐκπλήρωσιν χρέους, ὑπογραμμίσαι δὲ τοῖς μεθ' ἡμῶν ἐκ τῶν ἄλλων Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν καὶ Ὁμολογιῶν διαλεγόμενοις εἰς ἀποσαφήνισιν τῶν θεολογικῶν καὶ ἐκκλησιολογικῶν θέσεων τῆς κατ' Ἀνατολὰς Χριστιανισμοῦ, διακηρυττομένου τοῖς πᾶσιν, ὅτι ἱεράτατος καὶ ἀριστος ἄμβων κοινῆς ὁμολογίας καὶ κοινῆς μαρτυρίας τῆς μίας ἐν Χριστῷ πίστεως εἶναι ἡ διὰ τῶν Πατέρων τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων διατυπωθεῖσα πίστις τῆς Μίας καὶ Ἀδιαίρετου Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ.

18.— 'Αλλ' ἡ 'Αγία αὐτὴ Β' Οἰκουμενικὴ ἐν Κωνσταντινουπόλει Σύνοδος καὶ πρὸς τὴν ἐν τῇ 'Εκκλησίᾳ τάξιν ἀπέβλεπεν, ἐν οἷς ὤρισε καὶ ἐψηφίσε διὰ τῶν ἱερῶν κανόνων αὐτῆς.

Καὶ διὰ μὲν τοῦ β' κανόνος αὐτῆς, ὡς γνωστόν, ὠριοθέτησε τὰς διοικητικὰς ἐποπτείας καὶ δικαιοδοσίας τῶν ἐπισκόπων τῆς 'Ανατολῆς, ἀποκλείσασα τὰς ὑπερβασίας καὶ ἀποφρηναμένη ὑπὲρ τῆς ἐν περιφερειακαῖς συνόδοις διευθετήσεως τῶν ἀναφρομένων διαφορῶν.

Διὰ δὲ τοῦ γ' κανόνος αὐτῆς ἐθεσμοθέτησε τὰ «πρεσβεῖα τιμῆς» τοῦ ἐπισκόπου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὁρίσασα ἐπὶ λέξει: «Τὸν μέντοι Κωνσταντινουπόλεως ἐπίσκοπον ἔχειν τὰ πρεσβεῖα τῆς τιμῆς μετὰ τὸν τῆς Ρώμης ἐπίσκοπον, διὰ τὸ εἶναι αὐτὴν νέαν Ρώμην» (Ράλλη καὶ Ποτλῆ, ἐνθ' ἀν., 2, 173).

19.— Μηδεὶς ἀμφιβαλλέτω περὶ τῆς σπουδαιότητος καὶ τοῦ καιρίου χαρακτῆρος τοῦ κανόνος τούτου δι' ὀλόκληρον τὴν 'Εκκλησίαν.

Εἶναι γνωστὰ τὰ γεγονότα, τὰ ὀδηγήσαντα τὰ ἐκκλησιαστικὰ πράγματα ἐν τῇ 'Ανατολῇ, ἀπὸ τῆς Α' ἐν Νικαίᾳ Οἰκουμενικῆς Συνόδου μέχρι τῆς Β' ἐν Κωνσταντινουπόλει.

Τὰ γεγονότα ταῦτα, «ἔργω» προοδοποιήσαντα τὰ καὶ «δικαίω» ὑστερον θεσμοθετηθέντα, ἀπέδειξαν ὅτι αἱ διατάξεις καὶ τὰ ταύτας ὀρίζοντα κείμενα δὲν προηγούνται τῶν ἱστορικῶν γεγονότων, ἀλλ' ὅτι, ὅπως ἀντιθέτως, τὰ γεγονότα καὶ αἱ ἐκ τῶν ἔνδον βιούμεναι καταστάσεις μετουσιούνται σὺν τῷ χρόνῳ εἰς διατυπώσεις καὶ θεσπίσματα, ἅτινα ἐπὶ τοσοῦτῳ ἐπιβάλλονται καὶ ἐπικρατοῦν, ὅσῳ ἀνταποκρίνονται πρὸς τὴν κατὰ κοινὴν συνείδησιν καὶ ἀποδοχὴν κρατοῦσαν τάξιν ἐν τῇ 'Εκκλησίᾳ.

20.— Ὅθεν, καὶ οἱ Ἅγιοι Πατέρες τῆς Β' ταύτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου διὰ τοῦ τύπου «πρεσβεῖα τιμῆς», ὃν ἐθέσπισαν, ἀεργώρισαν ἀπλῶς καὶ ἐπεκύρωσαν τὴν εὐρυτέρως ἰσχύουσαν ἐν τῇ 'Ανατολῇ κατάστασιν τῆς 'Εκκλησίας, ὀρμηθέντες μὲν ἀπὸ τῆς ἐν τῇ 'Ανατολῇ καταστατικῆς ἐκκλησιαστικῆς θέσεως τοῦ ἐπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως, ἀποβλέψαντες δ' ὅμως εἰς τὴν ἐπέκεινα τῶν καιρικῶν ὑπαγορεύσεων ἱεραρχικὴν δομὴν τῆς κατὰ 'Ανατολὰς 'Εκκλησίας ἐν τῷ καθόλου συστήματι τῆς Μιᾶς, 'Αγίας, Καθολικῆς καὶ 'Αποστολικῆς 'Εκκλησίας.

21.— Ἐν τοιαύτῃ Θεοπνεύστῳ προοπτικῇ, ἡ ἀπόφασις τῆς Β' ἐν Κωνσταντινουπόλει Οἰκουμενικῆς Συνόδου διὰ τὸν Θρόνον τοῦτον τῆς Κωνσταντινουπόλεως δὲν ἦτο ἀπλῆ τιμητικὴ τις φιλοφρόνησις ἢ διάκρισις προβαδίσματος. 'Αλλ' ἦτο ἀναγνώρισις τῆς ἡθῆς ἐν ἐκκλησιολογικῇ λειτουργίᾳ βιουμένης ἐν τῇ 'Ανατολῇ, καὶ μέχρι τῆς σήμερον συνεχιζομένης, πάντοτε δὲ

ἐν συναφείᾳ καὶ κοινωνίᾳ πρὸς τὴν καθόλου 'Εκκλησίαν τοῦ Χριστοῦ ὑφισταμένης, ἱεραρχικῆς ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως, ἐντὸς τῆς ὁποίας ἡ 'Εκκλησία Κωνσταντινουπόλεως ἐκαλεῖτο εἰς προσφορὰν μαρτυρίας καὶ διακονίας καὶ κοινωνίας «...ταῖς χρεῖαις τῶν ἁγίων» (Ρωμ., 12,12), «εἰς οἰκοδομὴν τοῦ ὅλου σώματος τοῦ Χριστοῦ» ('Εφεσ., 4,12).

22.— Ὅτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων, ὁ ἐπίσκοπος τῆς Πόλεως ταύτης, διὰ τοῦ γ' τούτου κανόνος τῆς 'Αγίας ταύτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου καὶ διὰ τοῦ ὑπ' αὐτῆς ἐπιβληθέντος εἰς αὐτὸν χρέους πρὸς διακονίαν κήρυκος, ἐκαλεῖτο ἐφ' ἐξῆς εἰς τὴν ἀνάληψιν ὀρισμένων πρωτοβουλιῶν καὶ εὐθυνῶν, οὐχὶ αὐτοβούλων, ἀλλ' ἐκ τοῦ γράμματος καὶ τοῦ πνεύματος τοῦ κανόνος ἀπορροεουσῶν, ἵνα ἀποβαίνῃ, ὡς καὶ ὄντως ἀπέβη, παράγων ρυθμιστικὸς ἐν τῇ ἐπιβολῇ καὶ παγιώσει τῆς ἐκκλησιαστικῆς τάξεως.

23.— Οὐδεμία ἀνάγκη νὰ ἐνδιατριφώμεν μακρογοροῦντες περὶ τὰ σημεῖα ταῦτα, ἀφ' ἐαντῶν λαλοῦντα. Τοῦτο λέγομεν μόνον, ὅτι τῷ πνεύματι τῶν θεοπισθάντων τὸν κανόνα τούτου Θεοφόρων Πατέρων στοιχοῦσα ἡ καθ' ἡμᾶς 'Εκκλησία τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ πρὸς τὸ ἀγιώτατον καὶ ὑπάτον τῆς 'Εκκλησίας συμφέρον ἀποβλέπονσα, ἤσκησε καὶ ἐνήργησε, κατὰ καιρούς, τὸ εἰς αὐτὴν ὑπὸ τῆς Οἰκουμενικῆς ταύτης Συνόδου ἀνατεθὲν ἱερὸν χρέος ἐκκλησιαστικῆς διακονίας, σὺδαμῶς δὲ πρόκειται ἵνα ἀποστῆ τῆς συνεχισέως καταβολῆς τῆς διακονίας ταύτης, ἐν τῷ πλαισίῳ καὶ ὑπὸ τὸ φῶς πάντοτε τοῦ πνεύματος τῶν ὑπὸ τῆς 'Αγίας Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου θεοπισθέντων.

24.— Τοῦτο δὲ καὶ μόνον, ἵνα μαρτυρήσῃ, ὅτι οἱ θεόπνευστοι Πατέρες τῆς Β' Οἰκουμενικῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Συνόδου, ἐν τῇ εὐρυτέρᾳ προοπτικῇ αὐτῶν, ὄντως ὑπὲρ τῆς εὐτάκτου ἱεραρχικῆς δομῆς τῆς 'Εκκλησίας ἀπεφῆραντο, καὶ ὅτι ἡ ἀπὸ τῆς καθ' ἡμᾶς 'Εκκλησίας ἄσκησις τοῦ χρέους τούτου εἰς οὐδὲν ἕτερον ἀποβλέπει, εἰμὴ μόνον εἰς τὴν συνοχὴν τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ τὴν ἐν τῇ συνοχῇ ταύτῃ ἀναδομὴν τῆς 'Εκκλησίας τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ πλήρει αὐτῆς ἐνότητι, κατὰ τὴν παράδοσιν τῆς Μιᾶς καὶ Ἀδιαίρετου 'Εκκλησίας.

25.— Ἡμεῖς, ὡς τε Μετριοῦτης ἡμῶν, Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης, καὶ ὡς οἱ τὴν περὶ ἡμᾶς 'Αγίαν καὶ Ἱερὰν Σύνοδον συγκροτοῦντες Μητροπολίται, τὴν ἀπὸ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου καὶ Νεκταρίου τοῦ Κωνσταντινουπόλεως μετὰ τῶν περὶ αὐτοὺς ἁγίων Ὁρθοδόξων Πατέρων καὶ Ἱεραρχῶν πίστιν μὲν καὶ συνέχειαν ὡς πρὸς τὸ παρελθὸν ἐκφράζοντες, τὴν ἐπὶ δὲ ταύτης χριστιανικῆν ἐλπίδα καὶ εὐχὴν διὰ τὸ μέλλον τῆς Χριστιανωσύνης διατυποῦντες, ἀπολύομεν, ἐπὶ τῇ 1600ῇ ἐπετείῳ ἀπὸ τῆς συγκλή-

Η Ε Π Ι Σ Κ Ε Ψ Ι Σ

ΤΟΥ ΜΑΚ. ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΑΝΤΙΟΧΕΙΑΣ

Κ. ΙΓΝΑΤΙΟΥ Δ' ΕΙΣ ΑΘΗΝΑΣ (2-8-6-1981)

1. Αί σχέσεις τῆς ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀντιοχείας μετὰ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος πάντοτε ὑπῆρξαν εὐκρινεῖς καὶ ἀδελφικαί.

Ἰδιαιτέρως, κατὰ τὸ πρόσφατον παρελθόν, ἐπὶ πατριαρχίας τοῦ μακαριστοῦ Πατριάρχου Ἡλίας Δ', ἡ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ ἀδελφικὴ κοινωνία τῶν δύο Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν εἶχεν ἐγγίσει τὰ ὅρια τῆς τελειότητος.

Ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ καὶ ὁ ἀείμνηστος Πατριάρχης Ἀντιοχείας κυρὸς Ἡλίας Δ' συνέβαλον τὰ μέγιστα εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ πνεύματος τῆς ἐν Κυρίῳ ἀγάπης καὶ τὴν στερέωσιν καὶ σύσφιγγιν τῶν δεσμῶν τῶν δύο Ἐκκλησιῶν.

Ἐπὶ τῆς αὐτῆς εὐθείας καὶ εὐκρινεοῦς ὁδοῦ κινούμενος καὶ ὁ σημερινὸς Πατριάρχης Ἀντιοχείας καὶ πάσης Ἀνατολῆς κ. Ἰγνάτιος Δ' ἐπεσκέφθη τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος ἀπὸ 2-8/6/1981 κατὰ τὴν πρώτην ἐξοδὸν τοῦ ἀπὸ τὴν Συρίαν μετὰ τὴν «Κατάστασιν» τοῦ ὡς Πατριάρχου καὶ ἀφοῦ προηγουμένως, ἀκολουθῶν τὴν Κανονικὴν Τάξιν, μετέβη εἰς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον διὰ τὸν αὐτὸν σκοπὸν.

Οἱ λόγοι αὐτοὶ συνετέλεσαν ὥστε ἡ πρόσφατος ἐπίσκεψις εἰς τὴν Ἑλλάδα τοῦ Μακ. Πατριάρχου Ἀντιοχείας κ. Ἰγνατίου Δ' καὶ τῆς ἀκολουθίας του

νὰ μὴ εἶναι μία ἐθιμοτυπικὴ ἐκδήλωσις, ἀλλὰ μία οὐσιαστικὴ ἔκφρασις τῆς ἐνότητος καὶ τῶν ἀδελφικῶν δεσμῶν τῶν δύο Ἐκκλησιῶν καὶ μία ἀκόμη εὐκαιρία διὰ τὴν προώθησιν αὐτῶν τῶν στενῶν σχέσεων καὶ τὴν θεώρησιν τῶν διορθοδόξων ζητημάτων γενικώτερον.

Ἐξ ἄλλου, ἡ Α.Θ.Μ. ὁ νέος Πατριάρχης Ἀντιοχείας κ. Ἰγνάτιος Δ' διακρίνεται διὰ τὸν ζῆλον τοῦ πρὸς τὰς διορθοδόξους σχέσεις. Διακαῶς ἐπιθυμεῖ, ὡς ἄλλωστε διεκήρυξε καὶ εἰς τὰς Ἀθήνας, τὴν προβολὴν τῆς Ὁρθοδόξου «μ α ρ τ υ ρ ί α ς» εἰς τὸν σύγχρονον κόσμον διὰ τῆς ἐνότητος αὐτῆς.

* *

ΑΦΙΞΙΣ ΚΑΙ ΥΠΟΔΟΧΗ

2. Ἡ Α.Θ.Μ. ὁ Πατριάρχης Ἀντιοχείας καὶ πάσης Ἀνατολῆς κ. Ἰγνάτιος Δ', προερχόμενος ἐκ Κωνσταντινουπόλεως ἔφθασεν εἰς τὰς Ἀθήνας τὴν 11.05' ὥραν τῆς Τρίτης 2ας Ἰουνίου. Συνωδευετο ὑπὸ τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν Βύβλου καὶ Βοτρώων κ. Γεωργίου καὶ Βηρυττοῦ κ. Ἡλίας, ἱεραρχῶν συνετῶν καὶ γνωστῶν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος, καθ' ὅσον ὁ μὲν πρῶτος ἀπὸ ἐτῶν κατ' ἐπανάληψιν μετέσχεν εἰς τὰς ἐπισημοὺς καὶ ἀνεπισημοὺς ἐπαφὰς τῆς ἀντιοχειανῆς Ἐκκλησίας μετὰ τὴν Ἐκκλησίαν

σεως τῆς Ἁγίας Β' Οἰκουμενικῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Συνόδου, τὴν παροῦσαν Πατριαρχικὴν καὶ Συνοδικὴν ἡμῶν Ἐγκύκλιον Ἐπιστολὴν εἰς διακήρυξιν τῶν ἀπροσβέβη ἢ κατ' Ἀνατολὰς Ἀγιωτάτη Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία τῶ κόσμῳ παντί, ἐφ' οὗ καὶ ἐπικαλούμεθα τὴν χάριν καὶ τὴν ἐνέργειαν τοῦ Παναγίου Πνεύματος ἐπὶ σωτηρίᾳ καὶ ἐν τῇ ἀγάπῃ καὶ τῇ εὐεργίᾳ τῆς ἀνθρωπότητος, διὰ τοῦ ἀγαπήσαντος καὶ καὶ εἰρηνεύσαντος ἡμᾶς τῷ Θεῷ Κυρίῳ ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, Ὁ ἡ δόξα, σὺν τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι, εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν.

Ἐν Φαναρίῳ, τῇ 12ῃ Μαρτίου

τοῦ σωτηρίου ἔτους α' λπα'.

† Ὁ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ
ἐν Χριστῷ εὐχέτης.

† Ὁ Χαλκηδόνος Μελίτων ἐν Χριστῷ εὐχέτης.

† Ὁ Χαλδίας Κύριλλος ἐν Χριστῷ εὐχέτης.

† Ὁ Σάρδεων Μάξιμος ἐν Χριστῷ εὐχέτης.

† Ὁ Ροδοπόλεως Ἰερώνυμος ἐν Χριστῷ εὐχέτης.

† Ὁ Ἰμβρου καὶ Τενέδου Φώτιος ἐν Χριστῷ εὐχέτης.

† Ὁ Στανρουπόλεως Μάξιμος ἐν Χριστῷ εὐχέτης.

† Ὁ Μύρων Χρυσόστομος ἐν Χριστῷ εὐχέτης.

† Ὁ Εἰρηνοπόλεως Συμεὼν ἐν Χριστῷ εὐχέτης.

† Ὁ Κολωνίας Γαβριὴλ ἐν Χριστῷ εὐχέτης.

† Ὁ Προγκηποννήσων Καλλίνικος ἐν Χριστῷ εὐχέτης.

† Ὁ Λέρον Κωνσταντῖνος ἐν Χριστῷ εὐχέτης.

† Ὁ Φιλαδελφείας Βαρθολομαῖος ἐν Χριστῷ εὐχέτης

ἡμῶν, ὁ δὲ δεῦτερος ἐπὶ σειράν ἐτῶν ὑπῆρξεν ὑπότροφος καὶ ἱερεὺς-ἐφημέριος τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας ἐν Ἀθήναις. Μέλη, ὡσαύτως, τῆς ἀκολουθίας τοῦ Πατριάρχου ἦσαν ὁ ἱερολογιώτατος διάκονος κ. Γεώργιος Ζιλό, ὁ θεολόγος κ. Γκάμπη Χαμπίπ, ὁ κ. Δανιήλ Ἀατεφ καὶ ὁ κ. Ἄλπερ Λαχάμ.

Εἰς ὑποδοχὴν τῆς Α.Θ. Μακαριότητος ἐσπευσεν εἰς τὸν δυτικὸν Ἀερολιμένα τοῦ Ἑλληνικοῦ ἢ Α.Μ. ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ, περιστοιχούμενος ὑπὸ τῶν Σεβ. Συνοδικῶν Μητροπολιτῶν Κίτρους καὶ Κατερίνης κ. Βαρνάβα, Χαλκίδος κ. Χρυσόστομου, Πειραιῶς κ. Καλλινίκου, Περιστερίου κ. Χρυσόστομου, Καλαβρύτων καὶ Αἰγιαλείας κ. Ἀμβροσίου καὶ Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης κ. Μελετίου κ. Παντελεήμονος, Καμπανίας κ. Κοσμᾶ, Μεγάρων καὶ Σαλαμῖνος κ. Βαρθολομαίου, Δημητριάδος κ. Χριστοδούλου, τοῦ Ἀρχιγραμματέως τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἀρχιμ. κ. Ἱερωνύμου Λιάπη, τῶν Γραμματέων τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ τῶν Συνοδικῶν Ἐπιτροπῶν καὶ πολλῶν Κληρικῶν.

Κατὰ τὴν εἰς τὸ Ἀεροδρόμιον ὑποδοχὴν παρέστησαν ἐξ ἄλλου ἐκ μέρους τῆς Πολιτείας ὁ Ἐξοχ. κ. Θεοχάρης Ρέντης, ὑφυπουργὸς Ἐξωτερικῶν, ὁ Ἐξοχ. κ. Κων. Γεωργίου, Πρέσβυς τῆς Ἑλλάδος εἰς Συρίαν, ὁ Ἐξοχ. κ. Ἡλίας Ἀντωνόπουλος, Διευθυντὴς τῆς Διευθύνσεως Ἐκκλησιῶν τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν, μετὰ τοῦ προσωπικοῦ τῆς αὐτῆς Διευθύνσεως κ.κ. καθῶς καὶ οἱ Πρεσβευταὶ τῶν Ἀραβικῶν Κρατῶν, Συρίας Ἐξοχ. κ. Ali Madani, Λιβάνου Ἐξοχ. κ. Souheil Chammas καὶ ὁ Ἐξοχ. Πρέσβυς τῆς Σαουδικῆς Ἀραβίας, Abdulla Al Malhwi ὡς καὶ Κληρικοὶ τοῦ Πατριαρχείου Ἀντιοχείας, σπουδάζοντες ὡς ὑπότροφοι εἰς τὴν Ἑλλάδα.

* *

3. Ἡ Α.Μ. ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ ἐνηγκαλίσθη τὸν Πατριάρχην Ἀντιοχείας μετὰ τῆς διακρινούσης αὐτὸν ἀγάπης καὶ ἐγκαρδιότητος, εὐχηθεὶς εἰς αὐτὸν τὸ «εὖ παρέστη» καὶ οἱ δύο Προκαθήμενοι ἀντήλλαξαν θερμὸν ἀδελφικὸν ἀσπασμὸν ἐπὶ τῇ συναντήσει. Ἀκολούθως ὁ Μακαριώτατος Πατριάρχης συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου καὶ τοῦ Ἐξοχ. Ὑφυπουργοῦ Ἐξωτερικῶν ἐπεθεώρησε τὸ πρὸς τιμὴν αὐτοῦ παρατεταγμένον ἄγμα τῆς Ἀεροπορίας, ἐνῶ ἡ μουσικὴ μάλιστα ἀνέκρουε τὸ ἐμβατήριον τῆς Σημείας.

Μετὰ ταῦτα οἱ δύο Προκαθήμενοι ἐπεβιβάσθησαν αὐτοκινήτων καὶ κατηθύνθησαν πρὸς τὴν Ἱεράν Μονὴν Πεντέλης, ὅπου εἰς τὸ ἐν αὐτῇ Διορθόδοξον Κέντρον τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος κατέλυσε ὁ Μακ. Πατριάρχης καὶ οἱ Σύνοδοί του.

Εἰς τὴν Ἱεράν Μονὴν Πεντέλης

4. Ἄμα τῇ ἀφίξει τῶν δύο Προκαθημένων καὶ ἀπάντων τῶν συνοδευόντων αὐτοὺς Σεβ. Ἱεραρχῶν καὶ λοιπῶν Κληρικῶν εἰς τὴν Ἱ. Μ. Πεντέλης καὶ ἐνῶ οἱ κώδωνες τῆς Μονῆς ἐκρούοντο χαρμοσύνης, ἐτελέσθη εἰς τὸ Καθολικὸν τῆς Μονῆς μετὰ πάσης σεμνότητος, ἢ κατὰ τὸ μοναστηριακὸν τυπικὸν ἐπιβαλλομένη Δοξολογία πρὸς τιμὴν τοῦ ὑψηλοῦ φιλοξενουμένου. Μετὰ τὸ πέρας τῆς Δοξολογίας, ἡ ὁποία ἐψάλη ἑλληνιστὶ καὶ ἀραβιστὶ, ὁ Θεοφιλέστατος Καθηγούμενος Ἐπίσκοπος Δαδώνης κ. Χρυσόστομος προσφωνῶν ἐκ μέρους τῆς ἀδελφότητος τὸν Μακ. Πατριάρχην εἶπεν:

«Μακαριώτατε,

Μὲ χαρὰν πολλὴν καὶ ἰδιαιτέραν τιμὴν ἡ Ἱερά καὶ Σεβασμία χορεία τῶν Πατέρων τῆς ἱστορικῆς ταύτης Μονῆς ὑποδέχεται Ὑμᾶς, τὸν Σεπτὸν Πατριάρχην τῆς μεγάλης καὶ ὄντως Θεουπόλεως Ἀντιοχείας. Πρὸ τῆς ἐνταῦθα ἀφίξεως Ὑμῶν ὁ Σεπτὸς Προκαθήμενος ἡμῶν, ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ ἐκπρόσωποι τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως ὑπεδέχθησαν μὲ εὐλικρινῆ αἰσθήματα ἀγάπης καὶ τιμῆς Ὑμᾶς, τὸν Προκαθήμενον τοῦ ἑλληνορθόδοξου παλαιωτάτου Πατριαρχείου Ἀντιοχείας. Ἡμεῖς, Μακαριώτατε, Σᾶς ὑποδεχόμεθα ὡς διάκονοι καὶ ὑπηρέται. Πρόθυμοι καὶ ἐτοιμοὶ νὰ διακονήσωμεν Ὑμᾶς καὶ τὴν ἀκολουθίαν Ὑμῶν, τοσοῦτον μᾶλλον καθ' ὅσον ἡ ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς Ἱερά Μονῇ τιμητικὴ παραμονὴ Σας, ἀντὶ ἄλλου ἐνδιατήματος ὅπερ φιλοφρόνως θὰ παρεῖχεν ἡ πατροπαράδοτος φιλοξενία τῆς Ἐκκλησίας μας, ἀπετέλεσε προσωπικὴν Σας ἐπιθυμίαν.

Μὲ τὰς προσωπικὰς φροντίδας καὶ ὁδηγίας τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου ἡμῶν, εἰς τὸν ὁποῖον ἡ Ἱερά ἡμῶν Μονὴ καὶ Ἀδελφότης ἔχει τὴν ἀναφορὰν, θὰ πράξωμεν πᾶν τὸ δυνατόν, ὥστε ἡ διακονία ἡμῶν νὰ καταστήσῃ τὴν ἐνταῦθα διαμονὴν Σας κατὰ πάντα ἄνετον καὶ ἀπερίσπαστον καὶ ὅσιν ἀληθῶς εἰς τὴν εὐλογημένην ὁδοιπορίαν Ὑμῶν καὶ τῶν ἐκλεκτῶν Συνόδων Σας».

Μετὰ τὴν προσλαλίαν τοῦ Θεοφιλεστάτου Καθηγούμενου ὁ Μακ. Πατριάρχης ἀπήντησεν διὰ τῶν ἐξῆς:

Ἀγαπητοὶ ἐν Χριστῷ Ἀδελφοί,

Εὐχαριστῶ τὸν Μακ. Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ, τὰ μέλη τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ ἀπαντας τοὺς παρευρισκομένους ἀδελφούς, καθὼς ἐπίσης καὶ ὅλους ἐκείνους, οἱ ὅποιοι ἦλθον εἰς προὑπάντησιν ἡμῶν ἐκ μέρους τῆς ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως.

Ἐπιθυμῶ ἐν συγκινήσει νὰ τονίσω, ὅτι δὲν εἶναι ἡ πρώτη φορὰ κατὰ τὴν ὁποίαν ἔρχομαι εἰς τὸν ἱερόν

τούτον τόπον. Είχον τὴν μεγάλην τιμὴν κατὰ τὸ παρελθὸν νὰ διαμείνω ἐνταῦθα καὶ νὰ προσευχηθῶ εἰς τὸν ἱερόν τούτον χώρον.

Πάντοτε ἠσθανόμην ὅτι ἡ Ὁρθοδοξία τοῦ θρόνου τῆς Ἀντιοχείας εἶναι ἡ Ὁρθοδοξία ἡ πανταχοῦ γῆς εὐορισκομένη. Ἀπὸ τὸ γεγονός αὐτὸ πηγάζει καὶ τὸ καθήκόν μου νὰ πορευθῶ ἀπὸ τῆς ὑπευθύνου θέσεως τοῦ Προκαθημένου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀντιοχείας πρὸς τὰς ἄλλας Ὁρθοδόξους Ἐκκλησίας.

Ὁ Θρόνος τῆς Ἀντιοχείας, ὅπως καὶ αἱ λοιπὴν προεβουγενεῖς Ἐκκλησίαι, εἶναι πράγματι ἄξια πάσης τιμῆς καὶ ἐκτιμήσεως ἐν γένει εἰς τὴν Ἐκκλησίαν. Ἀλλὰ ἐγὼ προσωπικῶς δὲν εἶμαι ἄξιος διὰ τόσας τιμὰς, ἀλλ' οὔτε καὶ τόσον ἰκανός. Διὰ τοῦτο θὰ ἠθελον νὰ παρακαλέσω ὅλους Ὑμᾶς καθ' ὅλον τὸ διάστημα τῆς ἐνταῦθα παραμονῆς μου νὰ προσεύχεσθε καὶ δι' ἐμὲ τὸν ἐλάχιστον, ὥστε νὰ δυναθῶ ὁμοῦ μετὰ τῶν ἐν Χριστῷ ἀδελφῶν μου τῶν Σεβ. Συνοδικῶν Μητροπολιτῶν τῆς Ἱ. Συνόδου τοῦ Πατριαρχείου Ἀντιοχείας νὰ ἀνταποκριθῶμεν εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τῶν καιρῶν.

Καὶ ἐφ' ὅσον κατὰ χάριν Θεοῦ ἐφθάσαμεν σήμερον καὶ εἰς τὸ τέμα τῆς σωτηρίου Πασχαλινῆς περιόδου, ἐπιτρέψατέ μου, κατὰ τὸ εἰωθός, νὰ παρακαλέσω νὰ ψάλωμεν ὅλοι μαζί τὸ «Χριστὸς Ἀνέστη!».

ΕΙΣ ΤΗΝ ΙΕΡΑΝ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΗΝ

5. Τὸ ἑσπέρας τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἡ Α.Θ.Μ. ὁ Πατριάρχης Ἀντιοχείας κ. Ἰ γ ν ἄ τ ι ο ς Δ' μετὰ τῶν μελῶν τῆς Συνοδείας του, συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Κίτρου κ. Β α ρ ν ἄ β α, Προέδρου τῆς ἐπὶ τῶν Ἐξωτερικῶν Ὑποθέσεων Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς, τοῦ ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ὀρισθέντος ὡς ἐπισημῶν Διεργητῶν Σεβ. Μητροπολίτου Καμπανίας κ. Κ ο σ μ ἄ καὶ τοῦ χαράσσοντος τὰς γραμμὰς ταύτας, ἐπεσκέφθη εἰς τὴν Ἱεράν Ἀρχιεπισκοπὴν τὸν Μακαριώτατον Ἀρχιεπίσκοπον. Εἰς τὴν εἴσοδον τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς ὑπεδέχθησαν τὸν Μακ. Πατριάρχην οἱ Θεοφιλέστατοι Ἐπίσκοποι Ἀχελώου κ. Εὐθύμιος, Εὐρίπου κ. Β α σ ἰ λ ε ι ο ς, Διαυλείας κ. Ἀ λ ἔ ξ ι ο ς, ὁ Πανος. Πρωτοσύγκελλος Ἀρχιμ. κ. Μάξιμος Ξ ὕ δ α ς ἐπικεφαλῆς πολλῶν ὀφικιοῦχων κληρικῶν παρατεταγμένων ἔθθεν καὶ ἔνθεν τῆς εἰσόδου.

Ἐπὶ τῶν βαθμίδων τῆς κλίμακος τοῦ ἀρχιεπισκοπικοῦ Μεγάρου ὑπεδέχθη ἐγκαρδίως τὸν Μακ. Πατριάρχην ὁ Προκαθημένος τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν καὶ ὠδήγησεν αὐτόν καὶ τὴν Συνοδείαν του εἰς τὴν αἴθουσαν τοῦ Θρόνου τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς. Κατὰ τὰς ἐπὶ τῇ συναντήσει ἀνταλλαγείας προσλαλιάς, ἀμφότεροι οἱ Ἀρχηγοὶ τῶν Ἐκκλησιῶν ἐξέφρασαν τὴν βαθεῖαν αὐτῶν ἰκανοποίησιν διὰ τὰς ἀρίστας σχέσεις τῶν δύο Ἐκκλησιῶν καὶ τὴν πίστιν

τῶν ὅτι θὰ διαφυλάξουν, ὡς καὶ κατὰ τὸ παρελθόν, τὴν ἐν εὐλικρινείᾳ καὶ ἀγάπῃ Χριστοῦ ἀδελφικὴν ἐπικοινωνίαν καὶ συνεργασίαν διὰ τὴν πρόοδον καὶ προκοπὴν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ τὴν σωτηρίαν τοῦ φιλοχρίστου λαοῦ αὐτῆς.

Ὁ Μακ. Ἀρχιεπίσκοπος ἀπονέμων εἰς τὸν Πατριάρχην τὸν Χρυσοῦν Σταυρὸν τοῦ Ἁγίου Διονυσίου τοῦ Ἀρεοπαγίτου, ἀνώτατον παράσημον τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς εἶπεν:

Μακαριώτατε, δεχθεῖτε τὴν τιμητικὴν ταύτην διάκρισιν ὡς ἐλάχιστον ὄρατὸν δεῖγμα τῆς πολλῆς καὶ εὐλικρινοῦς ἡμῶν ἀγάπης. Ὡς εὖ παρέστητε εἰς τὸν οἶκόν Σας! Ἡ Ἱερά Ἀρχιεπισκοπὴ εἶναι ἰδική Σας! Ἀλλὰ καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία καὶ ὁλόκληρος ἡ χώρα ἡμῶν εἶναι ἰδική Σας, ἀφοῦ αἰώνιος δεσμὸς κοινῆς πίστεως καὶ κοινῶν πνευματικῶν ἀγώνων ἐνώων τὰς ἀδελφὰς Ἐκκλησίας μας.

Ἀπὸ καρδίας Σᾶς εὐχαριστοῦμεν καὶ διὰ τὴν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἡμῶν ἐπίσημον ἐπίσκεψίν Σας καὶ διὰ τὴν προσοῦσαν ἐπίσκεψιν πλησίον ἡμῶν.

Εἰς τὴν προσλαλίαν τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου ἐν συγκινήσει ἀπαντῶν ὁ Μακ. Πατριάρχης εἶπεν:

Μακαριώτατε, ἀγαπητὲ ἐν Χριστῷ ἀδελφέ,

Σᾶς εὐχαριστῶ θερμῶς διὰ τὴν φιλόφρονα ὑποδοχὴν καὶ διὰ τὴν τιμητικὴν διάκρισιν τὴν ὁποῖαν μοι ἀπενείματε. Καὶ ἐγὼ τὴν ἰδίαν αἰσθησὴν ἔχω, ὅτι εὐορισκομαι εἰς οἰκεῖον περιβάλλον, εἰς τὸν οἶκον μου! Ὅχι μόνον διότι ἡ Ὁρθοδοξία εἶναι ἡ ἐνοποιούσα ἡμᾶς συνεκτικὴ δύναμις, ἀλλὰ καὶ διότι εἴμεθα φορεῖς μιᾶς μακροτάτης κληρονομίας στενῶν, ὄντως ἀδελφικῶν σχέσεων. Αἱ ἀδελφαὶ Ἐκκλησίαι τῆς Ἀντιοχείας καὶ τῆς Ἑλλάδος ἄς ἀποτελέσουν ὑπόδειγμα διὰ τὰς σχέσεις ὄλων τῶν κατὰ τόπους Ἀγίων Ἐκκλησιῶν. Ἀμήν.

Κατὰ τὴν εἰς τὴν Ἱεράν Ἀρχιεπισκοπὴν ἐπίσκεψιν τοῦ Μακ. Πατριάρχου ἐδόθη δεξιώσις εἰς τὴν ὁποῖαν παρέστησαν πολλοὶ Συνοδικοὶ Μητροπολίται, οἱ Σεβ. Μητροπολίται Νέας Ἰωνίας καὶ Νέας Φιλαδέλφειας κ. Τιμόθεος, Ἀττικῆς κ. Δωρόθεος, Μεγάρων καὶ Σαλαμίνος κ. Βαρθολομαῖος, οἱ Σεβ. Ἐξαρχοὶ τῶν Πατριαρχείων Ἀλεξανδρείας Μητροπολίτης Νουβίας κ. Σύνεσιος, καὶ Ἱεροσολύμων Ἀρχιεπίσκοπος Ἱεραπόλεως κ. Εἰρηναῖος, ὁ Ἐξοχ. κ. Κων/νος Γεωργίου Πρέσβυς τῆς Ἑλλάδος εἰς τὴν Συρίαν, ὁ Ἐξοχ. κ. Ἡλίας Ἀντωνόπουλος, Διευθυντῆς τῆς Διευθύνσεως Ἐκκλησιῶν τοῦ Ὑπουργείου Ἐξωτερικῶν, ὁ Γενικὸς Δ/ντῆς τῆς Γεν. Δ/σεως Ὀρησκευμάτων τοῦ Ὑπουργείου Ἐθνικῆς Παιδείας, ἔλλογ. Καθηγητῆς κ. Σπ. Τρωϊάνος, ἄλλοι ἀνώτατοι κρατικοὶ λειτουργοί, ὡς καὶ οἱ Πρεσβευταὶ τῶν Ἀραβικῶν Κρατῶν Συρίας, Λιβάνου, Σαουδικῆς Ἀραβίας, Ἰράκ καὶ Κουβέιτ, κ. ἄ.

ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΑΙ ΕΚΔΗΛΩΣΕΙΣ

6. 'Η διάθεσις καὶ ἡ συμβολὴ τῆς Κυβερνήσεως εἰς τὴν προσπάθειαν τῆς Ἐκκλησίας νὰ τιμῆσθαι δέοντως τὸν διὰ πρώτην φορὰν ἐπισκεπτόμενον ἐπισήμως τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν χώραν ἡμῶν Μακαριώτατον Πατριάρχην Ἀντιοχείας, ὑπῆρξεν ἀμέριστος. Ἐν ἀγαστῇ συνεργασίᾳ τῶν ὑπευθύνων τῆς τε Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας διωργανώθησαν καὶ ἐπραγματοποιήθησαν αἱ κάτωθι ἐκδηλώσεις:

α) Ἐπίσκεψις εἰς τὴν Α.Ε. τὸν Πρόεδρον τῆς Κυβερνήσεως κ. Γεώργιον Ράλλη ν τὴν 10.00 ὥραν τῆς Τετάρτης 3ης Ἰουνίου 1981. Κατὰ τὴν εἰς τὸν Πρωθυπουργὸν ἐπίσκεψίν του ὁ Πατριάρχης συνωδευέτο ὑπὸ τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ, τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν Βύβλου καὶ Βοτρύων κ. Γεωργίου καὶ Βηρυττοῦ κ. Ἡλία, ὡς καὶ ὑπὸ τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν Κίτρους κ. Βαρνάβα καὶ Καμπανίας κ. Κοσμά. Ἡ συνάντησις μετὰ τῆς Α. Ἐξοχότητος τοῦ κ. Πρωθυπουργοῦ ὑπῆρξεν μακροτάτη καὶ ἰδιαιτέρως ἐγκάρδιος. Κατ' αὐτὴν ἐθίγησαν λίαν εὐαίσθητα θέματα σχετιζόμενα μὲ τὴν παρουσίαν τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ τὴν σημασίαν αὐτῆς εἰς τὸν χῶρον τῆς Μ. Ἀνατολῆς, τὸ ζήτημα τῶν Παλαιστινίων, ἡ τραγικὴ δοκιμασία τοῦ Λιβάνου καὶ ἄλλα γενικωτέρας φύσεως. Ὁ Ἐξοχ. κ. Πρωθυπουργὸς ἤκουσε μετὰ προσοχῆς καὶ κατανοήσεως τὸν Μακ. Πατριάρχην, ὑπεσχέθη δὲ πᾶσαν δυνατὴν βοήθειαν ἐκ μέρους τῆς Κυβερνήσεως καὶ τῆς Χώρας ἡμῶν εἰς τὰ θέματα τὰ σχεσίαν ἔχοντα μὲ τὴν Ἀγιογραφίαν, τὴν Ναοδομίαν, τὴν Βυζαντινὴν Μουσικὴν καὶ τὴν ἐνίσχυσιν τῶν τοπικῶν Πανεπιστημίων.

Ὁ Μακ. Πατριάρχης ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς εἰς τὸν Ἐξοχ. κ. Πρωθυπουργὸν ἐπισκέψεώς Του ἐπέδωκεν εἰς αὐτὸν τὸν Ἀνώτερον Ταξίαρχον, παράσημον τῶν ἁγίων Ἀποστόλων Πέτρου καὶ Παύλου τοῦ Πατριαρχείου Ἀντιοχείας.

Τὸ ἀπόγευμα τῆς ἰδίας ἡμέρας, περὶ ὥραν 6.30' μ.μ., οἱ Συνοδοὶ τοῦ Μακ. Πατριάρχου ἐπεσκέφθησαν τὸ Βυζαντινὸν Μουσεῖον, ἐνθα καὶ ἐξεναγῆθησαν ὑπὸ εἰδικῶν Βυζαντινολόγων.

β. Ἐν συνεχείᾳ ὁ Μακ. Ἀντιοχείας μετὰ τῆς Συνοδείας Αὐτοῦ ἐπεσκέφθη τὸν Ἐξοχ. Ὑπουργὸν Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Ἐρευνῶν κ. Ἀθαν. Ταλιανόπουλον, μετὰ τοῦ ὁποίου εἶχεν ἐγκάρδιον συνομιλίαν. Ὁ Πατριάρχης ἀπένευμεν εἰς τὸν Ὑπουργὸν τὸν Μεγαλόσταυρον τοῦ Πατριαρχείου του.

γ. Τὴν ἐπομένην, Πέμπτην 4 Ἰουνίου, συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ Μακ. Ἀθηνῶν, ἐπεσκέφθη τὸν Ἐξοχ. Ὑπουργὸν Ἐξωτερικῶν κ. Κων. Μητσοτάκη ν, μετὰ τοῦ ὁποίου συνεζήτησεν ἐνδιαφέροντα θέματα. Εἰς τὸν Ἑλληνα Ὑπουργὸν ὁ Μακ. Ἀντιοχείας ἀπένευμε τὸν Μεγαλόσταυρον τοῦ Πατριαρχείου.

δ. Τὴν μεσημβριαν τῆς ἰδίας ἡμέρας ἡ Ἑλληνικὴ Κυβέρνησις παρέθεσε πρὸς τιμὴν τοῦ Πατριάρχου ἐπίσημον γεῦμα εἰς τὸ Ξενοδοχεῖον τῆς «Μεγ. Βρεταννίας». Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ γεύματος προσφωνῶν τὸν τιμώμενον ἐκκλησιαστικὸν Ἡγέτην, ὁ Ἐξοχ. Ὑπουργὸς Ἐξωτερικῶν κ. Κων. Μητσοτάκη ν εἶπεν:

Μὲ πλημμυρίζει ἰδιαίτερα τιμὴ τὸ ὅτι χαιροῦμαι ἐξ ὀνόματος τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως τὴν ἐν Ἑλλάδι παρουσίαν τῆς Ὑμετέρας Σεβασμίας Μακαριότητος συνοδευομένης ὑπὸ ἐξεχόντων Ἱεραρχῶν καὶ διοικητικῶν συνεργατῶν Αὐτῆς.

Μακαριώτατε,

Κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην τῆς ἀγγελλιάσεως ἀναμετρῶ ὅλον τὸ βάρος τῶν πνευματικῶν δεσμῶν, οἱ ὁποῖοι ἐνώνουν τὴν χώραν μου μετὰ τοῦ Ἀποστολικοῦ καὶ Πατριαρχικοῦ Θρόνου Ἀντιοχείας, τοῦ ὁποίου θεία συναίεσις καὶ ἐκλογὴ ἐδόθη ἡμῖν σήμερον νὰ εἴσθε σοφὸς καὶ πεφωτισμένος ὁδηγός.

Ἄς μὴ ἐπιτραπῆ ὅπως μνησθῶ ἐν προκειμένῳ ὠρισμένα ἱστορικὰ γεγονότα: Ἡ Ἀντιόχεια ὑπῆρξεν ὁ τόπος ὅπου διὰ πρώτην φορὰν οἱ Μαθηταὶ τοῦ Κυρίου ἡμῶν ἀπεκλήθησαν χριστιανοὶ καὶ ἀπὸ τῆν Ἀντιόχειαν διεδόθη ὁ Χριστιανισμὸς εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐξ ἧς διαπεποτισμένος οὗτος ἀπὸ τὰς ἀρχὰς τῆς ἑλληνικῆς φιλοσοφίας ἐξηπλώθη πρὸς τὴν Δύσιν, ἵνα ἐκ νέου ἐπανέλθῃ εἰς τὴν Ἀνατολήν. Πόσον ὑπῆρξαν ἐπιφανῆ τὰ ὀνόματα τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας οἱ ὁποῖοι ἠρσώθησαν παρ' Ὑμῶν τε καὶ ἡμῶν εἰς τὴν προάσπισιν τῆς Ὁρθοδοξίας! Ὁ ἅγιος Παῦλος, ὁ Ἀπόστολος τῶν Ἐθνῶν, θεωρούμενος ὡς ὁ ἰδρυτὴς τοῦ ἀποστολικοῦ Θρόνου Ἀντιοχείας καὶ ἐπὶ πλέον ὅλοι ἐκεῖνοι οἱ κήρυκες, ποιμένες καὶ μάρτυρες, ὡς οἱ προκατόχοι Ὑμῶν, Ἰγνάτιος ὁ Θεοφόρος, Ἐδστάθιος, Σύλβεστρος, Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός καὶ πολλοὶ ἄλλοι.

Ἐντὸς τοῦ ἱστορικοῦ τούτου πλαισίου δὲν εἶναι εἰ μὴ λίαν κατανοητὸν, ὅτι ὁ Ὑμέτερος ἐπιφανὴς Θρόνος φέρει μετ' ἐγκραυχίσεως τὸν τίτλον τοῦ «ἑλληνορθοδόξου Πατριαρχείου Ἀντιοχείας καὶ πάσης Ἀνατολῆς», αὐτὸς «ὁ ἑλληνικὸς χαρακτήρ», ἐν τῷ πνεύματι τῆς «Ὁρθοδοξίας», ἀπέβη καὶ παρομένει ὁ συνδετικὸς κρίκος μεταξὺ ἡμῶν τῶν ἐν Ἑλλάδι καὶ τῶν ἀδελφῶν μας Ἀράβων-Ὁρθοδόξων τῆς ἐγγυὸς Ἀνατολῆς.

Μακαριώτατε,

Κατὰ ταῦτα εἶναι ἐντὸς τῆς φύσεως τῶν πραγμάτων τὸ ὅτι ἡ Κυβέρνησις τῆς Ὁρθοδόξου Ἑλλάδος διεργμημένουσα τὰ βαθύτατα θερησκευτικὰ αἰσθήματα τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, αἰσθάνεται ὡς καθήκόν της, ὅπως διακρατήσῃ καὶ προωθήσῃ εἰς τὸν ὑψηλότερον

βαθμὸν αὐτοῦς τοὺς ἀδελφικούς καὶ αἰωνοβίους δεσμούς μεταξὺ τῆς Ἑλλάδος καὶ τοῦ παλαιφάτου Πατριαρχείου Ἀντιοχείας, ὁμοῦ μεθ' ὧν ἐκείνων τὰ ὁποῖα τὸ καθίδρυμα τοῦτο φέρει, δηλαδὴ τοὺς ποιμένας καὶ τοὺς Ἀραβορθοδόξους πιστούς. Καὶ πράττει τοῦτο μετὰ τόσης ἰλαρότητος καρδίας, ὅσον περισσότερο αὐτῇ ἢ Ὁρθόδοξος Κοινότης εἶναι τόσον ἐπιτυχῶς καὶ ἐπαξίως συνυφασμένη μετὰ τῶν ἀραβικῶν χώρων καὶ λαῶν, οἱ ὁποῖοι ἐκ παραδόσεως εἶναι φίλοι τῆς Ἑλλάδος. Καὶ δύναμαι νὰ διαβεβαιώσω τὴν Ὑμετέραν Μακαριότητα, ὅτι αἱ σύγχρονοι δοκιμασίαι τοῦ Ἀραβικοῦ Ἔθνους οὐδόλως ἀφήνουν ἀδιάφορον τὴν Ἑλληνικὴν Κυβέρνησιν, ἢ ὅποια εἶναι ἀποφασισμένη νὰ μὴ φεισθῇ οὐδεμιᾶς προσπαθείας κατὰ τὸ μέτρον τῶν δυνατοτήτων της, ὥστε τὸ Ἀραβικὸν Ἔθνος νὰ δυνηθῇ νὰ ἐπανακτήσῃ τὴν εἰρήνην καὶ τὰ ἀρπαγέντα δίκαιά του.

Μακαριώτατε,

Κατὰ τὴν ἐπιστροφὴν Ὑμῶν εἰς τὴν ἔδραν Σας, μετὰ σεβασμοῦ παρακαλῶ Ὑμᾶς, ὅπως δεχθῆτε καὶ κομίσητε πρὸς τοὺς ἐν Ἀντιοχείᾳ ἀδελφούς μας, πρὸς ὅλον τὸν ἱερόν Κλήρον καὶ ὁλόκληρον τὸν λαόν, οἱ ὁποῖοι Σᾶς εἶναι τόσον ἀφοσιωμένοι, τὰ αἰσθήματα τῆς συμπαραστάσεως, τῆς ἀφοσιώσεως καὶ εἰς πᾶσαν δο-

κιμασίαν ἀλληλεγγύης, τὴν ὁποῖαν ὁλόκληρος ἡ Ἑλλάς, λαὸς καὶ Κυβέρησις, προσφέρει πρὸς αὐτάς.

Ἐδαρεστηθῆτε ἐπίσης, ὅπως διαβιβάσητε πρὸς τοὺς Ἀρχηγούς τῶν φίλων ἀραβικῶν Κρατῶν τῆς Συρίας, τοῦ Λιβάνου, τῆς Σαουδικῆς Ἀραβίας, τοῦ Ἰράκ καὶ τοῦ Κουβέϊτ, τὴν βεβαίωσιν τῶν θερμῶν καὶ εἰλικρινῶν αἰσθημάτων ἡμῶν πρὸς αὐτοὺς καὶ πρὸς τοὺς λαοὺς τοὺς ὁποῖους ἐκπροσωποῦν.

Πανσέβαστε Μακαριώτατε,

Συγχαίρομεν ἑαυτοὺς διὰ τὴν πρὸς ἡμᾶς ἐπίσκεψιν Ὑμῶν τε καὶ τῶν Συνοδῶν Ὑμῶν καὶ Σᾶς διαβεβαιοῦμεν, ὅτι ἡ Ἑλλάς καὶ ὁ ἀφοσιωμένος λαὸς της καὶ ἡ Κυβέρνησίς της παρακολοῦν τὸν Δοτῆρα παντὸς ἀγαθοῦ ὑπὲρ μακροημερεύσεως τῆς Ὑμετέρας Μακαριότητος καὶ τῆς εὐημερίας ὅλων τῶν πιστῶν Ὑμῶν. Γένοιτο.

Ἀντιφωνῶν ὁ Πατριάρχης εἶπεν:

Ἐξοχώτατε,

Εἶμαι βαθύτατα συγκινημένος ἀπὸ τοὺς παλλομένους ἐκ θρησκευτικῆς συγκινήσεως καὶ Ὁρθοδόξου ἀδελφωσύνης λόγους, τοὺς ὁποῖους ἀπευθύ-

Στιγμιότυπον ἀπὸ τὴν ἐπίσκεψιν εἰς τὸν Ὑπουργὸν Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων κ. Ἀθαν. Ταλιαδοῦρον.

νατε ὑποδεχόμενοι ἡμᾶς μετὰ τῆς ἀντιπροσωπείας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀντιοχείας, ἐξ ὀνόματος τῆς Ἑλληνικῆς Κυβερνήσεως καὶ τοῦ προσφιλοῦς λαοῦ Σας.

Δικαίως ἐπικαλέσθητε τοὺς ἱστορικοὺς δεσμοὺς οἱ ὁποῖοι μᾶς ἐνώνουν ἐν τῇ πίστει καὶ τῇ ζωῇ τῆς Μιάς, Ἁγίας, Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, ἀφ' ὅτου ὁ Ἀπ. Παῦλος μεταστραφεὶς καθ' ὁδὸν πρὸς Δαμασκὸν καὶ μετὰ τοῦ Πέτρου ἰδρυτῆς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀντιοχείας ἦλθεν εἰς τὴν ἐνδοξον πόλιν τῶν Ἀθηναίων, ἵνα κομίσῃ τὸ μήνυμα τοῦ Ἐὐαγγελίου. Διότι ἔκτοτε οἱ Ἕλληνες οἱ ὁποῖοι ἐξήτουν νὰ γνωρίσουν τὸν Θεὸν διὰ τῆς σοφίας τῶν ἀνθρώπων, συνεξεύχθησαν (τὴν μοῖραν τοῦ Στανροῦ, σκάνδαλον διὰ τοὺς Ἰουδαίους καὶ μοῖραν διὰ τοὺς Ἑθνικοὺς) (Α' Κορ. 1,23), καὶ ἡ ὁποία ἐν τούτοις ὑπῆρξε (τὸ ἀπ' αἰῶνος σεσιγημένον μυστήριον) τὸ ὁποῖον ὁ Θεὸς προετόλμασε διὰ τὴν δόξαν ἡμῶν (Α' Κορ. 2,7). Αὐτὴ ἀκριβῶς ἡ σοφία, βεβαπτισμένη ἐν τῷ αἵματι τῶν κοινῶν μας Μερτύρων, ἐκφρασθεῖσα ὑπὸ τῶν κοινῶν μας Πατέρων, δοξασθεῖσα διὰ τῆς κοινῆς μας Λειτουργικῆς λατρείας, διατρανωθεῖσα ἐν τῇ ταπεινῇ καὶ γενναιοδύρῳ διακονίᾳ (ἀνέφους μαρτύρων) (Ἐβρ. 12,1), ἡ ὁποία μᾶς ἐνώνει πέραν ὄλων τῶν ἄλλων, τὰ ὁποῖα καὶ ἄλλως μᾶς ἐνώνουν, καὶ προσεγγίζον τοὺς δύο λαοὺς μας. «Μολονότι εὐρισκόμεθα εἰς διαφορετικοὺς τόπους, ἔλεγεν εἰς ἐκ τῶν Πατέρων, εἰς μεθὰ ὡς κατοικοῦντες ἐν τῷ αὐτῷ οἴκῳ, ὡς μέλη μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς οἰκογενείας».

Πράγματι, συνειδητοποιοῦμεν, ὅτι ἡ Ὁρθοδοξία εἶναι ἡ κοινὴ μας Μήτηρ καὶ ὅτι ἐκάστη Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία πραγματώνει ἐντὸς τῶν ὁρίων της τὴν πληρότητα τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας καὶ ὅτι ἔχει τὴν εὐθύνην νὰ φέρῃ τὸ μήνυμα καὶ τὴν ἀποστολὴν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας εἰς τοὺς λαοὺς τοὺς ὁποῖους ὁ Κύριος ἐτοποθέτησεν ἐν τοῖς ὅροις της καὶ καλεῖ «εἰς τὴν σωτηρίαν καὶ εἰς τὴν γνώσιν τῆς ἀληθείας». Οὕτως αἰσθανόμεθα, ἀφ' ἐνὸς μὲν τοὺς βαθεῖς δεσμοὺς οἱ ὁποῖοι μᾶς ἐνώνουν μετὰ τοὺς Ὁρθοδόξους ἀδελφούς μας τῆς χώρας Σας, ἀλλ' ὡσαύτως, αἰσθανόμεθα τὴν εὐθύνην μας καὶ τὴν προσωπικὴν μας κλήσιν ἐν τῇ διακονίᾳ ὄλων τῶν ἀδελφῶν μετὰ τῶν ὁποίων ζῶμεν καὶ τῶν ὁποίων τὴν τύχην συμμεριζόμεθα. Αὐτὸς εἶναι ὁ ρόλος τῆς Ἐκκλησίας μας, Ἐξοχώτατε, τὸν ὁποῖον τόσο ἐπιτυχῶς προσβάλατε.

Μᾶς ἐνδιαφέρει ἐπίσης νὰ γνωρίσητε μετὰ τοῦ ἐλλαβοῦς Ὁρθοδόξου λαοῦ τῆς Ἑλλάδος, περὶ τοῦ ὁποίου ὁ Ἀπόστολος ἔλεγε ὅτι «ἦτο βαθύτατα θρησκευόμενος ὑπὸ πᾶσιν ἄποφιν» (Πράξ. 17,22), ὅτι ἡ δι' Ὑμᾶς ἀγάπη ἡμῶν ἐν τῇ Ὁρθοδοξίᾳ εἶναι ἀνευ ὁρίων. Ἐν αὐτῇ τῇ ἀγάπῃ ἐλάβομεν κατὰ τὸ παρελθὸν καὶ ἐξακολουθῶμεν νὰ λαμβάνωμεν καὶ νὰ ἐκτιμῶμεν τὴν ἀδελφικὴν βοήθειαν, τὴν ὁποῖαν ἡ χώρα σας καὶ ἡ Ἐκκλησία σας προσφέρουν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἡμῶν, εἰς τὸν κληρὸν μας, εἰς τοὺς λαϊκούς μας,

ὡς ἐπίσης καὶ εἰς τοὺς μὴ Ὁρθοδόξους ἀδελφούς μας, καὶ τοῦτο μετὰ τὸν σκοπὸν νὰ μᾶς συνδράμητε ἐν τῇ ἐκπληρώσει τῆς ἰδιαζούσης εὐθύνης ἡμῶν ἐν τῷ ἀραβικῷ κόσμῳ. Δι' ὅλα αὐτὰ Σας εὐχαριστοῦμεν ἐκ βάθους καρδίας.

Ἄλλὰ κατὰ τοὺς χρολεποὺς αὐτοὺς καιροὺς τοὺς ὁποῖους διέρχονται οἱ Ἀραβες, εἶναι μεγάλη δι' ἡμᾶς παρηγορία τὸ νὰ βλέπωμεν ὅτι ἡ Κυβέρνησις Σας, ἐμπνεομένη ὑπὸ τῶν χριστιανικῶν ἀρχῶν δικαιοσύνης, ἐλευθερίας, ἀνθρωπισμοῦ καὶ εἰρήνης, ὑποστηρίζει τὰς νομίμους προσδοκίας ὄλων ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι καταδυναστεύονται, κάτω ἀπὸ τὸ βάρος τῆς ἀδικίας καὶ τῆς βίας. Καὶ ἐὰν εἰς τὴν Ἰσλαμικὴν διάσκεψιν Κορυφῆς τοῦ Ταίφ ἐκθέσαμεν τὰς πληγὰς τὰς ὁποίας φέρομεν εἰς τὴν καρδίαν μας ἕνεκα τοῦ προβλήματος τῆς Ἱερουσαλήμ καὶ τοῦ Λιβάνου, ἐπιτροπέατέ μου, νὰ ἀναφερθῶ εἰς αὐτὰ ἐδῶ ἐνώπιον τῆς Κυβερνήσεώς Σας καὶ ἐνώπιον τῶν ἐν τῇ πίστει ἀδελφῶν μας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, διὰ νὰ γνωρίζητε, ὅτι πᾶσα ὑποστήριξις εἰς τὸ θέμα τοῦ Λιβάνου, πᾶσα συμβολὴ διὰ τὴν λύσιν τοῦ προβλήματος τὸ ὁποῖον συμβολίζουν τὰ Ἱεροσόλυμα, ἀποτελεῖ μίαν ἐμψύχωσιν καὶ χαρὰν διὰ τὸ Πατριαρχεῖον Ἀντιοχείας.

Ἐξοχώτατε,

Ἐπιστρέφοντες εἰς τὴν χώραν μας θὰ φέρομεν μεθ' ἡμῶν τὴν ἀνάμνησιν τῆς φιλοξενίας καὶ τῆς θερμῆς ὑποδοχῆς τὴν ὁποῖαν μᾶς ἐπεφυλάξατε ἐδῶ. Θὰ εἴπωμεν εἰς τοὺς πιστοὺς καὶ τὸν λαόν μας, ὅτι ἐδῶ ὑπάρχουν ἀδελφοὶ καὶ φίλοι, καὶ θὰ τοὺς διαβιβάσωμεν τὰς εὐχὰς τῆς Κυβερνήσεώς Σας καὶ τοῦ λαοῦ Σας. Πρὸς Ὑμᾶς, Ἐξοχώτατε, τὴν Κυβερνήσιν Σας, τὴν χώραν Σας καὶ τὸν λαόν Σας, εὐχόμεθα τὴν εἰρήνην, τὴν εὐημερίαν καὶ τὸ μεγαλεῖον ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἐλευθερίας.

Εἶθε ὁ Κύριος νὰ εὐλογῇ τὴν Ἑλλάδα, τὴν Ἐκκλησίαν της, τὸν λαόν της καὶ τὴν Κυβερνήσιν της.

ε. Τὸ ἑσπέρας τῆς ἰδίας ἡμέρας ὁ Μακ. Ἀντιοχείας κ. Ἰ γ ν ἄ τ ι ο ς Δ' παρέστη εἰς ἐπίσημον δεξίωσιν τὴν ὁποῖαν παρέθεσεν εἰς τὴν οἰκίαν του ὁ ἐξοχ. Πρέσβυς τοῦ Λιβάνου εἰς Ἀθήνας κ. Souheil Chammas.

στ. Τὴν 5ην Ἰουνίου ὁ Μακ. Ἀντιοχείας ἐπεσκέφθη τὸν Ἐξοχ. Πρόεδρον τῆς Δημοκρατίας κ. Κων. Κ α ρ α μ α ν λ ῆ ν, ὑπὸ τοῦ ὁποίου ἐγένετο ἐγκαρδίως δεκτὸς καὶ εἶχε μετ' αὐτοῦ ἐνδιαφέρουσα συνομιλίαν. Εἰς τὸν Ἑλληνα Πρόεδρον ὁ Πατριάρχης προσέφερον μίαν εἰκόνα.

ζ. Τὸ ἑσπέρας τῆς ἰδίας ἡμέρας ὁ ὑψηλὸς ἐπισκέπτης παρέστη εἰς ἐπίσημον δεξίωσιν τὴν ὁποῖαν παρέθεσεν εἰς τὴν οἰκίαν του ὁ ἐξοχ. Πρέσβυς τῆς Συρίας εἰς Ἀθήνας κ. Ali Madani.

(Συνεχίζεται)

Ἀρχιμ. ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΣ ΒΡΑΚΑΣ

Λ Ο Γ Ο Σ

ΕΠΙ ΤΩ ΕΟΡΤΑΣΜΩ ΤΩΝ 1600 ΕΤΩΝ

ΑΠΟ ΤΗΣ ΣΥΓΚΛΗΣΕΩΣ

ΤΗΣ Β' ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ*

«Καί εἰς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, τὸ Κύριον, τὸ Ζωοποιόν, τὸ ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον, τῷ σὺν Πατρὶ καὶ Υἱῷ συμπροσκυνούμενον καὶ συνδοξαζόμενον, τὸ λαλῆσαν διὰ τῶν Προφητῶν».

Ἴδου τὸ μέγα, τὸ τεράστιον ἀπὸ δογματικῆς πλευρᾶς ἔργον, τὸ ὁποῖον, σὺν τοῖς ἄλλοις, ἐπετέλεσεν ἡ Δευτέρα Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, ἡ συνελθούσα ἐν Κωνσταντινουπόλει, κατὰ μῆνα Μάϊον τοῦ ἔτους 381. Αὐτῆς τῆς μεγάλης καὶ ἱστορικῆς Συνόδου ἐορτάζομεν σήμερον τὰ 1600 ἔτη καὶ εἰς ἀνάμνησιν αὐτῆς τελοῦμεν σήμερον ἡμεῖς οἱ Ὁρθόδοξοι Ἕλληνες Χριστιανοί, εἰς τὸν Ἱερὸν Καθεδρικὸν Ναὸν τῶν Ἀθηνῶν, τὴν Θεῖαν λειτουργίαν, προεξάρχοντος τοῦ παρεπιδημοῦντος Μακαριωτάτου Πατριάρχου Ἀντιοχείας Κυρίου Ἰγνατίου καὶ συνιερουργοῦντος τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος Κυρίου Σεραφεῖμ, παρουσία καὶ ἄλλων ἐπισήμων προσώπων, ὡς καὶ τῶν ἀντιπροσώπων πολλῶν πνευματικῶν Ἰδρυμάτων καὶ τοῦ φιλοχρίστου Στρατοῦ. Καὶ ταῦτα πάντα ἐν συσχετισμῷ πρὸς τὰς ἄλλας ἐπισήμους ἐκδηλώσεις αἱ ὁποῖαι ἐγένοντο ἢ θὰ τελεσθοῦν κατὰ τὸ ἔτος τοῦτο εἰς τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπικράτειαν, ἢ εἰς τὰς ἄλλας Ὁρθόδοξους καὶ Ὁμοδόξους Χώρας.

Ἡ Δευτέρα Οἰκουμενικὴ Σύνοδος συνεκλήθη εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, μόλις πενήκοντα ἕξ ἔτη ἀφ' οὔτου εἶχε συνέλθῃ εἰς τὴν Νίκαιαν τῆς Βιθυνίας ἡ πρώτη Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος Θεοδοσίου τοῦ Μεγάλου, ὡς συνέχεια τῆς πρώτης, τῆς ὑπὸ τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου συγκληθείσης, διότι τὸ ἔργον αὐτῆς καίπερ «θεμέλιον ἔθηκεν εἰς τὴν Πίστιν», ἐν τούτοις ἐθεωρήθη ὅτι δὲν εἶχεν ἀποπερατωθεῖ, δοθέντος ὅτι τὸ Κράτος ἐξηκολούθει νὰ ταρασσεται ἕνεκα τῶν αὐτῶν λόγων καὶ τῶν αὐτῶν αἰτίων, δι' οὓς ἡ πρώτη Οἰκουμενικὴ συνεκλήθη.

* Ἐμφωνηθεὶς κατὰ τὴν Πατριαρχικὴν καὶ Συνοδικὴν Θ. Λειτουργίαν ἐν τῷ Καθεδρικῷ Ἱ. Ναῷ Ἀθηνῶν, τὴν Κυριακὴν 7ην Ἰουνίου.

Συνήλθεν ὡς γενικὴ Σύνοδος ἡ Δευτέρα Οἰκουμενικὴ μόνον διὰ τὸ ἀνατολικὸν τμήμα τῆς Βυζαντινῆς Αὐτοκρατορίας καὶ δι' αὐτὸ μόνον 150 ἀνατολικοὶ Ἐπίσκοποι μετέσχον, οὐδενὸς ἐκ τῆς Δύσεως προσελθόντος. Εἶναι γνωστὰ τὰ ὀνόματα πολλῶν ἐκ τῶν μετασχόντων καὶ διὰ τῶν ἐπιφανῶν Ἱεραρχῶν, ὡς λ.χ. τοῦ Κωνσταντινουπόλεως Νεκταρίου, τοῦ Ἀντιοχείας Μελετίου, τοῦ Ἀλεξανδρείας Τιμοθέου, τοῦ Ἱεροσολύμων Κυρίλλου, τοῦ Γρηγορίου Ναζιανζηνοῦ, τοῦ Ἰκονίου Ἀμφιλοχίου, τοῦ Νύσσης Γρηγορίου, τοῦ Καισαρείας Γελασίου, τοῦ Θεσσαλονίκης Ἀσχολίου καὶ ἄλλων τινῶν. Τῆς συνεδρίας προήδρευσαν ὁ Ἀντιοχείας Μελέτιος, ὁ Γρηγόριος Ναζιανζηνός, ὡς Τοποτηρητῆς τοῦ Θρόνου Κωνσταντινουπόλεως, τοῦ Νεκταρίου ὄντος ἐμπεριστάτου. Ἡ κατάστασις τῆς Ἐκκλησίας ἦτο συγκεχυμένη δογματικῶς καὶ ἀρκετὰ δύσκολος. Δὲν ὑπῆρχεν συνεννόησις, οὐ μόνον μεταξύ τῶν Ἐπισκόπων, ἀλλὰ καὶ μεταξύ τῶν πιστῶν. Τὰ λείψανα τῆς πρώτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἅτινα ὠρῶντο διὰ τὴν ἐπικράτησίν των, ἔδει νὰ ἐξαφανισθοῦν, διότι ἄλλως ἦτο ἀδύνατον νὰ ἐπέλθῃ ἡ γαλήνη εἰς τὸ Κράτος καὶ ἡ ἡρεμία εἰς τὰς τεταραγμένας συνειδήσεις τῶν πιστῶν. Τὸ Κράτος δὲν κατάρθωσεν νὰ ἐπιβάλῃ τὴν δημοσίαν τάξιν καὶ ἀσφάλειαν, δι' αὐτὸν καὶ μόνον τὸν λόγον ὁ Βασιλεὺς ἠναγκάσθη νὰ συγκαλέσῃ τοὺς Ἐπισκόπους εἰς Σύνοδον «ἐπὶ τῷ κρατεῖναι τὴν ἐν Νικαίᾳ Πίστιν καὶ χειροτονῆσαι τῇ Κωνσταντινουπόλει ἐπίσκοπον». Ἀτυχῶς οἱ ὑπὸ τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου καταδικασθέντες Ἀρειανοί, διεξήγον σφοδρούς, σφοδροτάτους ἀγῶνας πρὸς ἐπικράτησιν των καὶ δὲν ἠθέλον νὰ ἀκούσουν σύγκλησιν νέας Συνόδου, καίτοι ἐκαλοῦντο ὑπὸ τοῦ Αὐτοκράτορος νὰ μετασχον εἰς τὴν νέαν Σύνοδον. Ἀντιθέτως οἱ ἄλλοι, οἱ νέοι αἰρετικοί, ἢ οἱ ἡμιαρειανοὶ καὶ Μακεδονιοί, οἱ ὁποῖοι ἐκινούντο ὑπὸ τὴν ἡγεσίαν τοῦ Κωνσταντινουπόλεως Μακεδονίου καὶ τῶν ἄλλων αἰρεσιάρχῶν, τοῦ Ἀπολιναρίου Λαοδικίας, τοῦ Σαβελλίου Πτολεμαῖδος, τοῦ Μαρκέλλου Ἀγκύρας, τοῦ Φωτεινοῦ Σιρμίου, τοῦ Εὐνομίου Κυζίκου μετὰ τοῦ διδασκάλου του Ἀετίου, τοῦ Παύλου Σαμοσατέως, καίτοι ἦσαν σχεδὸν σύμφωνοι,

εις τὰς κακοδοξίας των, μετὰ τῶν ἐναπομεινάντων Ἀρειανῶν, διότι, ἐφ' ὅσον ἐθεώρουν τὸ Ἅγιον Πνεῦμα κτίσμα, προσέβαλον τὴν ἐν τῇ Ἁγίᾳ Τριάδι ἐνότητα, ἐν τοῦτοις ὑπήκουσαν εἰς τὴν πρόσκλησιν τοῦ Βασιλέως καὶ προσήλθον εἰς τὴν Σύνοδον καὶ οὕτω διὰ τῆς συμμετοχῆς αὐτῶν ἠυξήθη ὁ ἀριθμὸς τῶν Πατέρων ἀπὸ 150 εἰς 186. Ὑπὸ πίνας συνθήκας ἐγένετο ἡ Σύνοδος; Τὴν Σύνοδον ἐκάλεσεν ὁ Αὐτοκράτωρ. Ὁ ἴδιος παρέστη εἰς τὴν ἐναρκτήριον συνεδρίαν. Ἐτίμησεν τὸν Πρόεδρον καὶ ἐφιλοφρόνησεν τοὺς ἄλλους. Ἡ Ἱερὰ Σύνοδος πρὶν εἰσελθῆ εἰς τὰς δογματικὰς συζητήσεις ἐπλήρωσε τοὺς κενοὺς Πατριαρχικοὺς Θρόνους Κωνσταντινουπόλεως, Ἀντιοχείας καὶ Ἱεροσολύμων καὶ εἶτα ἤρχισεν τὰ δογματικὰ θέματα, ὅτε ἀπεχώρησαν οἱ 36 Ἐπίσκοποι, οἱ πνευματομάχοι, μὴ παραδεχόμενοι τὸ Ὁμοούσιον τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Πρακτικὰ δὲν ὑπάρχουν. Ἐκ μίας μόνον Συνοδικῆς ἐπιστολῆς, τὴν ὁποίαν συνέταξαν καὶ ὑπέγραψαν οἱ περισσότεροι πατέρες, φαίνεται ὅτι ἡ Δευτέρα Οἰκουμενικὴ Σύνοδος, ἐξέδωκεν ἴδιον τόμον, εἰς τὸν ὁποῖον ἐξέθηκεν τὴν Ὁρθόδοξον διδασκαλίαν περὶ τῆς Ἁγίας Τριάδος καὶ ἀπέστειλεν τοῦτον εἰς τοὺς Δυτικούς Πατέρας. Ἐπίσης τὸ ἴδιον ἔπραξαν ἐν Ἀντιοχείᾳ οἱ Πατέρες. Συνελθόντες ἐξέδωκαν καὶ αὐτοὶ παρόμοιον τόμον καὶ ἀφοτέρους τοὺς τόμους ἔστειλεν ἡ Ἁγία Β' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος εἰς τοὺς Δυτικούς Πατέρας, ἐπὶ τῇ ἐλπίδι ὅτι θὰ συμφωνήσουν εἰς τὰ θεσπισθέντα. Ἀλλὰ πλὴν τῶν δύο τόμων ποὺ δὲν ὑπάρχουν σήμερον, σώζεται ἀπόσπασμα μίᾳ Συνοδικῆς ἐπιστολῆς, εἰς τὴν ὁποίαν περιέχεται πλατύτερον ἢ ὁμολογηθεῖσα Πίστις. Ἐξ ἄλλου ἡ Β' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ἐπὶ τῇ λήξει τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς, τῇ 30ῇ Ἰουλίου 381, ἀπέστειλεν εἰς τὸν Αὐτοκράτορα Ἐπιστολὴν ἐν εἴδει ἀπολογισμοῦ, ὅπου ἔγραφεν «πρῶτον ἀνενωσάμεθα τὴν πρὸς ἀλλήλους ὁμόνοιαν, ἔπειτα δὲ καὶ ἐξεφωνήσαμεν συντόμους ὄρκους, τὴν τε τῶν Πατέρων Πίστιν τῶν ἐν Νικαίᾳ κυρώσαντες καὶ τὰς κατ' αὐτῆς ἐκφυσίας αἱρέσεις ἀναθεματίσαντες, πρὸς δὲ τοῦτοις καὶ ὑπὲρ τῆς εὐταξίας τῶν Ἐκκλησιῶν ρητοὺς Κανόνας ὀρίσαντες».

Ὁ Μέγας Θεοδόσιος ἅμα τῇ λήψει τοῦ Συνοδικοῦ ἐγγράφου, ἐξέδωκεν Νόμον, δι' οὗ ἐκύρωσεν τὰς ἀποφάσεις τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ ἐψήφισεν «Κυρία εἶναι τὴν Πίστιν τῶν ἐν Νικαίᾳ συνελθόντων Πατέρων», παραδοθῆ δὲ εἰς τὰς ἀπανταχοῦ Ἐκκλησίας τὰς ἐν ὑποστάσει τριῶν προσώπων ἰσοτίμων καὶ ἰσοδυνάμων, μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ὁμολογούσας θεότητα Πατρὸς καὶ Υἱοῦ καὶ Ἁγίου Πνεύματος. Ἐν συνεχείᾳ ἔλαβεν τὰ προσήκοντα κατὰ τῶν Αἰρετικῶν τῶν μὴ ἀποδεξαμένων τὰ ἐν τῇ Συνόδῳ ἀποφασισθέντα.

Θεωροῦμεν ἀπαραίτητον νὰ παραθέσωμεν μικρὸν ἀπόσπασμα ἐκ τῆς σώζομένης Συνοδικῆς ἐπιστολῆς τοῦ ἔτους 382 ἐκδοθείσης ὑπὸ τῶν Πατέρων

τῆς Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, διὰ τῆς ὁποίας ἀπεστάλησαν εἰς τὴν Δύσιν οἱ δύο τόμοι. Ὁ ὑπὸ τῆς Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἐκδοθείς, κατὰ τὸ ἔτος 381 καὶ ὁ ἕτερος ἐν Ἀντιοχείᾳ ἐκδοθείς κατὰ τὸ ἔτος 382 ἔχον οὕτω:

«...Ἡμεῖς γὰρ εἴτε διωγμούς, εἴτε θλίψεις, εἴτε βασιλείους ἀπειλάς, εἴτε τὰς τῶν ἀρχόντων ὀμότητας, εἴτε τινὰ πειρασμὸν ἕτερον παρὰ τῶν αἰρετικῶν ὑπεμείναμεν, ὑπὲρ τῆς εὐαγγελικῆς πίστεως τῆς ἐν Νικαίᾳ τῆς Βιθυνίας παρὰ τῶν 318 Πατέρων κυρωθείσης ὑπέστημεν. Ταύτην γὰρ καὶ ὑμῖν καὶ ἡμῖν καὶ πᾶσι τοῖς μὴ διαστρέφουσι τὸν λόγον τῆς ἀληθοῦς πίστεως συναρέσκειν δεῖ [ἦν μόλις ποτὲ] πρεσβυτάτην τε οὖσαν καὶ ἀκόλουθον τῷ βαπτίσματι, καὶ διδάσκουσαν ἡμᾶς: Πιστεύειν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, δηλαδὴ θεότητος καὶ δυνάμεως καὶ οὐσίας μίᾳς τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος πιστευομένης, ὁμοτίμου τε τῆς ἀξίας καὶ συναϊδίου τῆς βασιλείας, ἐν τρισὶ τελειοτάταις ὑποστάσειν, ἡγουν τρισὶ τελείοις προσώποις...

»Τὰ μὲν οὖν κατὰ τὴν πίστιν τὴν παρ' ἡμῶν ἀνυποστόλως κηρυττομένην ὡς ἐν κεφαλαίῳ τοιαῦτα περὶ ὧν καὶ ἐπὶ πλείον ψυχαγωγηθῆναι δυνήσεσθε, τῷ τε ἐν Ἀντιοχείᾳ τόμῳ παρὰ τῆς ἐκεῖ συνελθούσης Συνόδου γεγεννημένῳ καταξιώσαντες ἐντυχεῖν, καὶ τῷ πέρυσιν ἐν Κων/πόλει παρὰ τῆς Οἰκουμενικῆς ἐκτεθέντι Συνόδῳ, ἐν οἷς πλατύτερον τὴν Πίστιν ὁμολογήσαμεν καὶ τῶν ἑναγχοῦς καινομηθεισῶν αἱρέσεων ἀναθεματισμὸν ἔγγραφον πεποιήκαμεν...».

Ἡ Β' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος ἐπετέλεσεν ἄριστα τὸ μέγα ἔργον τῆς. Ἡμεῖς οἱ Ὁρθόδοξοι Χριστιανοὶ ὀφείλομεν τὸ πᾶν. Εἰς αὐτὴν καὶ εἰς τὴν πρώτην χρεωστοῦμεν τὴν περὶ τῆς ἐνότητος τῆς Ἁγίας Τριάδος Ὁρθόδοξον διδασκαλίαν, ἥτις ἀποτελεῖ τὴν βάσιν τῆς Χριστιανικῆς Πίστεως. «Εἰς Θεοῦ ΕΝ ΤΡΙΣΙΝ ΥΠΟΣΤΑΣΕΣΙΝ».

Οἱ διασημότεροι ἐκκλησιαστικοὶ ποιηταὶ ἔκθαμβοι γενόμενοι πρὸ τοῦ μεγαλείου τῆς Πίστεως καὶ τῶν ὑπὲρ αὐτῆς διεξαχθέντων τιμίων ἀγώνων ἴδια ὡς πρὸς τὸ Τριαδικὸν Δόγμα, διέθεσαν ὅλας τὰς πνευματικὰς τῶν δυνάμεις καὶ ἔσπευσαν νὰ περισυλλέξουν τὰ εὐωδέστερα πνευματικὰ ἄνθη καὶ νὰ ἐπιστρατεύσουν ὅλον τὸν λυρισμὸν τῆς Χριστιανικῆς ψυχῆς, διὰ νὰ ὑμνηθῇ ἡ σοφία καὶ ἡ ἀρετὴ τῶν Πατέρων, οἵτινες «ἐκ τῶν περάτων τῆς Οἰκουμενικῆς συνδραμόντες, Πατρὸς καὶ Υἱοῦ καὶ Πνεύματος Ἁγίου μίαν οὐσίαν ἐδογματίσαν καὶ φύσιν καὶ τὸ μυστήριον τῆς Θεολογίας τρανῶς παρέδωκαν τῇ Ἐκκλησίᾳ».

Αὐτοὺς τοὺς Οὐρανόφρονας ἄνδρας εὐφημοῦντες μακαρίσωμεν λέγοντες: «ὦ θεία παρεμβολή,

Ο ΕΥΒΟΕΥΣ ΑΡΧΙΜΑΝΔΡΙΤΗΣ

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΖΙΓΑΒΗΝΟΣ

(1835 - 1910)*

14. Θέσις και στάσις τῶν ὀκτῶ Σεβ. Συνοδικῶν Μητροπολιτῶν ἀπέναντι τοῦ Οἰκ. Πατριάρχου.

Ἐδημοσιεύθη εἰς τὸ ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐκδιδόμενον περιοδικὸν σύγγραμμα «Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια» (ἔτος ΚΕ', ἀριθ. 9, τῆς 5 Μαρτίου 1965, σελ. 98 - 105).

Ἀφορμὴ πρὸς δημοσίευσιν τοῦ ἄρθρου τούτου ὑπῆρξεν τὸ ἐξῆς γεγονός. Ὄταν ἡ Αὐστρία κατέλαβε τὴν Βοσνίαν καὶ τὴν Ἑρζεγοβίνην, ἐπαρχίας Τουρκίας, συνήφθη Σύμβασις μετὰ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἐπὶ τῆς πρώτης πατριαρχίας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Ἰωακείμ Γ' (1878 - 1884), καὶ τῆς Αὐστριακῆς Κυβερνήσεως σχετικῶς πρὸς τὴν θέσιν τοῦ Ὁρθοδόξου πληθυσμοῦ τῶν ὡς ἄνω δύο Ἐπαρχιῶν. Συνεφωνήθη δὲ διὰ τῆς Συμβάσεως, ὅτι προκειμένου περὶ ἐκλογῆς Μητροπολιτῶν εἰς τὸ ὡς ἄνω τμήμα τῆς Αὐστριακῆς Αὐτοκρατορίας, εἶχε τὸ δικαίωμα ὁ Βασιλεὺς τῆς Αὐστρίας νὰ προτείνῃ τρεῖς

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 262 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 12 τεύχους.

θηγόροι ὀπλίται παρατάξεως Κυρίου, ἀστέρεις πολύφωτοι τοῦ νοητοῦ στερεώματος, τῆς μυστικῆς Σιών οἱ ἀκαθαίρετοι πύργοι· τὰ μυρῦπνοα ἄνθη τοῦ παραδείσου· τὰ πάγχρυσα στόματα τοῦ λόγου· Νικαίας τὸ καύχημα· οἰκουμένης ἀγλαΐσμα, ἐκτενῶς πρεσβεύσατε τῇ Ἐκκλησίᾳ δοῦναι καὶ νέαν Σύνοδον μείζονα Οἰκουμενικὴν τε καὶ Πανορθόδοξον, πρὸς ἀγάπην ἀνυπόκριτον καὶ εἰς ἐνότητα πάντων τῶν πιστευόντων, εἰς τὸ ὄνομα τὸ Ἅγιον τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, οἷς ἡ δόξα καὶ τὸ Κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας».

Ἐπὶ δὲ τούτοις εἶπωμεν: Ὑπερδεδοξασμένοι εἰ Χριστέ ὁ Θεὸς ἡμῶν, ὁ φωστῆρας ἐπὶ γῆς τοὺς πατέρας ἡμῶν θεμελιώσας καὶ δι' αὐτῶν πρὸς τὴν ἀληθινὴν πίστιν πάντας ἡμᾶς ὀδηγήσας· πολυεὺς πλαχνε δόξα σοι.

† Ὁ Μυτιλήνης ΙΑΚΩΒΟΣ

ὑποψηφίους, ἐκ τῶν ὁποίων τὸν ἓνα θὰ ἐξέλεγεν ἡ Ἱερά Σύνοδος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἀλλὰ καὶ τοῦτον κατόπιν ὑποδείξεως τοῦ προσώπου ὑπὸ τῆς Αὐστριακῆς Κυβερνήσεως. Ἐπὶ τῆς δευτέρας πατριαρχίας τοῦ αὐτοῦ Πατριάρχου Ἰωακείμ Γ' (1901-1912), ἀνεθεωρήθησαν ὑπὸ τῶν Ὁρθοδόξων κατοίκων τῆς Βοσνίας καὶ τῆς Ἑρζεγοβίνης οἱ Γενικοὶ Κανονισμοὶ αὐτῶν, τῇ συγκαταθέσει τῆς Αὐστριακῆς Κυβερνήσεως, ἀλλ' αὕτη δὲν ἐνέκρινε τὴν ἀναθεώρησιν τῆς διατάξεως ἐκείνης, ἣτις ἀφεῶρα εἰς τὴν ἐκλογὴν τῶν Μητροπολιτῶν, διὰ τῆς ὁποίας ἀναθεωρήσεως ἐζητεῖτο νὰ ἐκλέγωνται οἱ Μητροπολίται ὡς ἀκριβῶς οἱ τῆς Τουρκικῆς Ἐπικρατείας, ἥτοι ἄνευ τῆς ὑποδείξεως τριῶν ὑποψηφίων ὑπὸ τῆς Αὐστριακῆς Κυβερνήσεως. Πρὸς τοῦτο οἱ κάτοικοι τῶν ὡς ἄνω Ἐπαρχιῶν τῆς Αὐστρίας παρεκάλεσαν τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ὥστε, κατὰ τὴν ὑπ' αὐτοῦ ἐπικύρωσιν τῶν ὑπ' αὐτῶν ἀναθεωρημένων Γενικῶν Κανονισμῶν, νὰ ἐγκριθῇ ἡ ἄποψις ὅτι δὲν θὰ πρέπει νὰ ἐκλέγωνται οἱ Μητροπολίται τῶν δι' ὑποδείξεως τριῶν ὑποψηφίων, ἕνεκα τοῦ κινδύνου ἢ τῆς πιθανότητος οἱ ὑποδεικνυόμενοι ὑπὸ τῆς Αὐστριακῆς Κυβερνήσεως δι' ἐκλογῆν Μητροπολίται νὰ ἐνεφοροῦντο ὑπὸ φρονημάτων προσκλινόντων πρὸς τὸν Παπισμὸν. Τότε ἀκριβῶς, καὶ διὰ κατὰ μῆνα Ὀκτώβριον τοῦ 1904, ἡ πλειοψηφία τῶν μελῶν τῆς Ἱεράς Συνόδου, καὶ δι' ὀκτῶ Συνοδικοί, μετὰ ἐπι κεφαλῆς τὸν Μητροπολίτην Ἐφέσου Ἰωακείμ Εὐθυβούλην (1897 - 1920), ἐτάχθησαν μετὰ τὴν ἄποψιν τῶν κατοίκων τῆς Βοσνίας καὶ τῆς Ἑρζεγοβίνης, ὁ δὲ Πατριάρχης Ἰωακείμ Γ' διεφώνησε πρὸς αὐτοὺς ἐν Συνόδῳ καὶ ἐδήλωσεν ὅτι ἐμμένει εἰς τὴν κωρωθεῖσαν Συνοδικῶς Σύμβασιν μετὰ τῆς Αὐστριακῆς Κυβερνήσεως ὅσον ἀφορᾷ τὸν τρόπον ἐκλογῆς Μητροπολιτῶν Βοσνίας καὶ Ἑρζεγοβίνης. Φαίνεται ὅτι ὁ Ἰωακείμ Γ' ἐπιέζετο ὑπὸ τῆς Αὐστριακῆς Κυβερνήσεως ἢ προέβλεπεν ὅτι πᾶσα διαφωνία τοῦ Πατριαρχείου μετὰ τῆς Κυβερνήσεως ταύτης θὰ εἶχε δυσμενεῖς ἐπιπτώσεις ἐπὶ τοῦ Πατριαρχείου, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοῦ Ὁρθοδόξου πληθυσμοῦ τῆς Βοσνίας καὶ Ἑρζεγοβίνης. Ἐξ ἄλλου οἱ ὀκτῶ Συνοδικοὶ ἀπέβλεπον εἰς ἀλλαξοπατριαρχεῖαν, ἐκ προσωπικῶν ἐπιδιώξεων καὶ κομματικῶν συμφερόντων. Ἐδημιουργήθη τοιοῦτοτρόπως τὸ λεγόμενον «Ζήτημα τῶν ὀκτῶ Συνοδικῶν», τὸ ὁποῖον ἔλαβε τὴν μορφήν «παρασυναγωγῆς» αὐτῶν, διήρκεσεν ἐπὶ δεκάμηνον, ἀλλὰ τελικῶς ἐλύθη διὰ τῆς ἐπι-

κρατήσεως τῶν ἀπόψεων τοῦ Πατριάρχου Ἰωακείμ Γ' 75.

Ἐν ἀρχῇ τοῦ ἄρθρου ὁ Γρηγόριος καταχωρίζει τὰ ἐξῆς προκαταρκτικά:

«Τὸ ἐν Κωνσταντινουπόλει πρὸ καιροῦ ἐγερθέν ἐκκλησιαστικὸν ζήτημα, καὶ ἡ λυπηρὰ ἔρις καὶ διχοστασία μεταξὺ ἀφ' ἑνὸς μὲν τῆς Α.Θ.Π. τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχου Ἰωακείμ τοῦ Γ' καὶ τῶν τεσσάρων μετ' αὐτοῦ μητροπολιτῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ τῶν ὀκτῶ ἀρχιερατικῶν μελῶν τῆς περὶ αὐτὸν ἀγίας καὶ ἱερᾶς Συνόδου, ἤρξαντο ἐπ' ἐσχάτων λίαν ἐκτραχυνόμενα, ἀλλὰ καὶ συγκινούντα καὶ διαταράσσοντα τὰς συνειδήσεις τῶν ὀρθοδόξων τέκνων τῆς ἀγίας τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας. Ἐπομένως οἱ πλείστοι τῶν πιστῶν ἀγνοοῦντες, ὡς εἰκός, τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν ἀφορμὴν τῆς ἔριδος, τὴν πορείαν καὶ τὴν κανονικὴν καὶ νομικὴν θέσιν τῶν δύο ἀντιθέτων μερίδων, ἀποροῦσιν ἐλλόγως καὶ διερωτῶσι, ποία ἐκ τῶν δύο τούτων μερίδων εὐρίσκεται ἐν τῇ νομίμῳ καὶ κανονικῇ αὐτῆς θέσει.

Παραλείποντες τὰ ἀπασχολοῦντα τὸν οἰκουμενικὸν πατριάρχην καὶ τὴν περὶ αὐτὸν ἀγίαν καὶ ἱερὰν Σύνοδον σπουδαῖα ζητήματα, ἐκ τῆς συσκέψεως πρὸς διευθέτησιν τῶν ὁποίων ἀνεφύη ἡ λυπηρὰ ἔρις καὶ διχοστασία, διότι ταῦτα παροραθέντα ὑφίστανται εἰσέτι ἄλλα, ἐξετάζομεν τὸ ζήτημα ἀπὸ τῆς λυπηρᾶς διαστάσεως μέχρι σήμερον, ἐπιποθοῦντες νὰ διαφωτίσωμεν τὸ εὐσεβὲς καὶ ὀρθόδοξον πλήρωμα τῆς ἀγίας μητρὸς Ἐκκλησίας. Πρὸς διαφώτισιν τούτου ὀφειλομένον νὰ ἀναδράμωμεν εἰς τὰς θείας καὶ ἀδιαφιλονεικῆτους πηγὰς, ἐξ ὧν νὰ ἀρυσθῶμεν τὰς βεβαίας ἀποδείξεις, δι' ὧν θέλει διαγνωσθῆ λαμπρῶς, ποία τῶν δύο ἐρίζουσῶν μερίδων εὐρίσκεται ἐντὸς τοῦ νομίμου καὶ τοῦ κανονικοῦ αὐτῆς δικαίου. Ἀλλὰ πρὸ παντὸς δέον νὰ ἐξετασθῆ κατὰ τὰς τῆς ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας πηγὰς, ποία ἡ ἀμοιβαία σχέσις τῆς ἀγίας καὶ ἱερᾶς Συνόδου πρὸς τὸν πατριάρχην, καὶ τὰνάπαλιν τοῦ πατριάρχου πρὸς τὴν περὶ αὐτὸν ἀγίαν καὶ ἱερὰν Σύνοδον» 76.

Ἐν συνεχείᾳ ἀνατρέχει εἰς τοὺς θείους καὶ ἱεροὺς Κανόνας καὶ δὴ εἰς τὸν 37ον Ἀποστολικόν, κατὰ τὸν ὁποῖον «δις τοῦ ἔτους σύνοδος γενέσθω τῶν ἐπισκόπων, καὶ ἀνακρινέτωσαν ἀλλήλοις τὰ δόγματα τῆς εὐσεβείας, καὶ τὰς ἐμπιπτούσας ἐκκλησιαστικὰς ἀντιλογίας διαλυέτωσαν» ἀπαξ μὲν τῇ τετάρτῃ ἐβδομαδί τῆς Πεντηκοστῆς, δεῦτερον δέ, ὑπερβερεταίου δωδεκάτῃ, «ὑπερβερεταίου» μηνὸς ὄντος τοῦ Ὀκτωβρίου. «Ὅθεν οἱ ὑπὸ τὸν Μητροπολίτην Ἐπίσκοποι, ὡς καὶ

οἱ ὑπὸ τὸν Πατριάρχην, ἦτοι οἱ ἐν τῇ πατριαρχικῇ δικαιοδοσίᾳ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου Μητροπολίται, ἐκαλοῦντο κανονικῶς ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου εἰς Σύνοδον πρὸς ἐπίλυσιν διαφόρων ἐκκλησιαστικῶν ζητημάτων. Μεταγενεστέρως συνεκαλοῦντο Σύνοδοι μόνον ἀπαξ τοῦ ἔτους καὶ ἐπὶ ὀρισμένῳ διαστήματι χρόνου καθ' ἕκαστον ἔτος. Τὸ σύστημα τοῦτο διήρκεσε μέχρι τῆς ΙΕ' ἑκατονταετηρίδος. Ἀκολούθως ἔθεσπίσθη ὁ θεσμὸς τῆς ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου συγκαλουμένης Ἐνδημούσης Συνόδου, συγκαλοῦντος εἰς αὐτὴν διὰ γραμμάτων ὄσους καὶ ὁποίους οὗτος ἠθέλε ἐκ τῶν Μητροπολιτῶν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου καθ' ἕκαστον ἔτος, ἀπαξ τοῦ ἐνιαυτοῦ, ἐν ὀρισμένῳ πάλιν χρονικῷ διαστήματι, καὶ ταῦτα μέχρι τοῦ ἔτους 1860. Ἀναφέρεται κατόπιν εἰς τὸν ὑπὸ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Σαμουὴλ Χαντζερῆ (1769) παραδεχθέντα «ἀντικανονικὸν θεσμὸν τῆς Γεροντίας» καὶ ἐπικαλούμενος τὸν 37ον Κανόνα τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων καὶ τὸν 20ὸν τῆς ἐν Ἀντιοχείᾳ ἀποδοκιμάζει τὸν νεώτερον θεσμὸν τῆς Διαρκoῦς Ἱερᾶς Συνόδου, ὑποστηρίζων ὅτι ἡ ὑποχρέωσις τῆς προσελεύσεως ὡς Συνδικοῦ Μητροπολίτου δὲν εἶναι καὶ δικαίωμα, καὶ τέλος θεωρεῖ ὅτι ἡ Διαρκῆς Σύνοδος, ὡς πνευματικὴ ἀρχή, δημιουργεῖ διαρκίαν ἔναντι τῆς κανονικότητος τοῦ Πατριάρχου. Ὅσαῦτος καὶ οἱ ἐν ἔτει 1860 νομοθετηθέντες Γενικοὶ Κανονισμοὶ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου εἶναι, κατὰ τὸν Γρηγόριον, ἐν «πολλῶ μέτρῳ» ἀντικανονικώτεροι τοῦ θεσμοῦ τῆς Γεροντίας, καθ' ὅσον ἔθεσπίσθη δι' αὐτῶν ἡ ἐπὶ dietίαν παραμονὴ τῶν Συνδικῶν παρὰ τῇ Πατριαρχικῇ Συνόδῳ 77. Περαιτέρω καλιζεται ἡ στάσις τῶν ὀκτῶ Μητροπολιτῶν, καὶ τὸ ἄρθρον καταλήγει διὰ τῶν ἐξῆς: «Ἐκπληροῦντες δὲ καθῆκον ἱερὸν καὶ ἀδελφικῶς ἀναπόφρευκτον, ταπεινῶς καὶ ἐνθέρμως ἐκλιπαροῦμεν καὶ συνιστῶμεν τοῖς ὀκτῶ σεβασμιωτάτοις μητροπολίταις, ὡς ἀρχιερεῦσι Θεοῦ, νὰ πράξωσι ἔργον ἐκκλησιαστικῆς εὐπειθείας, παράδειγμα παρέχοντες εὐσεβοῦς ὑποταγῆς, νὰ δηλώσωσι τῇ Α. Θ. Παναγιότητι καὶ δι' αὐτοῦ τῇ Α. Κυβερνήσει, ὅτι ἐμφορούμενοι πνεύματος χριστιανικῆς ἀγάπης καὶ γαλήνης τῆς ἀγίας τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίας, ἐπιποθοῦσι νὰ ἀπέλθωσιν ἐκ τῆς ξένης ἐκκλησιαστικῆς δικαιοδοσίας εἰς τὰς θεοσωστους αὐτῶν ἐπαρχίας πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν πολλῶ ὑπερτέρων μιᾶς ἔριδος πομπαντορικῶν αὐτῶν καθηκόντων πρὸς τὸν παρὰ Θεοῦ ἐμπιστευθέντα αὐτοῖς χριστεπώνυμον καὶ περιούσιον λαόν, ὑπὲρ τῆς ψυχικῆς σωτηρίας τοῦ ὁποῖου ὀφείλουσι νὰ θύσωσι καὶ τὴν ψυχὴν αὐτῶν» 78.

15. Ὁ φ ε ι λ ο μ ἔ ν η ἄ π ἄ ν τ η σ ι ς .

Ἐδημοσιεύθη εἰς τὸ προαναφερθὲν περιοδικὸν σύγγραμμα «Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια» (ἔτος ΚΕ', ἀριθ. 15, τῆς 15 Ἀπριλίου 1905, σελ. 178-188).

77) «Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια», ἐνθ' ἀνωτέρω, σελ. 99-102.

78) «Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια», ἐνθ' ἀνωτέρω, σελ. 104-105.

75) Δ η μ. Μ α υ ρ ο π ο ὑ λ ο υ, «Πατριαρχικαὶ Σελίδες — Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἀπὸ 1878 - 1949», Ἀθήναι 1960, σελ. 50-53.

76) «Ἐκκλησιαστικὴ Ἀλήθεια», Κωνσταντινούπολις, ἔτος ΚΕ', ἀριθ. 9, τῆς 5 Μαρτίου 1905, σελ. 98.

Ἡ ἐκτεταμένη «Ὁφειλομένη ἀπάντησις» εἶναι, κατὰ Σημείωσιν τῆς «Ἐκκλησιαστικῆς Ἀληθείας», «διατριβὴ ἐξετάζουσα ἐπιστημονικῶς ζήτημα τοῦ Κανονικοῦ δικαίου οὐχὶ δὲ προσωπικῆς». Τὸ χρονικὸν τῆς Ἀπαντήσεως καὶ τὸ ἀρχικὸν μέρος αὐτῆς ἐκτίθενται ἐν ἀρχῇ ὡς ἀκολουθῶς:

«Ἐπειδὴ ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐλλόγμος τῆς «Νέας Ἡμέρας» ἀνταποκριτὴς εὐηρεστήθη νὰ ἀποστείλῃ τὴν ἐκεῖθεν ἀνταπόκρισιν αὐτοῦ ἐν εἶδει ἀπαντήσεως εἰς τὴν δημοσιευθεῖσαν πραγματείαν μου· ἐν δὲ τῇ ἀπάντησει αὐτοῦ προκαλεῖ με, ἵνα πρὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς ἐκτενεστέρας μου πραγματείας διαφωτίσω αὐτὸν ἐπὶ δύο σημείων, καὶ προστίθωσιν, ὅτι διδάσκω ἀντροθόδοξα δόγματα, διὰ τοῦτο ἐνθέριμως παρακαλῶ τὴν σεβαστὴν διεύθυνσιν τῆς «Ἐκκλησιαστικῆς Ἀληθείας», ὅπως εὐαρεστουμένη δημοσιεύσῃ εἰς τὸ προσεχὲς φύλλον αὐτῆς τὰ ἀκόλουθα πρὸς γνῶσιν τοῦ κ. ἀνταποκριτοῦ.

Ἐν πρώτοις παρακαλεῖ με νὰ εἶπω αὐτῷ, «Τὶ ἐνωῶ γράφων, «συνιστῶμεν τοῖς ὀκτῶ σεβασμιωτάτοις μητροπολίταις νὰ ἀπέλθωσιν ἐκ τῆς ξένης ἐκκλησιαστικῆς δικαιοδοσίας», διότι αὐτὸς γνωρίζει, λέγει, ὅτι ἡ «Κωνσταντινούπολις εἶναι μὲν ἕδρα ἀρχιεπισκοπῆς, ἀλλὰ συνάμα καὶ ἕδρα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, καὶ ὅτι ἐκ τούτου ὡς ἀρχιεπισκοπὴ μὲν εἶναι τοῖς συνοδικοῖς μητροπολίταις ξένης καὶ ἀλλοτρίας ἐκκλησιαστικῆς δικαιοδοσίας, ὡς δὲ ἕδρα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἰδίας καὶ οἰκείας», ἐκκλησιαστικῆς θεβαιῶς δικαιοδοσίας. Τὸ κατ' ἐμὲ χαιρῶ πολύ, διότι ὁ ἐλλόγμος ἀνὴρ ἀπήλλαξέ με τοῦ κόπου ὁμολογήσας αὐτὸς «ὅτι ἡ Κωνσταντινούπολις, ὡς ἕδρα ἀρχιεπισκοπῆς εἶναι τοῖς συνοδικοῖς μητροπολίταις ξένης καὶ ἀλλοτρίας ἐκκλησιαστικῆς δικαιοδοσίας». Ὡς πρὸς τὸ δεύτερον μέρος, ἀφοῦ γνωρίζει ὅτι «ἡ Κωνσταντινούπολις ὡς ἕδρα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου εἶναι τοῖς συνοδικοῖς μητροπολίταις (ἕδρα) ἰδίας καὶ οἰκείας» ἐκκλησιαστικῆς δικαιοδοσίας, παρατηροῦμεν ὅτι πρὸς θεβαίωσιν ὄφειλε νὰ δείξῃ πόθεν καὶ πῶς γνωρίζει τοῦτο κανονικῶς· ἄλλως δικαιούται τις νὰ εἴπῃ αὐτῷ, ὅτι ὡς ἐτέθη ἡ φράσις αὕτη εἶναι ἐσφαλμένη καὶ ἀνακριβής, διότι οὐδέποτε λέγεται ἢ γράφεται ὑπὸ γνώσιν τῆς γλώσσης τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Δικαίου, «ὅτι ἡ Κωνσταντινούπολις ὡς ἕδρα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου εἶναι τοῖς συνοδικοῖς μητροπολίταις (ἕδρα) ἰδίας καὶ οἰκείας», ἐκκλησιαστικῆς δικαιοδοσίας. Ἡ Κωνσταντινούπολις συμφώνως πρὸς τοὺς θεῖους καὶ ἱεροὺς κανόνας τῶν ἁγίων Συνόδων εἶναι ἕδρα τοῦ ἀρχιεπισκόπου τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὡς ἐπίσης καὶ ἕδρα τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἐν ἣ ἐγκατέστη ὑπὸ τῶν μακαρίων ἀποστόλων Ἀνδρέου καὶ Στάχους καὶ ὑπὸ τῶν ἁγίων Οἰκουμενικῶν Συνόδων ὁ ἀγιώτατος καὶ ἀποστολικὸς καὶ πατριαρχικὸς θρόνος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ὃν καθοραῖζει ὁ κατὰ καιροὺς Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης. Πᾶσι δὲ τοῖς σεβασμιωτάτοις μητροπολίταις, τοῖς τε ἐνδημοῦσιν ἐν ταῖς θεοσώτοις αὐτῶν ἐπαρχίαις καὶ

αὐτοῖς τοῖς παρεπιδημοῦσιν ὡς συνοδικοῖς ἐν τῇ ἕδρᾳ τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ὡς ὑπαγομένοις ὑπὸ τὴν ἐκκλησιαστικὴν καὶ Πατριαρχικὴν δικαιοδοσίαν καὶ ἐξουσίαν τοῦ ἀποστολικοῦ τούτου θρόνου, ἡ Κωνσταντινούπολις εἶναι ἐκκλησιαστικῶς καὶ κανονικῶς πόλις ξένης καὶ ἀλλοτρίας αὐτοῖς ἐκκλησιαστικῆς δικαιοδοσίας. Ἀπόδειξις δὲ τρανωτάτη εἶναι, ὅτι οἱ μητροπολίται, καὶ οἱ νῦν ἔτι μέλλοντες μετ' οὐ πολὺ νὰ ἔλθωσιν ὡς συνοδικοί, δὲν δύνανται νὰ ἔλθωσιν εἰς Κωνσταντινούπολιν ἄνευ ἀδείας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, οὐδ' αὐτοὶ οἱ γειτνιαζόντες μητροπολίται σεβασμιώτατοι Δέσπων καὶ Χαλκηδόνος, διότι τιμωροῦνται ὑπὸ τῶν ἱερῶν κανόνων. Ἀλλὰ καὶ ἐλθόντες οἱ σεβασμιώτατοι μητροπολίται ὡς μέλη τῆς ἁγίας καὶ ἱερᾶς συνόδου, δὲν ἦλθον ὡς εἰς ἰδίαν ἐκκλησιαστικὴν δικαιοδοσίαν, διὰ τοῦτο καὶ οὐδὲν ἀρχιερατικὸν δύνανται νὰ ἐπιτελέσωσιν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἄνευ προηγουμένης γνώσεως καὶ ἀδείας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, οὐδ' ὡς συνοδικοί ἐν αὐτῇ τῇ ἱερᾷ συνόδῳ μὴ παρουσιάζοντος τοῦ Πατριάρχου. «Τελείαν δὲ ἐκεῖνην εἶναι σύνοδον, ἐν ἣ συμπάρεσσι καὶ ὁ τῆς μητροπόλεως ἐπίσκοπος». Καὶ τοσαῦτα μὲν μακρὰ πῶς εἰς τὴν πρώτην ἐρώτησιν.

Ἐν τῇ δευτέρᾳ δὲ ἐρωτᾷ· «Τίς καὶ τίνος ἱερᾶς συνόδου ἱερὸς κανὼν ἐπιτρέπει τῷ Πατριάρχῃ νὰ ἀποκλείῃ χοροστασίας ἄκριτον συνοδικόν;» τὸν ἅγιον δηλονότι Δυρραχίου. Εἰς τὴν ἐρώτησιν ταύτην ἀπαντῶμεν, ὅτι οἱ ἐκ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἱεραρχίας ἐνεχόμενοι διὰ τρόπων, διὰ λόγων καὶ ἔργων, διὰ τῆς ἀδιορθώτου αὐτῶν διαγωγῆς καὶ διὰ τῶν προμεμελετημένων αὐτῶν ἐνεργειῶν εἰς τὰ παραπτώματα, ἃ προβλέπει ὁ νε' ἀποστολικὸς κανὼν, ὁ ιη' τῆς τετάρτης οἰκουμενικῆς, ὁ ιδ' τῆς Πρωτοδευτέρας, αὐτοὶ οἱ παραβάται τούτων ἐπισύρουσιν ἐφ' ἑαυτοὺς τὴν προσήκουσαν ποινήν. Παρέχεται δὲ οἰκοθεν τὸ δικαίωμα εἰς τὸν μητροπολίτην ἢ εἰς τὸν Πατριάρχον νὰ ἐπιβάλῃ εἰς τοὺς παραβάτας τῶν ἱερῶν τούτων κανόνων οὐ μόνον τὸ ἐντελῶς ἐλάχιστον παραινενικὸν πρὸς διόρθωσιν καὶ εἰρήνευσιν ἐπιτίμημα, τὸν ἀπαξ δηλονότι ἀποζλεισμὸν ἀπὸ τῆς χοροστασίας μιᾶς Κυριακῆς ἢ δύο συνοδικῶν συνεδριάσεων, ἀλλὰ καὶ μεζζονα τιμωρίαν. Εἶναι δὲ τοῖς πᾶσι γνωστόν, ὅτι ὁ ἅγιος Δυρραχίου κατεφρόνησε, προσέβαλε καὶ ἐφατρίασε κατὰ τοῦ οἰκείου Πατριάρχου. Οἱ ἱεροὶ κανόνες ρητῶς διαγορεύουσιν, ὅτι «Δεῖ ἕκαστον τὰ οἰκεία μέτρα γινώσκειν, καὶ μῆτε τὸν πρεσβύτερον καταφρονεῖν τοῦ οἰκείου ἐπισκόπου, μῆτε τὸν ἐπίσκοπον τοῦ οἰκείου μητροπολίτου, μῆτε τὸν μητροπολίτην τοῦ οἰκείου Πατριάρχου» (Ραλλ. καὶ Ποτλῆ Συντ. Καν. τόμ. Β', σελ. 692). Μετὰ ταῦτα καὶ κατὰ ταῦτα ἐρωτῶμεν τὸν θεολογοῦντα καὶ νομομαθῆ ἄνδρα· Τί ἤθελε πράξῃ ἐπισκοπὸς τις προεδρεύων ἐν τῇ ἐπισκοπικῇ συνάξει ἢ συνελεύσει, ἂν ἱερεὺς τις ἐκ τῶν συνεδριάζοντων ἤθελε καταφρονήσει καὶ προσβάλλῃ διὰ λόγου ἢ διὰ τῆς ἀνυποτάκτου αὐτοῦ στάσεως τὸν προεδρεύοντα ἐπίσκοπον; Τί θὰ ἔπραττεν, ἐρωτῶμεν, μητροπολίτης τις, ὡς λ.χ. ὁ σεβασμιώτατος ἅγιος Ἐφῆσου ἢ ὁ σεβασμιώτατος ἅγιος Κρήτης, ἐν παρομοίᾳ περιπτώσει, εἰς ἣν

Η ΑΓΑΠΗ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΠΡΟΣ ΤΟΥΣ ΑΝΘΡΩΠΟΥΣ*

Είναι η πρώτη φορά, καθ' ἣν ὁ Ἀπόστολος Παῦλος δοῖζει τὴν ἀγάπην. Μακρὰν ἀπὸ τοῦ νὰ δημιουργῆ ὁ Παῦλος ἐν νέον δόγμα, ἀναφέρεται ἀπλῶς εἰς θεμελιώδη διδασκαλίαν τοῦ Εὐαγγελίου καὶ εἰς τὴν παράδοσιν τῆς νεοπαγοῦς Ἐκκλησίας. Ὁ ἰδρυτὴς τῆς ἀρτιγενοῦς Ἐκκλησίας τῶν Θεσσαλονικέων ἀπλῶς ἀνακαλεῖ εἰς τὴν μνήμην τῶν χριστιανῶν τὴν ἐντολὴν τῆς ἀγάπης, μὴ προβαίνων εἰς οὐδεμίαν διασάφησιν καὶ τοῦτο διότι ἐν τῇ συνειδήσει τούτων εἶναι ἀκλονήτως ἠδραιωμένη ἡ πεποιθήσις, ὅτι σύνολος ἡ ἠθικὴ ζωὴ συνοψίζεται ἐν τῇ ἀρετῇ τῆς ἀγάπης, ἣν καὶ ἀσκοῦν ἐμπράκτως εὐρύτατα⁵⁸. Ὁμοίως ἐν τῇ ἐπὶ τοῦ Ὄρουσ Ὁμιλίᾳ τοῦ Κυρίου

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 274 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 12 τεύχους.

58. Α' Θεσσαλονικεῖς, 4,10: «Καὶ γὰρ ποιεῖτε αὐτὸ εἰς πάντας τοὺς ἀδελφούς, ἐν ὅλῃ τῇ Μακεδονίᾳ». Ἐπειδὴ οὐδέ-

ἐξάιρεται κυρίως ἡ πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπη καὶ οὐχὶ ἡ πρὸς τὸν Θεόν, ἔκτοτε δὲ ἐπὶ εἰκοσὶν ἔτη —μέχρι τῆς συγγραφῆς τῆς Α' πρὸς Θεσσαλονικεῖς— μεταξὺ τῶν νεοπαγῶν χριστιανικῶν κοινότητων συνιστάται ἐνθέρμως ἡ φιλαδελφία. Αἱ σκέψεις αὗται ἀποφασιστικαὶ οὐσαί τῆς φύσεως τῆς νέας θρησκείας, κέντρον ἔχουσι τὴν θεμελιώδη ἀρετὴν τῆς πρὸς τὸν Θεόν καὶ τὸν πλησίον ἀγάπης, ἣτις κατὰ θεμελιώδη πίστιν τῆς ἡμετέρας Ἐκ-

ποτέ τις εἶναι δυνατὸν νὰ φθάσῃ τὴν τελειότητα ἐν τῇ ἀγάπῃ, ὁ Ἀπόστολος προτρέπει πρὸς περαιτέρω ἠθικὴν πρόοδον: «Παρακαλοῦμεν δὲ ὑμᾶς, ἀδελφοί, περισσεύειν μᾶλλον». (Α' Θεσσαλονικεῖς, 4,10. Πρβλ. Αὐτόθι, 3,12). Ἡ παρακλήσις αὕτη πρὸς τοὺς Χριστιανούς τῆς Θεσσαλονίκης εἶναι ἡ μόνη προσωπικὴ εἰσφορὰ τοῦ Ἀποστόλου εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ἰησοῦ.

εὐρέθη ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης ἀπέναντι τοῦ ἀγίου Δυρραχίου; Τί πράττουσι σήμερον εἰς ἀπάσας τὰς Βουλὰς, διὰν Βουλευτὴς τις φέροται θρασέως ἐναντίον συναδέλφου Βουλευτοῦ, πολλῶν δὲ μείζον ἀπέναντι τοῦ προέδρου;»⁷⁹.

Ἐν συνεχείᾳ ὁ Γρηγόριος ἀπαντᾷ καὶ εἰς ἐπτά ἄλλα σημεῖα τοῦ ἀνωνύμου ἐπικριτοῦ τοῦ ἀνταποκριτοῦ τῆς προαναφερθείσης «Νέας Ἡμέρας», καὶ διαμαρτύρεται ἐπὶ τῷ ὑπ' αὐτοῦ καταλογισμῷ εἰσαγωγῆς ὑπὸ τοῦ Γρηγορίου «καινῶν δογμάτων», γράφων «παρακαλοῦμεν δὲ αὐτὸν νὰ ἐπιτρέψῃ ἡμῖν νὰ παρατηρήσωμεν αὐτῷ, ὅτι λυπούμεθα, διότι παρέλιπε νὰ ἀναφέρῃ ἐν ἐκ τῶν καινῶν δογμάτων, τὰ ὁποῖα διδάσκομεν ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ ἡμῶν Ἐκκλησίᾳ. Διότι διδάσκομεν ἀπὸ τεσσαρακονταετίας ἐν αὐτῇ καὶ οὐδεὶς εὐρέθη νὰ με ὀνειδίσῃ, ὅτι διδάσκω καινὰ δόγματα καὶ κακοδοξίας ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ καὶ ἀγία Ἐκκλησίᾳ τοῦ Κυρίου μου»⁸⁰.

Ἡ «Ὁφειλομένη ἀπάντησις» κατακλείεται, ὡς καὶ τὸ προαναφερθὲν ἄρθρον αὐτοῦ «Θέσις καὶ στάσις...», διὰ τῆς προτροπῆς πρὸς τοὺς ὀκτὼ Μητροπολίτας καὶ δὴ: «Μηδεμίαν δ' εἶδῃσιν μέχρι τῆς παρουσίας στιγμῆς ἔχοντες περὶ τῆς τελειωτικῆς τῆς διαφορᾶς διευθετήσεως, τῆς ἀναθεθείσης ὑπὸ τῆς Ὑψ. Πύλης τῆ Α. Θ. Παναγιότητι, ἐκκληροῦντες αὐθις καθῆκον ἱερὸν καὶ ἀδελφικῶς ἀναπόφευκτον ἐκλιπαροῦμεν ἐνθέρμως καὶ παρακαλοῦμεν ταπεινῶς τοὺς ὀκτὼ σεβασμιω-

τάτους τῆς Ἐκκλησίας μητροπολίτας, ὡς ἀρχιερεῖς Θεοῦ, ἵνα φράξαντες τὰ ὄτα πρὸς τοὺς μέχρι τοῦδε συμβουλευσάντας αὐτοῖς ἐκκλησιαστικὰ δικαστήρια καὶ συνόδους καὶ διαμαρτυρίας ἀκαίρους καὶ ἀνωφελεῖς, εἰρηνεύσαντες δὲ καὶ τὰ πάντα ὡς ἀδελφοὶ ἐν Χριστῷ καὶ συλλειτουργοὶ συγχωρήσαντες, ἀπέλθωσιν ἐν εὐλόγησι καὶ ἐπ' εὐλογίας εἰς τὴν θεοῦ ἐκκληροῦσαν οἰκειαν αὐτοῖς ἐκκλησιαστικὴν δικαιοδοσίαν καὶ παροικίαν, εἰς τὸ πνευματικὸν αὐτῶν ἐν Χριστῷ ποιμνιον, ἐφ' ᾧ καὶ μόνον ἐτάχθησαν ποιμένες, ἵνα καθοδηγῶσιν αὐτὸ εἰς νομὰς σωτηρίους, «καὶ ἐν ᾧ αὐτοὺς τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον ἔθετο ἐπισκόπους ποιμαίνειν τὴν Ἐκκλησίαν τοῦ Θεοῦ, ἣν περιεποιήσατο διὰ τοῦ ἰδίου αἵματος» (Πράξ. κ', 28)⁸¹.

Ἡ ἐν λόγῳ πραγματεία καὶ τὸ πρὸ αὐτῆς ὡς ἄνω ἄρθρον τοῦ Γρηγορίου μαρτυροῦν τὴν ἀπόλυτον ἀφοσίωσιν αὐτοῦ εἰς τὰ κανονικὰ προνόμια τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου, διὰ τὰ ὁποῖα ἀμύνεται σθεναρῶς.

(Συνεχίζεται)

† Ο ΜΕΣΣΗΝΙΑΣ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

81) «Ε κ κ λ η σ ι α σ τ ι κ ἡ Ἄ λ ἡ θ ε ι α», ἐνθ' ἀνωτέρω, σελ. 188.

Σημειωτέον, ὅτι ὁ Γρηγόριος τόσον εἰς τὸ ἄρθρον αὐτοῦ «Θέσις καὶ στάσις τῶν ὀκτὼ Σεβ. Συνοδικῶν Μητροπολιτῶν ἀπέναντι τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου», ὅσον καὶ εἰς τὴν «Ὁφειλομένη ἀπάντησις» αὐτοῦ, περὶ ὧν ἀνωτέρω εἰς τὰ ὑπ' ἀριθμ. 14 καὶ 15 δημοσιεύματα αὐτοῦ, ἀναγγέλλει, περὶ τὸ τέλος τῆς πρώτης καὶ ἐν ἀρχῇ τῆς δευτέρας, τὴν ὑπ' αὐτοῦ μελετωμένην σύνταξιν πλατυτέρας πραγματείας του «περὶ τῆς στάσεως ταύτης, ἣτις παρήγαγε μέχρι σκάνδαλον ἐν ταῖς ἐθνεβέσι: συνειδήσει τῶν Ὁρθοδόξων Χριστιανῶν».

79) «Ε κ κ λ η σ ι α σ τ ι κ ἡ Ἄ λ ἡ θ ε ι α», Κωνσταντινούπολις, ἔτος ΚΕ', ἀριθ. 15, τῆς 15 Ἀπριλίου 1905, σελ. 178-180.

80) «Ε κ κ λ η σ ι α σ τ ι κ ἡ Ἄ λ ἡ θ ε ι α», ἐνθ' ἀνωτέρω, σελ. 181-182.

κλησίας προϋποθέτει την ακράδαντον προς τὰς θεμελιώδεις χριστιανικὰς ἀληθείας πίστιν. Ὁ αὐτὸς Ἀπόστολος ἐν τῇ πρὸς Γαλάτας ἐπιστολῇ 5,6 ρητῶς διδάσκει περὶ τῆς οὐσιώδους συναρτήσεως τῆς πίστεως καὶ τῆς ἀγάπης: «πίστις δι' ἀγάπης ἐνεργουμένη».

Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος μὴνὰς τινας μετὰ τὴν συγγραφὴν τῆς Α' πρὸς Θεσσαλονικεῖς ἐπιστολῆς ἠγαγκάσθη νὰ ἀποστείλῃ καὶ δευτέραν ἐπιστολὴν, ἐξ αἰτίας, πιθανόν, τῶν πληροφοριῶν, ἃς ὁ κομίσας τὴν πρώτην ἐπιστολὴν ἀνήγγειλεν εἰς τὸν Παῦλον⁵⁹. Καὶ ἐν τῇ δευτέρᾳ Αὐτοῦ ἐπιστολῇ ὁ Παῦλος ὑπενθυμίζει εἰς τοὺς χριστιανοὺς τῆς Θεσσαλονικίης τὴν ἀγάπην τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν ἐκλογὴν αὐτῶν ὑπὸ τοῦ Κυρίου, πρὸ πάντων τῶν αἰώνων εἰς σωτηρίαν καὶ ἁγιασμὸν μεταδιδόμενον ὑπὸ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ τῆς ἀκλονήτου πίστεως εἰς τὴν ἀλήθειαν τοῦ Εὐαγγελίου ἐπὶ τῷ τέλει, ὅπως ἐνθαρρύνῃ τοὺς ὀλιγοψύχους καὶ ἐγείρῃ εἰς τοὺτους, ἐκλεκτοὺς ὄντας καὶ ἠγαπημένους, τὴν ὑποχρέωσιν τῆς ἐκπληρώσεως τοῦ χριστιανικοῦ καθήκοντος: «Ἀδελφοί ἠγαπημένοι ὑπὸ κυρίου, ὅτι εἴλατο ὑμᾶς ὁ Θεὸς ἀπαρχὴν εἰς σωτηρίαν ἐν ἁγιασμῷ πνεύματος καὶ πίστει ἀληθείας»⁶⁰. Τὴν ἰδίαν ἀκριθῶς σκέψιν ὁ Ἀπόστολος διατυπῶν καὶ ἐν Α' Θεσσαλονικεῖς, 1,4, ἀλλ' ἐνταῦθα ἐξαιρεται ἔτι μᾶλλον ἡ σχέσις μεταξὺ τῆς θείας ἀγάπης καὶ τῆς ἐκλογῆς τῶν πιστῶν. Ὁ Παῦλος ἐν τῇ Ἐπιστολῇ ταύτῃ δις προσφωνεῖ τοὺς ἀναγνώστὰς Αὐτοῦ διὰ τοῦ τίτλου «ἀδελφοί»⁶¹.

Ἐν τῷ προρρηθέντι χωρίῳ ὁ Ἀπόστολος προσθέτει ὅτι οἱ πρὸς οὓς ἀπευθύνει τὴν ἐπιστολὴν εἶναι «ἠγαπημένοι ὑπὸ τοῦ Κυρίου», καὶ τοῦτο διότι ἐφίεται ὅπως ἀνακλήσῃ εἰς τὴν μνήμην των τὴν παρανομίαν τοῦ Ἄντιχρίστου, ὅστις θὰ ἐπικρατήσῃ μόνον μεταξὺ ἐκείνων, οἵτινες ἀπεποιήθησαν νὰ ἀγαπήσουν καὶ ἐγκαλοποθοῦν τὴν σώζουσαν ἀλήθειαν, καὶ τοὺς ὁποίους θὰ παρασύρῃ εἰς τὴν ἀπώλειαν: «τοῖς ἀπολλυμένοις»⁶². Τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ Παύλου στρέφεται ἤδη πρὸς τοὺς μεταβαλόντας γνώμην Θεσσαλονικεῖς, ὧν ἀποδλέπει ὅπως ἐνισχύσῃ τὴν ἐλπίδα, συνιστῶν αὐτοῖς, ἵνα μείνωσι πιστοὶ εἰς τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ, ἡ δὲ πίστις τῶν χριστιανῶν εἰς τὰς σωτηριώδεις ἀληθείας τῆς θρησκείας τοῦ Χριστοῦ θὰ καταυγάζῃ τὴν διάνοιαν καὶ θὰ ἐνισχύῃ τὴν θέλησιν καὶ τὴν ἐμπιστοσύνην τούτων⁶³. Οἱ πιστοί, τῷ ὄντι, ἐξελέγησαν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ οὐχὶ διότι εἶναι ἅγιοι, ἀλλὰ διὰ νὰ δυναθῶσι νὰ καταστῶσι τοιοῦτοι. Οἱ πιστοί, ἵνα ἐπιτύχωσι τούτου ὀφείλουσι νὰ ζῶσιν οὐχὶ κατὰ τὴν ἀρέσκειαν αὐτῶν, ἀλλὰ κατὰ τὰς ἐντολάς τοῦ Κυρίου ἀγωνιζόμενοι καὶ μοχθοῦντες διὰ τὴν σωτηρίαν των, ἧτις εἶναι τὸ ἀποτέλεσμα τῆς συνεργίας τοῦ θείου παράγοντος καὶ τῆς πίστεως τῆς δι' ἔργων ἀγάπης ἐνεργουμένης⁶⁴. Ἄνευ τῆς

συνεργίας τῶν δύο τούτων παραγόντων εἶναι ἀδύνατος ὁ ἀληθὴς ἁγιασμὸς καὶ ἡ ἐπίτευξις τῆς σωτηρίας. Ζῶσα πίστις καὶ ἁγιασμὸς δέον ὅπως συνάπτωνται ἀρρήκτως καὶ ἀδιασπᾶστος. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ Κύριος εἰς τὴν Ἀρχιερατικὴν Αὐτοῦ Προσευχὴν⁶⁵ διατύπωσε πρὸς τὸν Θεὸν Πατέρα ὑπὲρ τῶν Μαθητῶν τὸ αἴτημα: «ἁγιάσον αὐτοὺς ἐν τῇ ἀληθείᾳ σου ὁ λόγος ὁ σὸς ἀλήθειά ἐστι»⁶⁶.

Οἱ πιστοί, τῷ ὄντι, ἐξελέγησαν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. Τὸ ρῆμα αἰρέω, ὅπερ χρησιμοποιοῖ ὁ Ἀπόστολος, εἶναι ἰσχυρότερον τοῦ ἐκλέγω, σημαίνει δὲ εἰς μὲν τὴν ἐνεργητικὴν φωνὴν λαμβάνω διὰ τῆς χειρὸς, δράττομαι, ἀπάξω, εἰς δὲ τὴν μέσσην φωνὴν λαμβάνω δι' ἐμαυτόν, ἐκλέγω⁶⁷. Τὸ ρῆμα τοῦτο ἐχρησιμοποιοῦθη καὶ ὑπὸ τῶν Ο', ἵνα ἐκφράσῃ τὴν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἐκλογὴν τοῦ Ἰσραὴλ⁶⁸, ἀλλ' ἐν Β' Θεσσαλονικεῖς, 2,13 κέκτηται μοναδικὴν θρησκευτικὴν σημασίαν, ἣν ὁραδύτερον διὰ τοῦ ρήματος ἐκλέγομαι⁶⁹ ἢ προοινώσκω θὰ ἐκφράσῃ, περιέχει δὲ ἤδη τὰ στοιχεῖα τῆς συνθέσεως τῆς ἐκλογῆς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τοῦ νέου Ἰσραὴλ, τῶν χριστιανῶν. Ὁ Παῦλος ἐν τῇ πρὸς Ρωμαίους ἐπιστολῇ 8,29-30 σημειοῖ τὰ ἐξῆς ἄξιοπρόσεκτα περὶ τῆς τοιαύτης ἐκλογῆς: «ὅτι οὓς προέγνω, καὶ προώρισεν συμμόρφους τῆς εἰκόνης τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ... οὓς δὲ προώρισεν, τούτους καὶ ἐκάλεσεν' καὶ οὓς ἐκάλεσεν, τούτους καὶ ἐδικαίωσεν' οὓς δὲ ἐδικαίωσεν, τούτους καὶ ἐδόξασεν»⁷⁰. Αἱ προρρηθεῖσαι θεῖαι ἐνέργειαι ἀπαριθμοῦνται, ἵνα ἐπιθεθαίωσσι τὴν ἐλπίδα τῶν πιστῶν, ἧτις εἶναι ὁ δοξασμὸς⁷¹. Οἱ χριστιανοί, ἐκλεκτοὶ ὄντες τοῦ Θεοῦ, ἐνοῦνται μετὰ τῆς δόξης τοῦ Χριστοῦ. Ὁθεν, τὸ πᾶν ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς θείας ταύτης ἐνεργείας. «Προέγνω» σημαίνει τὴν ἐνέργειαν ἐκαίτην τοῦ Θεοῦ, δι' ἧς διὰ τῆς παγγνωσίας Αὐτοῦ προοινώσκει ὁ Κύριος ὀρισμένα πρόσωπα ὡς ἄξια, ἅτινα προώρισεν, ἵνα ἀποδώσιν ὅμοια ἀποκτῶντα τὴν αὐτὴν ἠθικὴν καὶ πνευματικὴν μορφήν πρὸς τὴν ἁγίαν καὶ ἔνδοξον εἰκόνα τοῦ Υἱοῦ Αὐτοῦ. Τὸ ρῆμα αἰρεῖσθαι εἶναι συνώνυμον πρὸς τὸ προοινώσκειν.

Ἡ φιλόστοργος δὲ αὐτῇ ἐκλογῇ, ἀποδοδομένη εἰς τὸν Πατέρα, εἶναι αἰώνιος, ὡς τοιαύτη δὲ ὑπογραμμίζει τὸ ἀμετάδλητον καὶ σταθερὸν τῆς θείας ἀποφάσεως ἐμ-

64. Βλ. Γαλάτας, 5,6.

65. Ἰωάννου, 17,1-26.

66. Ἰωάννου, 17,17.

67. Ἐν Φιλιππησίους, 1,22. Ἐβραίους, 11,25, πρόκειται περὶ μιᾶς εἰλημμένης ἀποφάσεως μεταξὺ δύο ἐνδεχομένων.

68. Δευτερονόμιον, 7,6. 10,15: «πλὴν τοὺς πατέρας ὑμῶν προεἶλετο Κύριος ἀγαπᾶν αὐτούς». Πρβλ. 26,18.

69. Α' Κορινθίους, 1, 27-28. Ἐφεσίους, 1,4. Πρβλ. ἐκλογὴ Α' Θεσσαλονικεῖς, 1,4. Ρωμαίους, 9,11. 11,28.

70. Πρβλ. Ρωμαίους, 11,2. Ἐφεσίους, 1,5. Β. Β. Warfield, Biblical and theological Studies, Philadelphie, 1952, σελ. 270-333.

71. Πρβλ. Μ. J. Lagrange, L'Évangile de Jésus Christ², Paris, 1928.

59. Βλ. Βασιλείου Ἰωαννίδου, Εἰσαγωγή εἰς τὴν Καινὴν Διαθήκην, σελ. 303, Ἀθήναι, 1960.

60. Β' Θεσσαλονικεῖς, 2,13.

61. Α' Θεσσαλονικεῖς, 1,3. 2,1.

62. Β' Θεσσαλονικεῖς, 2,10.

63. Πρβλ. Α' Θεσσαλονικεῖς, 2,13. Β' Θεσσαλονικεῖς, 1,3.

πνεύσης πάντα τὰ ἐνδεχόμενα καὶ ἄδηλα πρόσκαιρα⁷². Σκοπὸς τῆς ἐκλογῆς εἶναι ἡ σωτηρία⁷³ τοῦ ἀνθρώπου, ἣτις περιέχει πάντα τὰ ἀγαθὰ τὰ ἀπονεμόμενα εἰς τὸν πιστόν, ἦτοι ἄφασιν ἀμαρτιῶν, τὰ δῶρα τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, τὴν θεοαίτιότητα τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ, ἀπελευθέρωσιν ἐκ πάσης πνευματικῆς δουλείας καὶ πρὸ πάντων τὴν ἀκλόνητον πεποιθῆσιν διὰ τὴν κληρονομίαν τῶν αἰώνιων καὶ ἀφθάρτων ἀγαθῶν τῆς μελλούσης μακαριότητος καὶ εὐδαιμονίας. Ὡσαύτως, σκοπὸς τῆς φιλοστόργου ἀποφάσεως τοῦ Θεοῦ πρὸς σωτηρίαν τοῦ ἀνθρώπου, δι' ἣν ἀπαραίτητος τυγχάνει καὶ ἡ συμμετοχὴ καὶ προσφορά τούτου, ἦτοι ἡ πίστις, ἡ δι' ἔργων ἀγάπης ἐνεργουμένη⁷⁴, προσδιορίζεται διὰ τῆς ὁσημέραι πνευματικῆς καὶ ἠθικῆς τοῦ ἀνθρώπου προαγωγῆς, ἧς θραύειον καὶ ἔπαθλον ἡ ἀπόκτησις τῆς δόξης⁷⁵, ἣν κατέχει: «ὁ ἀρχηγὸς καὶ τελειωτὴς τῆς πίστεως ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς»⁷⁶ καὶ ἣν θὰ μοιρασθῆ μετὰ τῶν προσφιλῶν τοῦ Πατρὸς Αὐτοῦ: «οὗς προέγνω... τούτους καὶ ἐδικαίωσεν»⁷⁷. Οἰκοθεῖν νοεῖται, ὅτι ὁ Ἀπόστολος Παῦλος δὲν διδάσκει τὸν ἀπόλυτον προορισμόν, ὃν ἐσφαλμένως ἀπεδέχθησαν οἱ Καλδαιοὶ, διότι ὁ προορισμὸς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τῶν μὲν εἰς ἀπώλειαν, τῶν δὲ εἰς σωτηρίαν δὲν εἶναι ἀθάλακτος καὶ ἀπόλυτος ἀλλὰ σχετικὸς, προσδιοριζόμενος ὑπὸ τῆς πίστεως καὶ τοῦ θίου τῶν ἀνθρώπων. Εἰς τὴν αἰώνιον δηλαδὴ ζωὴν προωρισθῆσαν οἱ μέλλοντες πιστοὶ καὶ χρηστοί, οὗς προγινώσκει ὁ Θεός, εἰς καταδίκην δὲ οἱ ἄπιστοι καὶ φαῦλοι. Ὅθεν ὁ προορισμὸς στηρίζεται ἐπὶ τῆς προγνώσεως τοῦ Θεοῦ, μηδαμῶς αἰρομένης τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἀνθρώπου⁷⁸. Ὁ Θεὸς ἐκάλεσεν εἰς τὴν σωτηρίαν τοὺς ἐκλεκτοὺς διὰ τοῦ κηρύγματος τοῦ Εὐαγγελίου: «ἐκάλεσεν ἡμᾶς διὰ τοῦ Εὐαγγελίου ἡμῶν»⁷⁹. Ἡ διὰ τῆς ζώσης πίστεως ἔνωσις τοῦ χριστιανοῦ μετὰ τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ εἰσάγει τούτον ἐν τῷ ἀλαθῆτι σχεδίῳ τῆς σωτηρίας, ἣτις πραγματοποιεῖται πλήρως μετὰ τὴν συντέλειαν τοῦ κόσμου, ὅτε ὁ Χριστὸς θὰ ἔλθῃ αὖθις ἐν

δυνάμει καὶ δόξῃ⁸⁰, ἵνα κρίνῃ ἐν ἀπαραιμίλλῳ δικαιοσύνη καὶ εὐθύτητι τὴν ἀνθρωπότητα καὶ ἀποδώσῃ ἐκάστω κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ.

Ὁ Θεὸς πρὸς πάντας τοὺς ἀνθρώπους ἀπευθύνει τὴν κλήσιν τῆς σωτηρίας, διότι κατὰ τὸν μακάριον Παῦλον ὁ Ἰψιστος «πάντας ἀνθρώπους θέλει σῶθῆναι καὶ εἰς ἐπίγνωσιν ἀληθείας ἐλθεῖν»⁸¹, ἡ πράξις δὲ αὕτη τοῦ Κυρίου θεοαίτιοι οὗτοι ὄντες ἐκτελεῖ τὸ σχέδιον τῆς σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων, ὅπερ ἀποτελεῖ, κατὰ τὴν εἰς πολλὰ σημεῖα τῆς Καινῆς Διαθήκης διδασκαλίαν τῶν θεοπνεύστων Συγγραφέων, τὸ ὑπ' ἀριθμὸν ἐν ἀντικείμενον τῆς προνομιούχου ἀγάπης Αὐτοῦ. Οὕτω τὸ ἀντικείμενον τῆς χριστιανικῆς πίστεως ἐν τῷ συνόλῳ αὐτῆς, εἶναι πεποιθῆσις εἰς τὴν θεῖαν ἀγάπην, ἣτις ἐκλέγει τοὺς ἐκλεκτοὺς, πρὸς δὲ προτροπὴν, ἵνα ζῆ ὁ χριστιανὸς κατὰ τὰ ἐντάλματα τῆς θεῖας ταύτης ἀγάπης. Ἡ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ πρόγνωσις καθίσταται γνωστὴ εἰς τὸν ἄνθρωπον, διότι οὗτος ἀκούει ἐν τοῖς μυχιαστάτοις τῆς καρδίας τὴν κλήσιν τοῦ Θεοῦ, ὅστις καλεῖ τούτον εἰς σωτηρίαν, τῆς ὁποίας θὰ μετέσχη, ἐὰν θεοαίτως συγκατανεύσῃ ἢ ἐλευθερά αὐτοῦ θούλησις. Ὁ Θεὸς ἀγαπᾷ πάντας τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ, οὕτως εἰπεῖν, αἰσθάνεται μείζονα ἀγάπην πρὸς τοὺς πιστοὺς, οὗς ὁ Ἀπόστολος ἀποκαλεῖ «ἀδελφοὺς ἡγαπημένους ὑπὸ Κυρίου», ἀπευθύνεται δὲ πρὸς τούτους ὡς «οἰκονόμος μυστηρίων Θεοῦ»⁸², αἰσθανόμενος χαρὰν πνευματικὴν ἄφατον, δλέπων τοὺς κλητοὺς⁸³ γὰρ περιβάλλονται ὑπὸ τῆς θεῖας ἀγάπης.

Ἐν τῇ αὐτῇ πρὸς Θεσσαλονικεῖς ἐπιστολῇ ὁ Ἀπόστολος ὁμιλεῖ περὶ τῆς ἀπεριόριστου καὶ αἰώνιου πρὸς τοὺς χριστιανούς ἀγάπης τοῦ Κυρίου Ἰησοῦ καὶ τοῦ Θεοῦ Πατρὸς, δι' ἧς δωρεῖται αὐτοῖς παραμυθίαν αἰώνιον καὶ ἐλπίδα ἀκλόνητον διὰ τὴν ἀπόλαυσιν τῶν αἰώνιων καὶ ἀφθάρτων ἀγαθῶν: «Αὐτὸς δὲ ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς καὶ ὁ Θεός, ὁ Πατὴρ ἡμῶν, ὁ ἀγαπήσας ἡμᾶς καὶ δοὺς παράκλησιν αἰώνιαν καὶ ἐλπίδα ἀγαθὴν ἡμᾶς ἐν χάριτι»⁸⁴. Ἐν τῷ προλαβόντι στίχῳ ὁ Παῦλος προέτρεψε τοὺς ἀδελφοὺς τῆς Ἐκκλησίας Θεσσαλονικῆς, ὅπως μένωσιν ἑδραῖοι καὶ ἀμετακίνητοι εἰς τὰς παραδόσεις, ἃς ἐδιδάχθησαν εἴτε διὰ ζώσης εἴτε δ' ἐπιστολῆς: «Ἐν τῷ ὄντι, ἀδελφοί, στήκετε, καὶ κρατεῖτε τὰς παραδόσεις ἃς ἐδιδάχθητε εἴτε διὰ λόγου εἴτε δι' ἐπιστολῆς ἡμῶν»⁸⁵. Ἴνα ὅμως κατορθώσωσι τούτο, ἔχουν ἀνάγκην τῆς ἐνισχύσεως καὶ ἐνδυναμώσεως τοῦ Κυρίου. Διὰ τούτο ὁ Ἀπόστολος προτρέπων καὶ παραινῶν τοὺς Θεσσαλο-

72. Βλ. «ἀπ' ἀρχῆς» (Ἡσαίου, 53,16) ἢ «πρὸ τοῦ αἰῶνος» (Σοφία Σειράχ, 24,9. Αἱ ἐκφράσεις αὗται συμφωνοῦν πρὸς τὴν διδασκαλίαν τοῦ χωρίου Β' Θεσσαλονικεῖς, 2,13. Πρβλ. «πρὸ καταβολῆς κόσμου» (Ἐφεσίους, 1,4). «πρὸ τῶν αἰώνων» (Α' Κορινθίους, 2,7) «πρὸ χρόνων αἰώνιων» (Β' Τιμοθέου, 1,9) «ἀπὸ τῶν αἰώνων» (Ἐφεσίους, 3,9. Κολασσαεῖς, 1,26).

73. «εἰς σωτηρίαν» (πρβλ. Α' Θεσσαλονικεῖς, 2,16. 5,9. Β' Θεσσαλονικεῖς, 2,10).

74. Γαλάτας, 5,6.

75. «Εἰς περιποίησιν δόξης τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ». (Β' Θεσσαλονικεῖς, 2,14. Πρβλ. Ρωμαίους, 8,17).

76. Ἐβραίους, 12,2.

77. Ρωμαίους, 8,30.

78. Χρήστου Ἀνδρούτσου, Ἡ δογματικὴ τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, Ἔκδοσις Β', Ἀθήναι, 1956, σελ. 224. Βλ. καὶ Ἰωάννου Σπ. Κασσομενάκη-Ἀρχιμανδρίτου Ἀνωτίου Κόμπου, Ἐγχειρίδιον Δογματικῆς τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, Θεσσαλονικῆ, 1970, σελ. 61-65.

79. Β' Θεσσαλονικεῖς, 2,14.

80. Ματθαίου, 24,30: «Καὶ ὄψονται τὸν Ἰῶν τοῦ ἀνθρώπου ἐρχόμενον ἐπὶ τῶν νεφελῶν τοῦ οὐρανοῦ μετὰ δυνάμεως καὶ δόξης πολλῆς».

81. Α' Τιμοθέου, 2,4.

82. Α' Κορινθίους, 4,1.

83. Πρβλ. K. Stendahl, The Called and the Chosen, ἐν A. Fridrichsen, The Root of the Vine, Londres, 1953, σελ. 63-80.

84. Β' Θεσσαλονικεῖς, 2,16.

85. Β' Θεσσαλονικεῖς, 2,15.

Ο ΑΝΘΡΩΠΟΣ

ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΑΠΟΣΤΟΛΟΝ ΠΑΥΛΟΝ*

Μακαριώτατε Δέσποτα,

Εἰς τοὺς πρόποδας αὐτοῦ τοῦ ἱεροῦ βράχου τῆς Ἀκροπόλεως, ποῦ αὐτὴν τὴν στιγμὴν συγκεντρωμένοι, ὁ ἱερός κλῆρος, οἱ φιλόχριστοι ἄρχοντες καὶ ὁ εὐσεβῆς λαός, ἀναπέμπομεν δεήσεις πρὸς τὸν Θεὸν καὶ ψάλλομεν ὕμνους εἰς τιμὴν καὶ μνήμην τοῦ Πρωτοκορυφαίου Ἀποστόλου Παύλου, ἐβάδιζε ἕνα ἡλιόλουστο μεσημέρι ὁ κυνικός φιλόσοφος Διογένης (404-323 π.Χ.) καὶ κρατώντας στὸ χέρι του νυχτοφάναρο ἀναζητοῦσε ἄνθρωπον εἰς τὴν πολυάνθρωπον αὐτὴν διὰ τὴν ἐποχὴν του πόλιν τῶν Ἀθηνῶν, τὸ «κλεινὸν ἄστυ».

Καὶ ἰδοὺ· τὸ 50 μ.Χ. ἔρχεται ὁ σήμερον πανηγυριζόμενος Ἀπόστολος Παῦλος νὰ ἀποκαλύψῃ εἰς τοὺς Ἀθηναίους τὸν ἄγνωστον εἰς αὐτοὺς ἀληθινὸν Θεόν, ἀλλὰ συγχρόνως νὰ τοὺς παρουσιάσῃ δι' Αὐτοῦ¹ καὶ τὸν ἀναζητούμενον πραγματικὸν ἄνθρωπον.

* Πανηγυρικός λόγος, ἐκφωνηθείς, σεπτῇ ἐντολῇ τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ, κατὰ τὸν πανηγυρικὸν ἑορτασμόν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου εἰς τὸν ἱερὸν Βράχον τοῦ Ἀρείου Πάγου τῆν 29ην Ἰουνίου 1981.

1. Ὡς γνωστὸν κατὰ τὴν χριστιανικὴν ἀνθρωπολογίαν ὁ ἄνθρωπος εὕρισκει τὰς πραγματικὰς του διαστάσεις καὶ ἰδιό-

νικεῖς ὡς «ἡγαπημένους τοῦ Κυρίου»⁸⁶ εἰς ὑπομονήν, θερμὴν προσευχὴν ἀναπέμπει εἰς τὸν Θεόν, ἵνα ἐνδυναμώσῃ τοὺτους εἰς τὸν σκληρὸν ἀγῶνα κατὰ τοῦ κακοῦ καὶ τῆς ἁμαρτίας ἀφ' ἐνός, καὶ εἰς τὴν προαγωγὴν καὶ προκοπὴν εἰς τὸ ἀγαθὸν ἀφ' ἑτέρου, πραγματοποιούμενου καὶ τελειομένου οὕτω τοῦ θείου σχεδίου τῆς σωτηρίας τῶν ἀνθρώπων⁸⁷. Ἐν τῇ παραγράφῳ ταύτῃ καίτοι ὁ θεῖος Παῦλος ἐπικαλεῖται ταυτοχρόνως τὸν Ἰησοῦν καὶ τὸν Θεὸν Πατέρα, τοῦ ἐνός θεοῦ, σαφῶς διακρινόμενου⁸⁸ τοῦ ἑτέρου, ἐν τούτοις τὰ τέσσαρα ῥήματα ἐν τῷ εἰρημένῳ στίχῳ συντάσσονται εἰς ἐνικὸν ἀριθμὸν, ἵνα οὕτω δηλωθῇ, ἅμα δὲ καὶ ἐξαρθῇ ἡ κοινὴ ἐνέργεια καὶ θέλησις ἐν τῇ παραχωρήσει τῆς Χάριτος. Ἡ πρόταξις τοῦ Ἰησοῦ τοῦ Πατρὸς ἐν τῷ ὑπ' ὄψιν στίχῳ δὲν σημαίνει: ὅτι ὁ Ἰησοῦς εἶναι ἀνώτερος τοῦ Πατρὸς, ἀλλ' ἀπλῶς ἡ ἐναλλαγὴ αὐτῆ τὴν ἰσοτιμίαν μεταξὺ τῶν δύο τούτων

Περὶ τὸ σημεῖον τοῦτο θὰ στραφῇ καὶ ἡ σημερινὴ ὀμιλία. Ὁ ἄνθρωπος κατὰ τὸν Ἀπόστολον Παῦλον εἶναι τὸ θέμα μας. Ἔτσι πιστεύομεν ὅτι καὶ ὁ ἐορταζόμενος ἅγιος πρεπόντως τιμᾶται καὶ ἐμεῖς ἐξ αὐτοῦ τοῦ πανηγυρισμοῦ πολὺ θὰ ὠφεληθοῦμε.

Σεβασμιώτατοι ἅγιοι Συνοδικοί,

Ἐντιμώτατοι ἄρχοντες,

1. Ὁ ἄνθρωπος δὲν εἶναι τὸ «δίπουν ἄπτερον ζῶον»², ὅπως ἔλεγεν ὁ Πλάτων, ἀλλὰ τὸ ἐμψυχον δη-

τητας μόνον ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Θεοανθρώπου Κυρίου. Χαρακτηριστικὸν ἐν προκειμένῳ εἶναι τὸ γεγονός ὅτι ὁ Κύριος αὐτοχαρακτηρίζεται ὡς «οὐκ εἶναι ὡς οὐδὲν ἀνθρώπου» (Ἰδὲ Ἀνδρέου Παπαγεωργακοπούλου, Ὁ υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, σελ. 41 κ. ἐξ.), ὁ δὲ Πιλάτος, παρουσιάζων Αὐτὸν εἰς τὸν Ἰουδαϊκὸν ὄχλον, εἶπεν: «Ἴδε ὁ ἄνθρωπος» (Ἰωάννου ιθ' 5). Καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος θέλει τὸν ἄνθρωπον «σύμορφον τῆς εἰκόνος τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ» (Ῥωμαίους Η' 29), διὰ τοῦτο καὶ μοχθεῖ «ἄχρις οὗ μορφωθῇ Χριστὸς ἐν ὑμῖν» (Γαλάτας Δ' 19).

2. Ὁ Διογένης, σκώπτοντας τὸν ἀνωτέρω ὄρισμόν τοῦ ἀνθρώπου, ἔλαβε ἕνα πετεινόν, τὸν ἐμάδησε καὶ δείχνοντάς τον ἔλεγε πρὸς τοὺς Ἀθηναίους: «Ἴδοὺ ὁ ἄνθρωπος τοῦ Πλάτωνος». (Ἐγκυκλοπαιδικὸν Λεξικὸν Ἑλλίου, Τόμος ΣΤ', σελ. 76, λῆμμα Διογένης.

προσώπων τῆς Ἁγίας Τριάδος δεικνύει. Θεοδώρητος ὁ Κύρρου (ca 393-458) ἐρμηνεύων τὸν στίχον, πᾶν εὐστόχως σημειοῖ: «Καὶ ταῦτα τὴν Ἀρείου καὶ Εὐνομίου διασφρημίαν ἐλέγχει, καὶ διδάσκει σαφῶς, ὡς οὐδὲ ἡ τάξις τῶν ὀνομάτων διαφορὰν ἀξιωματικῶν δηλοῖ. Τὸν γὰρ Ἰῶν ἐνταῦθα προέταξε τοῦ Πατρὸς, — οὐ μείζονα τοῦ Πατρὸς τὸν Ἰῶν εἶναι διδάσκων, ἀλλὰ τῇ τῆς τάξεως ἐναλλαγῇ τὴν ἰσοτιμίαν δεικνύων»⁸⁹. Ἄξιον προσοχῆς ἅμα δὲ καὶ ἐξάρσεως εἶναι τὸ γεγονός, ὅτι ὁ Ἀπόστολος θέτει εἰς τὴν αὐτὴν μοῖραν τὸν Πατέρα καὶ τὸν Ἰῶν, ἡ ἀγάπη δὲ τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ Θεοῦ Πατρὸς κοινὴ οὕσα μεταξὺ τῶν δύο προσώπων, σαφῶς πρὸς ἄλληλα διακρινόμενων, ὑποδηλοῖ καὶ ἀναδεικνύει τὴν Θεότητα τοῦ Ἰησοῦ.

(Συνεχίζεται)

† Ὁ Σισανίου καὶ Σιατίστης ΑΝΤΩΝΙΟΣ

86. Β' Θεσσαλονικεῖς, 2,13.

87. Βλ. E. Frame, Epistles of St. Paul to the Thesalonians², Edimbourg, 1946, σελ. 285.

88. Πρβλ. Α' Θεσσαλονικεῖς, 3,11.

89. Θεοδώρητου Κύρρου, Ἐρμηνεῖα εἰς τὴν Β' Θεσσαλονικεῖς, Κεφ. Β', ιε', ιστ', M.P.G., 82, 669A.

μιούργημα του Θεού, "Όστις, κατά τον θεϊον Παύλον, «εποίησε ἐξ ἑνὸς αἵματος πᾶν γένος ἀνθρώπων κατοικεῖν ἐπὶ πᾶν τὸ πρόσωπον τῆς γῆς»³. Δὲν εἶναι ὁ ἄνθρωπος ὕλη εὐτελοῦς ἀξίας καὶ προσαίρου διαρκείας, τῆς τύχης ἢ τῆς ἐξελίξεως δημιούργημα, ἀλλὰ ὀρθοσκευομένη ἠθικὴ προσωπικότης⁴, «γένος τοῦ Θεοῦ» διακηρύσσει ὁ Ἀπόστολος τοῦ Χριστοῦ πρὸς τοὺς Ἀθηναίους ἀπὸ τοῦτο τὸ βῆμα, «ὡς καὶ τινες τῶν καθ' ὑμᾶς ποιητῶν εἶρήκασι· τοῦ γὰρ καὶ γένος ἐσμέν»⁵.

Εἶναι ὁ ἐκ ψυχῆς καὶ σώματος ἄνθρωπος⁶, ποῦ ἐπλάσθη «κατ' εἰκόνα καὶ καθ' ὁμοίωσιν»⁷ τοῦ Θεοῦ Δημιουργοῦ τοῦ παντός⁸, διὰ νὰ φανερωῦνται τοιουτοτρόπως ἡ ἀνυπολόγιστη ἀξία του⁹ ἀλλὰ καὶ ὁ θεῖος καὶ ὑψηλὸς προσρισμὸς του νὰ γίνῃ ἀσύμμορφος τῆς εἰκόνας τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ¹⁰, ὅπως διδάσκει ὁ ἅγιος Παῦλος.

Εἶναι ὁ ὑπὸ τοῦ Διαβόλου μὲν παραπλανηθεὶς καὶ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ δημιουργοῦ ἀπομακρυνθεὶς λογικὸς ἄνθρωπος, ἀλλὰ ποῦ, ὑπὸ τοῦ Θεοανθρώπου Κυρίου ἀνευρεθεὶς καὶ προσληφθεὶς, ἀνεγεννήθη εἰς «καινὸν ἄνθρωπον»¹¹ «κατ' εἰκόνα τοῦ κτίσαντος αὐτόν»¹²,

3. Πράξεις ΙΖ' 26. Ἀλλαχοῦ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ἐπαναλαμβάνων τὴν διδασκαλίαν τῆς Γενέσεως, λέγει· «Ἐγένετο ὁ πρῶτος ἄνθρωπος Ἀδὰμ εἰς ψυχὴν ζῶσαν» (Α' Κορινθίους ΙΕ' 45).

4. Ἰδὲ καὶ Μαυρικίου Τάδρου, Ἡ προσωπικότης τοῦ ἀνθρώπου κατὰ τὸν Ἀπόστολον Παῦλον, σελ. 3 κ. ἐξ.

5. Πράξεις ΙΖ' 28-29. Ἰδὲ καὶ Παναγιώτου Τρεμπέλα, Ὁ Παῦλος καὶ τὰ ἀνθρώπινα προβλήματα, ἐν Ἀκτίνες, Ἰούλιος 1951, σελ. 252.

6. Γένεσις Β' 7. Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, ἀντίθετα πρὸς τὴν ὑποτιμῶσαν τὸ σῶμα καὶ θεωροῦσαν τοῦτο δεσμοτῆριον τῆς ψυχῆς Πλατωνικὴν ἀντίληψιν, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὴν Ἐπικουρείον καὶ τὴν σημερινὴν σαρκολατρείαν, διδάσκει τὴν ἐνόητα σώματος καὶ ψυχῆς, ἀποδίδων ἑκατέρω τὴν θέσιν ποῦ ἔχει εἰς τὸν ὅλον ἄνθρωπον. Ἰδὲ Ἰωάννου Καλογήρου, Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος περὶ ἀνθρώπου, σελ. 22 κ. ἐξ., καὶ 32, Παναγιώτου Δημητροπούλου, ἐν Θ.Η.Ε. Τόμος 2ος, στήλη 821, λῆμμα Ἀνθρωπολογία, Timothy Ware, Ἡ μεταμόρφωση τοῦ σώματος, ἐν Σύνορο, Ἀνοιξή 1965, σελ. 7 κ. ἐξ.

7. Γένεσις Α' 26. Ἰδὲ καὶ Ἰωάννου Καραβιδουπούλου, Εἰκὼν Θεοῦ καὶ κατ' εἰκόνα Θεοῦ παρὰ τῷ Ἀποστόλῳ Παύλῳ, σελ. 33 κ. ἐξ.

8. Πράξεις ΙΖ' 23-25.

9. Ρωμαίους Η' 32, Δ' 25. Πρβλ. καὶ Μάρκου Η' 36-37, Ἰωάννου Γ' 16. Ἰδὲ καὶ Ὀλυμπίας Παπαδοπούλου-Τσανανᾶ, Ἡ ἀνθρωπολογία τοῦ Μ. Βασιλείου, σελ. 92 κ. ἐξ.

10. Ρωμαίους Η' 27. Τοῦτο ἐπραγματοποίησεν εἰς τὴν ζωὴν του πρῶτος ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, διὸ καὶ πρὸς ὅλους μας συνιστᾷ· «Μιμηταὶ μου γίνεσθε, καθὼς καὶ γὰρ Χριστοῦ» (Α' Κορινθίους ΙΑ' 1). Ἰδὲ καὶ Ἰωάννου Καλογήρου, Ὁ Ἀπόστολος Παῦλος περὶ ἀνθρώπου, σελ. 5 κ. ἐξ.

11. Ἐφεσίους Β' 15, Δ' 25. Πρβλ. καὶ Β' Κορινθίους Ε' 16-19.

12. Κολοσσαεῖς Γ' 10.

ὥστε νὰ δύναται νὰ ἀναφωνῇ ἐν Πνεύματι πρὸς τὸν Θεόν· «ἀββᾶ ὁ πατήρ. Αὐτὸ τὸ Πνεῦμα, συνεχίζει ὁ πνευματοκίνητος Ἀπόστολος, συμμαρτυρεῖ τῷ πνεύματι ἡμῶν, ὅτι ἐσμὲν τέκνα Θεοῦ. εἰ δὲ τέκνα, καὶ κληρονόμοι, κληρονόμοι μὲν Θεοῦ, συγκληρονόμοι δὲ Χριστοῦ»¹³.

2. Ὅμως, φιλέορτοι Χριστιανοί, καίτοι παρῆλθον 1930 χρόνια ἀπὸ τότε ποῦ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος μὲ τὸ φλογερὸν καὶ ἐπαναστατικὸν του κήρυγμα, ἀλλὰ καὶ τὸ ζωντανὸν παράδειγμά του παρουσίασεν εἰς τοὺς Ἀθηναίους τὸν πραγματικὸν ἄνθρωπον καὶ ὑπέδειξεν εἰς αὐτοὺς τὸν Ἰησοῦν Χριστὸν καὶ τὴν μετάνοιαν¹⁴ ὡς μέσον καὶ τρόπον τῆς ἐξευρέσεώς του, δυστυχῶς τὸ αἶτημα τοῦ Διογένη παραμένει καὶ σημερινὸν αἶτημα. Πράγματι καὶ σήμερα ἀναζητεῖται ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων ὁ ἀληθινὸς ἄνθρωπος, αὐτὸς ὁ ἄγνωστος¹⁵! Naί· σήμερα ποῦ οἱ ἄνθρωποι ἐγκατέλειψαν τοὺς ἡσυχούς οἰκισμοὺς τῆς Ἐπαρχίας καὶ συνωθοῦνται ἀσφυκτικὰ εἰς τὰς μεγαλοπόλεις μὲ κίνδυνον καὶ αὐτῆς τῆς ζωῆς των· σήμερα ποῦ ἡ πρόοδος τῆς ἐπιστήμης καὶ ἡ ἀνάπτυξις τῆς τεχνικῆς ἐσμίκρυναν τὰς ἀποστάσεις καὶ οἱ ἄνθρωποι εὐρίσκονται τόσον πλησίον, ὥστε ὁ ἕνας νὰ ἀπωθῇ τὸν ἄλλον καὶ νὰ διατελοῦν εἰς διαρκῆ μεταξὺ των πόλεμον καὶ διαμάχην· σήμερα ποῦ οἱ ἄνθρωποι ἐπληθύνθησαν τόσον, ὥστε καὶ τὰ Κράτη, δυστυχῶς, ὅλον καὶ περισσότερον νὰ λαμβάνουν ἀπ' αὐτοὺς μέτρα περιστολῆς τῶν γεννήσεων¹⁶· σήμερα λέγω, ἔπειτα ἀπὸ δεκαεννέα αἰῶνες μετὰ τὸ κήρυγμα τοῦ Παύλου, ὅχι μόνον ἐδῶ ἀλλὰ καὶ σ' ὀλόκληρον τὸν κόσμον ὑπάρχει τὸ ἴδιο ἐνδόμυχον καὶ ζωντανὸν αἶτημα· ζητοῦν νὰ εὕρουν τὸν πραγματικὸν ἄνθρωπον, «καίγε οὐ μακρὰν ἀπὸ ἑνὸς ἐκάστου ἡμῶν ὑπάρχοντα»¹⁷, ὅπως ἀπεκάλυπτεν εἰς τοὺς Ἀθηναίους ὁ πανηγυρίζομενος Ἀπόστολος διὰ τὸν ἀναζητούμενον ὑπ' αὐτῶν ἄγνωστον Θεόν.

3. Διὰ τοῦτο ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ, ποῦ ἔχει σκοπὸν νὰ διδῇ ἀπάντησιν εἰς τὰ ἀπασχολοῦντα ἐκάστοτε τὸν ἄνθρωπον προβλήματα, θὰ συνεχίσῃ τὴν παρουσίαν τοῦ ἀληθινοῦ καὶ ἐν Χριστῷ ἀναγεννημένου ἀνθρώπου, ὅπως τὸν ἐφάνερωσεν εἰς τὴν ἀνθρωπότητα ὁ πρῶτος μετὰ τὸν Ἐνα διδάσκαλος τῆς Οἴκου-μένης Παῦλος.

13. Ρωμαίους Η' 15-17. Ἰδὲ καὶ Παναγιώτου Χρήστου, Ἡ πνευματικὴ μεταμόρφωσις τοῦ ἀνθρώπου κατὰ τὸν Ἀπόστολον Παῦλον, σελ. 7 κ. ἐξ.

14. Πράξεις ΙΖ' 30-31.

15. Ἀλέξις Καρρέλ, Ὁ ἄνθρωπος, αὐτὸς ὁ ἄγνωστος.

16. Ὡς γνωστὸν τὸ ἀποτέλεσμα προσφάτου δημοψηφίσματος εἰς τὴν Ἰταλίαν ὑπῆρξεν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τῶν ἐκτρώσεων, εἰς δὲ τὴν Κίνα ἐπισήμως λαμβάνονται μέτρα περιστολῆς τῶν γεννήσεων.

17. Πράξεις ΙΖ' 27.

Σεβασμιώτατοι και Θεοφιλέστατοι 'Αρχιερείς,

'Ενδοξότατοι ηγήτορες τῶν 'Ενόπλων Δυνάμεων
και τῶν Σωματίων 'Ασφαλείας,

'Ο ἐν Χριστῷ ἄνθρωπος δὲν εἶναι ὁ γίγαντας τῶν ἀρχαίων 'Ελλήνων οὔτε ὁ ὑπεράνθρωπος τοῦ Νίτσε. Εἶναι, λόγω τῆς παρακοῆς τοῦ 'Αδάμ, ὁ ἀμαρτωλός, φθαρτός και ἀνίσχυρος ἄνθρωπος, μὲ βαθεῖα ὅμως αὐτοσυνειδησία και πλατεῖα αὐτογνωσία¹⁸, ποῦ μὲ τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ¹⁹ και τὴν ἔνωσίν του μὲ τὸν Σωτῆρα 'Ιησοῦν Χριστὸν γίνεται ἅγιος, ἄφθαρτος και παντοδύναμος, ὅπως 'Εκεῖνος²⁰. 'Εγκεντρισμένος ὁ ἄνθρωπος εἰς τὴν καλλιέλαιον τοῦ 'Ιησοῦ Χριστοῦ²¹, διαπιστώνει ἐκ τῆς πείρας του ὁ πολυάθλος 'Απόστολος, γίνεται εἰς τὴν ζωὴν του αὐτάρκτης και ἀσφαλῆς, γαλήνιος και χαρούμενος²². Μακρὰν τοῦ ποικιλωμένου κακοῦ εὐρισκόμενος²³ δὲν ἀποκάνει «καλοποιῶν»²⁴. Διὰ τοῦτο, ἐν τῇ γῆ ζῶν, πολιτεύεται ὡς ἐν τῷ οὐρανῷ, «τὰ ἄνω φρονῶν, μὴ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς»²⁵, γινόμενος οὕτω «συμπολίτης τῶν ἁγίων και οἰκειῶς τοῦ Θεοῦ»²⁶.

'Ο ἐν Χριστῷ ἀναγεννηθεὶς ἄνθρωπος δὲν ἔχει σχέσιν μὲ καμμίαν γνωστὴν ἢ ἀγνωστὴ, φανερὴ ἢ καμουφλαρισμένην δουλείαν. 'Εναντιούμενος εἰς πᾶν εἶδος βίας και ἀναρχίας και σεβόμενος τῶν ἄλλων τὴν ἐλευθερίαν εἶναι ὁ «ἀπελεύθερος Κυρίου»²⁷, ποῦ δὲν ἐπιτρέπει ποτὲ νὰ ὑποδουλώνεται τὸ πνεῦμα εἰς τὴν ὕλην, ἢ θεῖα ἐνόρασις εἰς τὴν ψευδαίσθησιν, ἢ ἀλήθεια εἰς τὴν ὑποκρισίαν και τὸν φαρισαϊσμόν, ἢ δικαιοσύνη εἰς τὴν ὀποιαδήποτε σκοπιμότητα. 'Απηλλαγμένος ἀπὸ τῆς προκαταλήψεως, τῆς προλήψεως και τῆς δεισιδαιμονίας εἶναι ὁ πράγματι ἐλεύθερος ἄνθρωπος, ποῦ ἔχει τὴν δύναμιν νὰ ὁμολογῇ μετὰ τοῦ 'Αποστόλου Παύλου: «Πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' οὐ πάντα συμφέρει»

18. Ρωμαίους Ζ' 15-24, Πράξεις ΙΑ' 11-18.

19. Ρωμαίους Ε' 15-17, Α' Κορινθίους ΙΕ' 10. 'Ιδὲ και 'Ιωάννου Καλογήρου, 'Ο 'Απόστολος Παῦλος περὶ ἀνθρώπου, σελ. 26 κ. ἔξ.

20. Ρωμαίους Α' 7, ΙΑ' 16-17, Α' Κορινθίους ΙΕ' 42-58, 'Εφεσίους Α' 1, Φιλιπησίους Δ' 13.

21. Ρωμαίους ΙΑ' 17-24.

22. Ρωμαίους ΙΕ' 13, Β' Κορινθίους Δ' 7-10, ΣΤ' 9-10, ΙΓ' 11, Φιλιπησίους Δ' 4-7, 11-13, Α' Τιμοθέου ΣΤ' 6-10.

23. Ρωμαίους ΙΒ' 17-21, ΙΓ' 10, Α' Κορινθίους ΙΓ' 5-6, ΙΑ' 20, Β' Κορινθίους ΙΓ' 7, Κολασσαείς Γ' 5-9, Α' Θεσσαλονικεῖς Ε' 15-16.

24. Β' Θεσσαλονικεῖς Γ' 14, Γαλάτας ΣΤ' 9.

25. Κολασσαείς Γ' 2, Φιλιπησίους Β' 15, Β' Τιμοθέου Γ' 17.

26. 'Εφεσίους Β' 19, Β' Κορινθίους Γ' 18. 'Ιδὲ και Παναγιώτου Χρήστου, 'Η πνευματικὴ μεταμόρφωσις τοῦ ἀνθρώπου κατὰ τὸν 'Απόστολον Παῦλον, σελ. 6 κ. ἔξ.

27. Α' Κορινθίους Ζ' 22, Ρωμαίους ΣΤ' 16-22.

πάντα μοι ἔξεστιν, ἀλλ' οὐκ ἐγὼ ἐξουσιασθήσομαι ὑπὸ τινος»²⁸.

'Ο ἐν τῇ 'Εκκλησίᾳ τοῦ Χριστοῦ ζῶν ἄνθρωπος δὲν εἶναι ὁ βδελυσσόμενος τὸν κόσμον και τὴν κοινωνίαν, ἀλλ' ὁ ἐν αὐτῇ και ὑπὲρ αὐτῆς δρῶν και ἀγωνιζόμενος, θυσιάζων και τὸν ἑαυτόν του ὑπὲρ τῶν συνανθρώπων του²⁹. Εἰς τὸν ἄνθρωπον τοῦ Χριστοῦ δὲν ὑπάρχει θέσις διὰ τὴν ἐγωϊστικὴν μόνωσιν οὔτε διὰ τὸν φίλαυτον ἀναχωρητισμόν. Σ' αὐτὸν δὲν καλλιεργεῖται ἡ ὑπεροψία τῆς ἀνθρωπίνης γνώσεως, ποῦ φυσιοῖ και ἀποκτείνει³⁰, οὔτε ἡ αὐτοϊκανοποίησις τῶν ἀγαθῶν ἔργων, ποῦ δὲν δικαιώνει³¹, ἀλλὰ φυτρώνει, ἀναπτύσσεται και καρποφορεῖ μόνον ἡ ἐν Χριστῷ κοινωνία τῆς ἀγάπης. «'Εὰν ταῖς γλώσσαις τῶν ἀνθρώπων λαλῶ και τῶν ἀγγέλων, ἀγάπην δὲ μὴ ἔχω, γέγονα χαλκὸς ἠχῶν ἢ κύμβαλον ἀλαλάζον³², ὁμολογεῖ ὁ οὐρανοβάμων»³³ Παῦλος.

'Ο Χριστιανὸς ἄνθρωπος βλέπει, χωρὶς διάκρισιν, πάντας τοὺς συνανθρώπους του ὡς ἀδελφούς, ἀφοῦ κατὰ τὸν 'Απόστολον τῶν 'Εθνῶν³⁴ «οὐκ ἐνὶ 'Ιουδαίῳ οὐδὲ 'Ελλην, οὐκ ἐνὶ δούλῳ οὐδὲ ἐλεύθερος, οὐκ ἐνὶ ἄρσεν και θῆλυ πάντες γὰρ ὑμεῖς εἰς ἐστὲ ἐν Χριστῷ 'Ιησοῦ»³⁵. Τοιοῦτοτρόπως ὁ ἄνθρωπος τοῦ Χριστοῦ, ξένος και μακρὰν ἀπὸ κάθε φατριασμῶν και ἔριδα³⁶, ἐργάζεται διὰ τὴν διατήρησιν

28. Α' Κορινθίους ΣΤ' 12. Πρβλ. και Γαλάτας Ε' 1. 'Ιδὲ και Δημοσθένους Σαβράμη, 'Η ἠθικὴ τῆς Πολιτείας τοῦ Πλάτωνος ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν ἠθικὴν τοῦ 'Αποστόλου Παύλου, σελ. 22 κ. ἔξ.

29. Ρωμαίους Θ' 3, ΙΑ' 14, Α' Κορινθίους Θ' 19-22, Γ' 33, Α' Τιμοθέου ΣΤ' 17-19. 'Ιδὲ και Παναγιώτου Μπρατσιώτου, 'Η κοινωνικὴ διδασκαλία τοῦ 'Αποστόλου Παύλου, ἐν 'Ακτίνες 'Ιουνίου 1951, σελ. 247 κ. ἔξ. Θεοδώρου Ζήσης, 'Ανθρωπος και κόσμος ἐν τῇ οἰκονομίᾳ τοῦ Θεοῦ, σελ. 246 κ. ἔξ.

30. Α' Κορινθίους Η' 2, Β' Κορινθίους Γ' 6.

31. Γαλάτας Β' 16, 'Εφεσίους Β' 8-9, Ρωμαίους Γ' 28, Δ' 5.

32. Α' Κορινθίους ΙΓ' 1-3. 'Ιδὲ και Βασιλείου 'Ιωαννίδου, 'Η καινὴ ἐντολὴ τῆς ἀγάπης και ὁ ὕμνος αὐτῆς ὑπὸ τοῦ 'Απ. Παύλου, σελ. 39 κ. ἔξ.

33. Β' Κορινθίους ΙΒ' 1-4.

34. Ρωμαίους ΙΑ' 13, 'Εφεσίους Γ' 8-9, Πράξεις ΚΒ' 18-21.

35. Γαλάτας Γ' 28. 'Ιδὲ και Παναγιώτου Μπρατσιώτου, 'Ο 'Απόστολος Παῦλος και ἡ 'Ενότης τῆς 'Εκκλησίας, σελ. 6 κ. ἔξ., Παναγιώτου Τρεμπέλα, 'Ο Παῦλος και τὰ ἀνθρώπινα προβλήματα, ἐν 'Ακτίνες, 'Ιουνίου 1951, σελ. 256 κ. ἔξ., Μάρκου Σιώτου, 'Ο 'Απόστολος Παῦλος περὶ τῆς Εὐθύνης τοῦ ἀνθρώπου, ἀνάτυπον, σελ. 266 κ. ἔξ., 'Ιωάννου Καλογήρου, 'Ο 'Απόστολος Παῦλος περὶ ἀνθρώπου, σελ. 48 κ. ἔξ., Δημοσθένους Σαβράμη, 'Η ἠθικὴ τῆς Πολιτείας τοῦ Πλάτωνος ἐν συγκρίσει πρὸς τὴν ἠθικὴν διδασκαλίαν τοῦ Παύλου, σελ. 32 κ. ἔξ.

36. Α' Κορινθίους Α' 10-13, ΙΑ' 16, ΙΒ' 12-27.

τῆς ἐν Χριστῷ ἐνότητος τῶν μελῶν τοῦ σώματος τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ συγχρόνως γίνεται καὶ ὁ ἐνωτικὸς κρίκος τῆς ἀνθρωπότητος, τὴν ὁποίαν μετὰ τὴν πίστιν τοῦ εἰς τὸν ἀληθινὸν Θεόν, μετὰ τὴν χάριν τοῦ Παναγίου Πνεύματος καὶ μετὰ τὴν ἰδικὴν του ἐργατικότητά³⁷ προσπαθεῖ νὰ τὴν μεταβάλλῃ εἰς κοινωνίαν δικαιοσύνης, εἰρήνης, χαρᾶς καὶ εὐτυχίας, ἀληθινὸν ἐπίγειον παράδεισον³⁸, ὥστε νὰ μὴ βλασφημηθῆται³⁹, ἀλλὰ νὰ δοξάζεται καὶ ἐδῶ τὸ ὄνομα τοῦ Τριαδικοῦ Θεοῦ⁴⁰. Εἶναι ὁ τύπος τοῦ ἀνθρώπου, ποὺ πρέπει νὰ ἀποκτήσουν οἱ κοινωνίες μας σήμερα, ἂν θέλουν νὰ διατηρηθοῦν καὶ ἀληθινὰ νὰ προκόψουν.

Μακαριώτατε,

4. Δὲν ἐπιτρέπει ἡ ὥρα νὰ ἐπεκταθῇ λεπτομερέστερον ὁ λόγος εἰς περιγραφὴν καὶ ἄλλων εἰδικωτέρων χαρακτηριστικῶν γνωρισμάτων τοῦ ὠλοκληρωμένου ἀνθρώπου, ὅπως τὸν ἔζησε καὶ τὸν ἐφάνερωσε ὁ σήμερον τιμώμενος ἄγιος Παῦλος⁴¹.

Οἱ Ἀθηναῖοι τότε, μετὰ τὴν πρώτην ὁμιλίαν του ἐδῶ, εἶπον εἰς τὸν Ἀπόστολον· ἀκουσόμεθά σου πάλιν περὶ τούτου⁴². Ἐμεῖς αὐτὴν τὴν στιγμήν, ὅσοι εἴμεθα ἐδῶ, ἀλλὰ καὶ ὅσοι νοερῶς εὐρίσκεσθε κοντά μας καὶ συμπροσεύχεσθε μαζί μας, ἄς μεταβάλλωμε τὸν λόγον εὐθύς εἰς πράξιν, ὅπως ἡ Δάμαρις, ὁ Διονύσιος ὁ Ἀρεοπαγίτης (καὶ ἕτεροι σὺν αὐτοῖς)⁴³. Ἐμεῖς τὴν διδασκαλίαν τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, ποὺ ἀκούσαμε σήμερα καὶ ποὺ εἶναι ἀκήρυγμα... οὐκ ἐν πειθοῖς ἀνθρωπίνης σοφίας λόγοις, ἀλλ' ἐν ἀποδείξει Πνεύματος καὶ δυνάμεως⁴⁴, ἄς τὴν κάνωμε καθημερινὴ πραγματικότητα.

37. Ἐφεσίους Δ' 28, Α' Θεσσαλονικεῖς Β' 8-9, Β' Θεσσαλονικεῖς Γ' 8-13, Πράξεις Κ' 28-35.

38. Ρωμαίους ΙΔ' 17-19.

39. Ρωμαίους Β' 22-24, Τίτου Β' 5.

40. Α' Κορινθίους ΣΤ' 20, Γ' 31. Χαρακτηριστικὴ ἐν προκειμένῳ εἶναι καὶ ἡ παρομοίωσις τοῦ ἀνθρώπου ὑπὸ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, ὡς «ναοῦ τοῦ Θεοῦ»: Α' Κορινθίους Γ' 16-17, ΣΤ' 19, Β' Κορινθίους ΣΤ' 16.

41. Συνεργὸς Θεοῦ, Α' Κορινθίους Γ' 9, νομοταγῆς, Ρωμαίους ΙΓ' 1-7, Ἐβραίους ΙΓ' 17, ἀγωνιστῆς τῆς ἀληθείας, Γαλάτας Α' 6-10, Β' 11-17, Γ' 1, Β' Κορινθίους ΙΓ' 1-2, Ἐφεσίους Δ' 25, ὑπομένων τὰς θλίψεις, Ρωμαίους Ε' 3-5, Β' Κορινθίους Δ' 7-10, ΙΑ' 30, ΙΒ' 5-10, νικῶν τὸ κακὸν διὰ τοῦ ἀγαθοῦ, Ρωμαίους ΙΒ' 17, 21, Α' Θεσσαλονικεῖς Ε' 15, ἐστημενός ἀθλητῆς τῆς πίστεως καὶ τῆς ἀρετῆς Β' Τιμοθέου Δ' 7-8, Ἐβραίους ΙΒ' 1-3.

42. Πράξεις ΙΖ' 32.

43. Πράξεις ΙΖ' 34.

44. Α' Κορινθίους Β' 4-5.

Ὅλοι ἐμεῖς ἄς γίνωμε ζωντανοὶ καὶ θαρραλέοι χριστιανοί⁴⁵, ἄδολοι καὶ εἰλικρινᾶ πιστοί, ἀφοσιωμένα παιδιὰ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας μας, ζῶντες μυστηριακὴν καὶ λατρευτικὴν ζωὴν.

Ἄς μείνωμε ἄνθρωποι χωρὶς παρωπίδες ἢ προσωπίδες, «ἄλατι ἡρτυμένοι»⁴⁶, στολισμένοι μετὰ τὴν χριστιανικὴ ἀνθρωπιά.

Ἄς περιπατοῦμεν ὡς τέκνα φωτός... μὴ ὡς ἄσοφοι, ἀλλ' ὡς σοφοί, ἐξαγοραζόμενοι τὸν καιρὸν, ὅτι αἱ ἡμέραι πονηραὶ εἰσὶν⁴⁷.

Δι' ἡμᾶς ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ ἄς εἶναι ὁ ὀδηγὸς τῆς ἀτομικῆς, τῆς οἰκογενειακῆς καὶ τῆς κοινωνικῆς μας ζωῆς καὶ συμπεριφορᾶς, ὁ καθένας μας δὲ μετὰ τοῦ Ἀποστόλου Παύλου ἄς συναισθάνεται καὶ ἄς ὁμολογῇ· «ζῶ δὲ οὐκέτι ἐγώ, ζῆ δὲ ἐν ἐμοὶ Χριστός»⁴⁸.

Ἀγαπητοί μοι,

Ἡ φωνὴ τοῦ μεγάλου ἀγωνιστοῦ τῆς πίστεως καὶ τῆς ἀρετῆς Ἀποστόλου Παύλου ἠκούσθη καὶ πάλιν ἀπόψε ἀπὸ τὸν ἱερὸν τοῦτον βράχον τῆς Ἀκροπόλεως, διδάξασα καὶ στηριξάσα ἡμᾶς. Ἰδοὺ ἤδη, τελειώνοντας, μᾶς συνιστᾷ· «Τὸ λοιπόν, ἀδελφοί, ὅσα ἐστὶν ἀληθῆ, ὅσα σεμνά, ὅσα δίκαια, ὅσα ἀγνά, ὅσα προσφιλῆ, ὅσα εὐφρημα, εἴ τις ἀρετὴ καὶ εἴ τις ἐπαινος, ταῦτα λογίζεσθε· ἃ καὶ ἐμάθετε καὶ παρελάβετε καὶ ἠκούσατε καὶ εἶδετε ἐν ἐμοί, ταῦτα πράσσετε· καὶ ὁ Θεὸς τῆς εἰρήνης ἔσται μεθ' ὑμῶν»⁴⁹. Ἀμήν.

Ἀρχιμ. ΓΕΡΜΑΝΟΣ ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΣ

Γραμματεὺς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου

45. Β' Τιμοθέου Α' 7, Ρωμαίους Η' 15.

46. Κολασσαεῖς Δ' 6.

47. Ἐφεσίους Ε' 8,15-16, Κολασσαεῖς Δ' 5-6.

48. Γαλάτας Β' 20. Περί τῆς ἐν Χριστῷ ζωῆς κατὰ τὸν Ἀπόστολον Παῦλον, ἰδὲ Βασιλείου Ἰωαννίδου, Ὁ Μυστικισμὸς τοῦ Ἀποστόλου Παύλου, σελ. 57 κ. ἐξ, Μάρκου Σιώτου, Ἡ ἐν τῷ Παύλῳ ζωὴ τοῦ Χριστοῦ, ἐν Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, 1951, σελ. 186 κ. ἐξ.

49. Φιλιπησίους Δ' 8-9.

Υ Π Ο Μ Ν Η Μ Α

ΠΕΡΙ ΒΥΖΑΝΤΙΝΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ
ΚΑΙ ΕΘΝΙΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΓΕΝΙΚΩΤΕΡΑ *

Ε Π Ι Μ Ε Τ Ρ Ο Ν

ΠΡΟΤΑΣΗ ΠΕΡΙ ΓΕΝΙΚΗΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ

Ἡ προηγούμενη λεπτομερής ἔκθεση ὄλων τῶν σημείων, μὲ τὰ ὁποῖα ὀριοθετεῖται ἡ γνώση, ἡ ἔρευνα, ἡ διάσωση καὶ ἡ διάδοση - προβολή τῆς ἐθνικῆς μας μουσικῆς κληρονομιάς, Ψαλτικῆς καὶ Δημοτικῆς, ὀδηγεῖ τὸ δίχως ἄλλο στὴ φανερώτατη διαπίστωση ὅτι αὐτὸς ὁ ἐθνικὸς μουσικὸς θησαυρὸς εἶναι μὴ πρῶτης τάξεως ἀφετηρία γιὰ τὴν ἐξέλιξη τῆς σύγχρονης ἐλληνικῆς μουσικῆς, τῆς ἐντεχνῆς δηλαδὴ μουσικῆς δημιουργίας μὲ πρωταρχικὸ στοιχεῖο καὶ γνωριστικὸ τὴν ἐλληνικότητα. Οἱ σύγχρονοι Ἕλληνες συνθέτες, ὅταν τοὺς στηθῆ ἔμπροστὰ ἓνας τόσο μεγάλος καὶ καταστάφυλος ἀμπελώνας, δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ τρυγήσουν καὶ νὰ γευτοῦν τοὺς εὐχυμοὺς καρπῶν, μὲ τοὺς ὁποίους θὰ θρέψουν τὴν μουσικὴ τους δημιουργία.

Μία τέτοια εὐεργετικὴ συνάντηση ὅμως δὲν μπορεῖ νὰ συμβῆ αὐτόματα. Χρειάζεται νὰ πραγματοποιηθοῦν πολλὰ ἀπ' ὅσα ἀναφέρθηκαν πρὸ πάνω γιὰ τὴν διάσωση καὶ διάδοση τῆς ἐθνικῆς μουσικῆς, γιὰ νὰ ἐπιβληθῆ καὶ πάλι καὶ νὰ λειτουργεῖ σωστὰ στὴ ζωὴ μας, καὶ χρειάζεται ὕστερα μουσικὴ ὑποδομὴ γιὰ ἓνα τέτοιο πλησίασμα καὶ γόνιμο συνταίριασμα. Θεωρῶντας ἔτσι τὸ πρᾶγμα εἶναι εὐκόλο νὰ διαπιστωθῆ ὅτι ἡ μουσικὴ παιδεία στὸν τόπο μας εἶναι σχεδὸν ἀνύπαρκτη, καὶ κυρίως ἡ μουσικὴ προπαιδεία. "Ἄν τονισθῆ κιόλας πῶς εὐπλαστὴ γιὰ τὴ μουσικὴ παιδεία εἶναι ἡ νεαρὴ ἡλικία τῶν ἀνθρώπων, κατὰ τὴν παρατήρηση τοῦ Ἀριστοτέλη «οἱ νέοι ἀνήδοντον οὐδὲν ὑπομένουσιν ἐκόντες, ἢ δὲ μουσικὴ φύσει τῶν ἡδυσμένων ἐστὶ», στὴν ὁποία ὅμως ἡλικία ἐδῶ δὲν παρέχεται καμιά μουσικὴ μόρφωση, πρέπει νὰ τὸ φωνάξουμε ὅτι δὲν μπορεῖ νὰ γίνῃ θαῦμα γιὰ νὰ ἔχουμε ἓνα ἐλληνικὸ μουσικὸ μέλλον ἀντάξιο τῶν προηγούμενων περιόδων ἀκμῆς τῆς ἐλληνικῆς μουσικῆς δημιουργίας.

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 284 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 12 τεύχους.

Ὁ κύκλος τῆς μουσικῆς παιδείας βέβαια περιλαμβάνει διδάσκοντες καὶ διδασκομένους. Γιὰ νὰ μάθουν τὰ παιδιὰ μουσικὴ σωστῆ χρειάζονται καλοὶ μουσικοδιδασκαλοὶ, ποὺ μᾶλλον δὲν ὑπάρχουν, ἢ τοὐλάχιστον ὄχι τόσοι, ἀφοῦ ἡ μουσικὴ παιδεία τῶν Ὁδείων στὸ θέμα αὐτὸ εἶναι χαμηλῆς στάθμης. Μποροῦν ὅμως μὲ ἐπιμορφωτικὲς σπουδὲς οἱ ὑπάρχοντες δάσκαλοι τῆς μουσικῆς νὰ συμπληρώσουν τὶς γνώσεις τους καὶ νὰ ἀνταποκριθοῦν στὶς σύγχρονες ἀπαιτήσεις. Ἡ γενικὴ ὅμως κατάσταση ὀδηγεῖ στὴν παρακάτω πρόταση σὰν πρῶτο ἀποφασιστικὸ δῆμα.

• Νὰ θεσπισθῆ ὁ θεσμὸς τῶν κρατικῶν Μουσικῶν Γυμνασίων καὶ Λυκείων, σὲ πέντε ἢ ἕξι κατ' ἀρχὴν πόλεις τῆς Ἑλλάδος, ὅπου θὰ διδάσκονται ὅλα τὰ ἐγκύκλια μαθήματα, ἀλλὰ καὶ τὰ θεωρητικὰ τῆς μουσικῆς, τῆς ἐθνικῆς μας καὶ τῆς δυτικῆς, καὶ ἀπαραίτητα ἓνα μουσικὸ ὄργανο.

• Νὰ ἰδρυθῆ Ἀνωτάτη Μουσικὴ Ἀκαδημία, στὴν ὁποία θὰ εἰσάγονται, ὕστερα ἀπὸ σχετικὲς ἐξετάσεις, οἱ ἀπόφοιτοι τῶν Μουσικῶν Λυκείων γιὰ τὰ ἀνώτερα θεωρητικὰ τῆς Μουσικῆς, μὲ βασικοὺς στόχους τὴν σύνθεση καὶ τὴν διεύθυνση ὀρχήστρας ἢ χορωδίας καὶ γιὰ τελειοποίηση ἐκμάθησως τοῦ μουσικοῦ ὄργανου τους σὲ ἀντίστοιχες Σχολές ποὺ θὰ ἔχει ἡ ΑΜΑ. Μαθητὲς καὶ τελειόφοιτοι τῆς ΑΜΑ θὰ πλαισιώνουν τὶς κρατικὲς ἢ καὶ ἄλλες ὀρχήστρες καὶ οἱ πτυχιούχοι θὰ γίνονται δάσκαλοι στὰ Μουσικὰ Γυμνάσια καὶ Λύκεια τῆς χώρας, ποὺ σὺν τῷ χρόνῳ θὰ πολλαπλασιάζονται.

• Ἀπόφοιτοι τῶν Μουσικῶν Λυκείων θὰ ἔχουν τὴν δυνατότητα, ἂν τὸ ἐπιθυμοῦν, νὰ ἐπιδιώκουν εἰσαγωγὴ στὰ ΑΕΙ, λόγῳ ἴσως μεταστροφῆς τους ἀπ' τὰ μουσικὰ ἐνδιαφέροντα σὲ ἄλλα γενικῆς ἢ τεχνικῆς παιδείας. Κέρδος ὅπωςδήποτε θὰ εἶναι ἂν ἓνας μεγάλος ἀριθμὸς μαθητῶν γιὰ πέντε - ἕξι χρόνια σπουδᾶς συστηματικῆς τῆς μουσικῆς.

• Ἡ ἀκροτελεύτια πρόταση εἶναι, ἂν ποτὲ ἐκδηλωθῇ γενικώτερη κρατικὴ φροντίδα γιὰ τὴν περίσωση δ-

λων τῶν ἐκδηλωμάτων τῆς ζωῆς τοῦ ἔθνους κάτω ἀπὸ μιὰ στέγη πού θά εἶναι: εἴτε Κέντρο Ἱστορίας τῆς Τέχνης εἴτε Κέντρο Ἑθνολογικῶν Ἐρευνῶν, νά μὴ ἀποκλεισθῆ ἢ περίπτωση ἐντάξεως σ' αὐτὸ καὶ τῆς Ἀνωτάτης Μουσικῆς Ἀκαδημίας, ἀν κριθῆ πὼς αὐτὸς ὁ συγκεντρωτισμὸς θά ἐξυπηρετῆ καλύτερα τὴν ὑπόθεση.

Μέσα σὲ μιὰ τέτοια γενοαία κρατικὴ φροντίδα θά γεννηθοῦν οἱ ἄνθρωποι πού θ' ἀγαπήσουν τὴν μουσικὴ καὶ θ' ἀφιερωθοῦν σ' αὐτή, καὶ τὴν παράδοση νά διατηρήσουν καὶ τὴν ἐξέλιξη νά παρακολουθήσουν.

ΕΠΙΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΚΑΙ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ἡ Βυζαντινὴ Μουσικὴ, κατ' ἀγαθὴ συγκυρία, συμπαρακολουθεῖ τὸ ἐλεύθερο ἑλληνικὸ ἔθνος, ἀπ' τὸ χάρμα τῆς ἐλευθερίας ἴσαμε τάρα, μὲ τὴν ἐντυπὴ διάδοσή της. Τὰ πρῶτα μουσικὰ λειτουργικὰ βιβλία πού τυπώθηκαν μὲ νεόκοπα στοιχεῖα — σημαδόφωνα, σὲ δύο παράλληλες ἀλλὰ διαφορετικὲς χαράξεις, στὸ Βουκουρέστι τὸ 1820 καὶ στὸ Παρίσι τὸ 1821, εἶναι τὸ Ἀναστασιματάριο καὶ τὸ Δοξαστάριο τοῦ Πέτρου Πελοποννησίου (Βουκουρέστι) καὶ ἡ Εἰσαγωγὴ εἰς τὸ θεωρητικὸν καὶ πρακτικὸν τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς τοῦ Χρυσάνθου ἐκ Μαδύτου καὶ τὸ Δοξαστάριο τοῦ Πέτρου Πελοποννησίου (Παρίσι). Ἀπὸ τότε καὶ μετὰ οἱ μουσικὲς ἐκδόσεις ἤρθαν ἢ μιὰ μετὰ τὴν ἄλλη καὶ κάλυψαν τὴς ἀνάγκης τῆς ψαλτικῆς, ἀλλὰ καὶ ἐπέβαλαν τὴν ἀσματικὴν πράξιν τῆς ἐποχῆς, ἐκτός ἀπὸ λίγα ἀνθολογήματα παλαιότερων συνθέσεων. Νωρὶς ἐκδόθηκαν καὶ οἱ καταγραφὲς ἑλληνικῶν καὶ τουρκικῶν τραγουδιῶν (βλ. *Ἐντέρηση* [1830], *Πανδώρα* [1843, 1846]), καὶ νωρὶς ἐπίσης φανερώθηκε ἐντυπα ἄλλο σύστημα μουσικῆς σημειογραφίας, τὸ γνωστὸ Λέσβιο σύστημα τοῦ Γεωργίου Λεσβίου (ἀπ' τὰ 1840 καὶ μετὰ), ἐκτός ἀπ' τὴς προσηλαθῆς ἐπιβολῆς ἀλφαβητικῶν συστημάτων, πού ἔμειναν εἴτε σὲ χειρόγραφα εἴτε σὲ ξυλοτυπὲς (βλ. Gr. Stathis, *I Sistemi Alfabetici per scrivere la Musica Bizantina nel periodo 1790 - 1840*, «Κληρονομία», τόμος 4, τεῦχος β', σσ. 365 - 402, Θεσσαλονίκη 1972). Νωρὶς ἐκδηλώθηκε καὶ τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ ἐπισήμου Κράτους γιὰ τὴ μουσικὴ τῶν ψαλτικῶν, ἀλλὰ καὶ παράλληλα ἢ μεταγραφὴ στὸ πεντάγραμμο καὶ ἡ ἐναρμόνιση τῆς βυζαντινῆς μουσικῆς ἢ ἡ ἀβασάνιστη ἀντικατάστασή της. Ὅλη δηλαδὴ ἡ μουσικὴ πολυγλωσσία πού καταταλαιπώρησε τὴ μία καὶ μόνη ἔθνικὴ μουσικὴ ἔκφραση τοῦ τόπου αὐτοῦ.

Ἡ εὐκολία τῆς μουσικῆς τυπογραφίας, ἢ κερδοσκοπικὴ ἐπιδίωξη καὶ ἢ ἐγωιστικὴ αὐτοπροβολὴ πολλῶν μουσικοδιδασκάλων ὑπῆρξαν οἱ βασικὲς αἰτίες πού τὰ παραδεδομένα βυζαντινὰ μέλη γνώρισαν παραφθορὰς καὶ ἀλλοιώσεις ἀπὸ ἔκδοση σὲ ἔκδοση. Τὸ πρῶτα ὑποχρέωσε τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο νά ἐξαπολύσει Ἀπανταχοῦσες καὶ νά συστήσει εἰδικὲς μουσικὲς Ἐπιτροπές, Συλλόγους φιλομούσων νά ἐκπονήσουν Κανονισμοὺς, ὅπου ὤριζαν «τί δέον γενέσθαι», φιλοτίμους μουσικοδιδασκάλους νά ἀναλάβουν ἐκδόσεις τῶν λειτουργικῶν βιβλίων μὲ κάβαση «τῶν παρεισφεραντῶν σφαλμάτων», «ἐξακουστοὺς λόγιους νά διαζωγραφῆσουν σὲ ὁμιλίαι τοὺς τὴν ἀτάσταση τῶν μουσικῶν καὶ ψαλτικῶν πραγμάτων καὶ ἄλ-

λους φιλογενεῖς νά συντάξουν Ἰπομνήματα «περὶ τῆς ἐν γένει καταστάσεως τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς». Ἐκατὸν ἐξήντα χρόνια ἀπὸ τότε μέχρι τώρα καὶ ὁ ἀγῶνας γιὰ τὴν ἐπικράτηση ἢ τὴν ἐξουθένωση τῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς εἶναι ὁ ἴδιος. Μόνο πού τὰ πράγματα τάρα φαίνεται νά εἶναι ξεκαθαρισμένα. Ὑπάρχει ἡ γνήσια βυζαντινὴ μουσικὴ καὶ κερδίζει καὶ ἐπιβάλλεται ὅλο καὶ περισσότερο· ὑπάρχει ὅμως καὶ πολλὴ ἡμιμάθεια πού στὸ ὄνομά της θεραπεύεται καὶ διαδίδεται ἢ λογιῆς-λογῆς παραφθορὰ τῆς ψαλτικῆς, ἀπὸ ἄκριτες ἐπιμιξίαι μὲ ἀνατολικά ἢ μὲ δυτικὰ στοιχεῖα. Σ' αὐτὸ φταίει καὶ τὸ μουσικὸ παραφύτωμα τῆς μιᾶς ἀκολουθίας πού κυρίως παρακολουθεῖ ὁ κόσμος, τῆς Θείας Λειτουργίας. Συνυπάρχουν ἀκόμα καὶ οἱ ἐναρμονισμένους βυζαντινὲς ἀκολουθίες ἢ οἱ ὀλότελα εὐρωπαϊκὲς μουσικὲς τετραφωνίες. Καὶ ναί, βέβαια, ἡ μουσικὴ εἶναι μέσο στὴ λατρεία, καὶ ἐπομένως πρέπει νά ὑπάρχει μιὰ ἐλευθερία ἐκλογῆς τοῦ μέσου αὐτοῦ ἀπ' τὸν πιστὸ πού διαθέτει ποικιλὴ μόρφωση καὶ εὐρὴ πολιτιστικὸ ὑπόβαθρο, εἶναι ὅμως βέβαιο πὼς τὴς περισσότερες φορές ἀπειπολοῦμε ἀπὸ ἀγνοία τὸ γνήσιο καὶ δυνατὸ καὶ «ἡμέτερο» πού μᾶς ἐκφράζει, ἀν δὲν ἐπιζητοῦμε συνειδητὰ τὴν ἀλλοτριώσή μας.

Μιὰ χαρακτηριστικὴ εἰκόνα γιὰ τὴν θεληματικὴ ἀλλοτρίωση τῶν νεοελλήνων μᾶς ἔδωσε ὁ Δημήτριος Βερναρδάκης, ἕναν αἰῶνα πρὶν. «... Ἀναποσπᾶστος σύμφυτος μὲ τὴν ὀρθόδοξον καὶ τὰ πατροπαράδοτα ἤθη τοῦ ἑλληνικοῦ ἔθνους ἦτο καὶ ἡ πατροπαράδοτος αὐτοῦ μουσικὴ· ἀλλὰ διὰ τοῦτο καὶ ἡ μουσικὴ αὕτη κατεφρονήθη καὶ παρηγωνίσθη, περιωβρίσθη δὲ καὶ περιωβρίζεται διηνεκῶς ὅσον καὶ ὅπως οὐδὲν ἴσως ἄλλο στοιχεῖον τοῦ πατροπαράδοτου καὶ οἰχομένου τούτου ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ. Τὴς ἄνθρωπος, καλῶς ἀναθεραμμένος, σήμερον δὲν φροντίζει νά ἐπιδείξῃ τὴν νέαν καὶ εὐρωπαϊκὴν ἀνατροπὴν τοῦ καὶ παιδεύει, ἐκτοξεύει καὶ ἐν σκῶμμα κατὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἡμῶν μουσικῆς; Ἐὰν τύχῃ ποτὲ λόγος περὶ ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς, ἢ δεῖνα εὐαίσθητος νεῦνις μορφάζει χαριέντως ἅμα καὶ περιφρονητικῶς. — Τί τρέχει, κυρία μου, μήπως δὲν σᾶς ἀρέσκει ἡ ἐκκλησιαστικὴ μουσικὴ; — Ἀ, ὄχι, φίλε μου, μού πειράζει φρικτὰ τὰ νεῦρα. Καὶ ὅμως ἀπὸ πρῶτα μέχρις ἐσπέρας κρούει τὰς διὰ πασῶν, ἦτοι τὰς κλιμακὰς, ἐπιτοῦ κακῶς χορδισμένου κλειδοκυμβάλου τῆς, χωρὶς ποτε νά γνωρίσῃ ἢ ἀριστερὰ αὐτῆς τί ποιεῖ ἢ δεξιὰ καὶ χωρὶς ποσῶς νά πειραχθῶσι διὰ τοῦτο τὰ νεῦρά της. Ἀπαντᾷ τὸν δεῖνα κομψὸν νεανίαν. Μεταξὺ λόγων τὸν ἐρωτᾷτε, ἀν παρευρέθῃ σήμερον εἰς τὴν τελετήν. — Ποῦ; σᾶς ἀπαντᾷ, εἰς τὴν Ἐκκλησίαν; Ὅχι, φίλτατε, διότι δὲν ἔχω ὄρεξιν νά ξεσχίσω τὸ ἀκουστικόν μου τύμπανον μὲ τὴν ρινόφθογγον αὐτὴν μουσικὴν τῆς Ἐκκλησίας. — Καὶ πῶς; δὲν σᾶς ἀρέσκει ἡ ἐκκλησιαστικὴ μουσικὴ; — Ἐκκλησιαστικὴ μουσικὴ; ἀποκρίνεται. Ὀνομάζονται λοιπὸν μουσικὴν τὰ χυδαῖα αὐτὰ τονθορύσματα καὶ τερετίσματα τῶν Ἐκκλησιῶν μας; Ὀμολογῶ, ὅτι δὲν ἐπερίμενα τοῦτο ἀπὸ ἀνθρώπον λόγιον καὶ μορφωμένον καθὼς σεῖς! Ἡ μουσικὴ αὕτη, φίλε μου, εἶναι διὰ τοὺς γάτους καὶ διὰ τοὺς νεκρούς. Ἀποκαλυφθεὶς δὲ τὴν κεφαλὴν, σᾶς ἀποχαριετᾷ κομψότατα, καὶ ἀπέρχεται σφυρίζων ἢ ὑποτονθορύζων ἐν τι ἄμφοι τοῦ τελευταίου μελοδράματος τοῦ Ὀφφεμπαχ. Ἐγχεῖ δὲ δεικαὶ οὐ κομψοπρεπῆς οὗτος νεανίας νά ἀποκαλῆ μουσικὴν τῶν νεκρῶν τὴν ἐκκλησιαστικὴν μουσικὴν, διότι εἰς τὴν Ἐκκλησίαν δὲν εἰσῆλθε ποτὲ ἄλλοτε εἰμὴ εἰς τὰς κηδεῖας, καὶ μόνον ἐταμεθαύριον διορισθῆ ὑπουργὸς τῶν ἐκκλησιαστικῶν, ὅτι παρευρέθῃ ποτὲ ἴσως κατ' ἀνάγκην καὶ εἰς καμμίαν τελετήν.

Πάντα ταύτα είναι αποτελέσματα αναπόφευκτα αὐτῆς τῆς νέας παιδείσεως καὶ ἀνατροφῆς, αὐτοῦ τοῦ βίου, ὅπως διεμορφώθη ἀνεκαθεν παρ' ἡμῖν. Ἡ ἐκκλησιαστικὴ μουσικὴ εἶναι ἀγνωστος, διότι οὐδεὶς σχεδὸν ἀκούει αὐτήν. Εἰς τὰ σχολεῖα, εἰς τὰ θέατρα εἰς τοὺς περιπάτους, εἰς τὰς πλατείας, εἰς τὰς συναστροφάς, εἰς τοὺς χοροὺς, τοὺς γάμους, τὰ συμπόσια, καὶ εἰς αὐτὰς ἀκόμη τὰς κηδείας δὲν ἀκούει τις ἄλλην παρὰ τὴν εὐρωπαϊκὴν μουσικὴν. Ἡ ἐκκλησιαστικὴ δὲ μουσικὴ, ἥτις πρότερον ἐδέσποζε πάντων, περιελείσθη ἐντὸς τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ἀπόδειξις αὐτὸ τὸ ὄνομά της...». (Λόγος αὐτοσχέδιος περὶ τῆς καθ' ἡμᾶς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς, Τεργέστη 1876, σσ. 7-8).

* * *

Γιὰ νὰ ἔχουμε σφαιρικὴ θεώρηση τῶν ψαλτικῶν ἢ γενικότερα μουσικῶν πραγμάτων καὶ προσπαθειῶν γιὰ τὴ βελτίωσίν τους ἀπ' τὴς ἀρχῆς τοῦ ἸΘ' αἰῶνα, θὰ σημειωθοῦν ἐδῶ τὰ κυριότερα ἐπίσημα ἔγγραφα, κρατικὰ καὶ ἐκκλησιαστικά, θὰ ἀναφερθοῦν Πρόλογοι βιβλίων, Λόγοι, Κανονισμοὶ καὶ Ὑπομνήματα καὶ θὰ προσφερθοῦν χαρακτηριστικὲς καὶ χρήσιμες μαζὶ περικοπές.

α) Διάταγμα περὶ συστάσεως Σχολείου Ψαλτικῆς, τοῦ Ὁθωνος, τὸ ἔτος 1837 (βλ. Γ. Παπαδοπούλου, Συμβολαὶ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς παρ' ἡμῖν ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς, Ἀθήναι 1890, σσ. 384-385).

Δ Ι Α Τ Α Γ Μ Α

Περὶ συστάσεως σχολείου ψαλτικῆς

ΟΘΩΝ

κλπ. κλπ. κλπ.

Εἰς τὰ διατάγματα περὶ στοιχειώδους καὶ ὑψηλῆς ἐκπαιδεύσεως ἐλάβομεν ἤδη τὴν ἀνήκουσαν πρόνοιαν καὶ περὶ ἀναπτύξεως τῶν μουσικῶν γνώσεων. Διὰ νὰ καταστήσωμεν ὅμως αὐτὰς γενικὰς, καὶ διὰ νὰ τελειοποιήσωμεν βαθμηδὸν τὴν ψαλτικὴν, ἥτις συνεργεῖ οὐσιαστικῶς εἰς τὸν ἠθικὸν ἐξευγενισμόν τοῦ ἀνθρώπου καὶ εἰς τὸν καλλωτισμόν τοῦ βίου, μετὰ τὴν γνωμοδότησιν τῆς ἐπὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν γραμματείας, ἀπεφασίσαμεν καὶ διατάττομεν τ' ἀκόλουθα.

1. Συσταίνεται εἰς Ἀθήνας σχολεῖον ψαλτικῆς, εἰς τὸ ὁποῖον ἐμποροῦν νὰ διδάσκωνται ἀνεξόδως ὅσοι ἔχουν κλίσιν εἰς τὴν ψαλτικὴν καὶ ἰδίως εἰς τὴν χορωδίαν.

2. Τὰ ἔξοδα τοῦ σχολείου τούτου τῆς ψαλτικῆς, ἥτοι οἱ μισθοὶ τῶν διδασκάλων καὶ τὰ ἀναγκαῖα τῆς μουσικῆς, θέλουσιν πληρῶνεσθαι παρὰ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ταμείου. Τὸ ἀναγκαῖον οἶκημα θέλει προσδιορισθῆ εἰς ἓν τῶν δημοσίων διδασκτικῶν καταστημάτων ἀνεξόδως.

3. Οἱ μαθηταὶ τοῦ σχολείου τῆς ψαλτικῆς εἶναι ὑποχρεωμένοι νὰ συμπράττωσιν ἀμισθὶ εἰς τοὺς γινόμενους ψαλμοὺς εἰς τὰς ἐκκλησίας καὶ εἰς τὰς χορωδίας ἐν καιρῷ ἐθνικῶν ἐορτῶν.

4. Ἡ ἐπὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως γραμματεία ἐπιφορτίζεται νὰ ἐνεργήσῃ τὴν σύστασιν

ἐθνικῆς μουσικῆς εταιρίας πρὸς διάδοσιν μουσικῶν γνώσεων εἰς τὸ ἑσωτερικόν, καὶ ἐν ταῦτῳ πρὸς βελτίωσιν τῆς εἰς εὐσέβειαν τόσον συντελοῦσης ἐκκλησιαστικῆς ψαλτικῆς, ὥστε νὰ ἀναγεννηθῆ πάλιν ὁ περὶ μουσικῆς ζῆλος τῶν παλαιῶν ἐλλήνων.

Τὸ παρὸν Διάταγμα θέλει δημοσιευθῆ διὰ τῆς Ἐφημερίδος τῆς Κυβερνήσεως. Ἡ δὲ ἐπὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν γραμματεία ἐπιφορτίζεται τὴν ἐκτέλεσιν αὐτοῦ.

Ἐν Ἀθήναις, τὴν 26 Ἰανουαρίον (7 Φεβρουαρίον) 1837.
Ἐν ὀνόματι καὶ κατ' ἰδιαιτέραν διαταγὴν τῆς Α.Α.Μ. τοῦ Βασιλέως

Τὸ ὑπουργικὸν συμβούλιον

Ὁ κόμης ΑΡΜΑΝΣΙΠΕΡ πρόεδρος, Γ. ΡΙΖΟΣ, ΣΜΑΛΤΣ, Δ. ΜΑΝΣΟΛΑΣ, Α. Γ. ΚΡΙΕΖΗΣ, Γ. ΛΑΣΣΑΝΗΣ.

β) Πατριαρχικὸν καὶ Συνοδικὸν Γράμμα, Ἀνθίμου Κωνσταντινουπόλεως, αἰωμ', κατὰ μῆνα Νοέμβριον (βλ. Γ. Παπαδοπούλου, Ἱστορικὴ ἐπισκόπησις τῆς βυζαντινῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς, Ἀθήναι 1904, σσ. 209-217) κατὰ τῆς τετραφωνίας τοῦ Ἰωάννου Χαβιαρᾶ. «...Ἡ ἅγια ἡμῶν Ἐκκλησία... οὐδεμίαν ἀνέχεται περὶ ταύτην τὴν ἱεράν αὐτῆς μουσικὴν καινοτομίαν καὶ νεωτερισμόν, ...». Ὁ ἴδιος πατριάρχης ἐξάπέλυσε Ἐγκύκλιον καὶ κατὰ τοῦ συστήματος τοῦ Γεωργίου Λεσβίου τὸν ἴδιο χρόνον (βλ. Γ. Παπαδοπούλου, Συμβολαί..., σσ. 343-344).

γ) Πατριαρχικὴ Ἀπόδειξις, Γρηγορίου τοῦ ΣΤ', ἐν ἔτει αἰωξή', περὶ ἐπαναλειτουργίας τῆς Ἐ' Πατριαρχικῆς Μουσικῆς Σχολῆς (βλ. Γ. Παπαδοπούλου, Συμβολαί..., σσ. 377-378) «...Ἐπειδὴ ἡ πρὸ δύο ἐτῶν κατὰ πρόνοιαν ἐκκλησιαστικὴν συστάσα Μουσικὴ Σχολὴ πρὸς διδασκαλίαν τῆς ἐν τῇ Ὁρθόδοξῳ Ἐκκλησίᾳ ἐν χρήσει ἱεραῆς μουσικῆς διοργανώθη ἀρτίως ἐπὶ τὸ τελειότερον, ... προτρεπόμεθα πατρικῶς καὶ ἐντελλόμεθα ἐκκλησιαστικῶς, ὅπως, οἱ ἐκμαθεῖν βουλόμενοι, ὡς εἰρηται, εὐμεθόδως καὶ κατὰ τὸ σεμνὸν καὶ κόσμιον ὕφος τῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας τὴν ἱεράν μουσικὴν, καθὼς καὶ μετελευσόμενοι τὸ ἐπάγγελμα τοῦ ἱεροψάλτου, προθυμηθῶσι προσελθεῖν... Ἰδίᾳ δὲ ὑπαγορευόμεν πᾶσι τοῖς ἐν ἐνεργείᾳ ἱεροψάλταις ἐν ἀπάσαις ταῖς ἐνταῦθα ἱεραῖς ἐκκλησιαστικαῖς, ὅπως συνέρχωνται ἀπαραιτήτως δις τοῦ μηνὸς ἐν τῇ Σχολῇ ἐν ἡμέρᾳ Κυριακῇ καὶ ψάλλωσι κατὰ χοροὺς πρὸς ἄσκησιν τὰ ἄσματα τῶν ἱερῶν Ἀκολουθιῶν πάσης ἐορτῆς, μετὰ τῆς προεπούσης εὐκοσμίας καὶ σεμνότητος καὶ ἡσυχίας καὶ μετὰ καθαρᾶς τῆς προφορᾶς πρὸς γενικὴν καὶ ὁμομόρφον καὶ ἀκριβῆ διάσωσιν τοῦ ὕφους τῆς Μεγάλης Ἐκκλησίας. Καὶ γὰρ αὐστηρῶς ἀπαγορευόντες τοῦντεῦθεν τὰς ἀπὸ τινος χρόνου οὐ καλῶς παρεισαχθείσας ἐν τοῖς ἱεροῖς ναοῖς ἰδιωτρόπους ξενοφωνίας διὰ τὴν ἀπειρίαν ἢ αὐταρέσκειαν ἐνίαν ἱεροψαλτῶν ὅπως ἀπεῖρξομεν τοῦ χοροστατεῖν τοὺς πρωτοπείρους ἢ τοὺς ἀγνώστους ψάλτας ἐὰν μὴ προηγουμένως ἐτασθέντες καὶ δοκιμασθέντες ὑπὸ τῶν διδασκάλων τῆς Σχολῆς τύχωσι τῆς προσηκούσης ἐγγράφου ἀδείας τῆς ἐφορίας...».

(Συνεχίζεται)

Γ. Ρ. Θ. ΣΤΑΘΗΣ

δρ. Θ. — Μουσικολόγος

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΩΝ ΣΤΗΛΗ

"Εφεραν τὴν δόξον 'Αερωμών

Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ, τὰ μέλη τῆς Ἱεραῆς Συνόδου, τὰ μέλη τῆς Σεπτιῆς Ἱεραρχίας, ἡ ἡγεσία τῆς Πολιτείας, οἱ ἀρμόδιοι κυβερνητικοὶ παράγοντες, ὁ Πρύτανης καὶ τὰ μέλη τῆς Συγκλήτου μετὰ τοῦ Κοσμητοῦ καὶ τῶν Καθηγητῶν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, ἐκποσώποι τοῦ τύπου, τῆς ραδιοφωνίας καὶ τῆς τηλεοράσεως καὶ ἄπαν τὸ ἐκ κλήρον καὶ λαοῦ ἀποτελούμενον Χριστιανισμὸν πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος μετὰ πολλῆς συγκινήσεως ἐδέχθησαν τὴν εἰς Ἑλλάδα ἐπίσκεψιν τῆς Α. Θ. Μακαριότητος τοῦ Πατριάρχου Ἱεροσολύμων κ.κ. Δι ο δ ὁ ρ ο υ καὶ τῆς πολυμελοῦς ἐκκλητικῆς συνοδείας του.

Οἱ σεβάσμιμοι ἐπισκέπται εἰς τὴν προπολουμένην ὑπὸ τοῦ καύσανος Ἑλλάδα ἔφεραν τὴν δόξον Ἀερωμών. Πάντες συνεκινήθημεν ἐκ τῆς παρουσίας των, ἦτις ὑπέμνησαν εἰς πάντας, διὰ τὰ μέλη τῆς Ἀγιοταφρικῆς Ἀδελφότητος εἶναι οἱ ἡρωϊκοὶ φρουροὶ τοῦ Παναγίου Τάφου, οἵτινες μετὰ ἡρώων δυσκολιῶν καὶ ἐκ μέσῳ ἀντιξοσιῶτων συνθηκῶν προσηλατεύον τὰ Πανάγια Προσκυνήματα καὶ ἀγρόπνως παρακολουθοῦν τὸ ζήτημα τῆς ὁρθῆς συνθέσεως τοῦ προσκυνηματικῆς καθεστῶτος τῶν Ἀγίων Τόπων. Ὅδοι ἐπὶ πλέον εἰς ὅπως ἀκριτικὴν ἐπαλξιν εἶναι τηλαυγεῖς φάροι καὶ ἀγωνισταὶ τῆς Ἑλληνικῆς Ὀρθοδοξίας, προσβάλλοντες παντὶ σθένει τὰ ἐπὶ τῶν Ἀγίων Τόπων ἀναπαλλοτριώτα δικαιώματα αὐτῆς.

Τούτων οὕτως ἐχόντων, εἶναι ἐκδηλὸς ἡ ἀνάγκη τῆς —ὑπὸ πάντων τῶν ἀρμόδιων παραγόντων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τῆς Ἑλληνικῆς Πολιτείας καὶ τῶν Θεολογικῶν μας Σχολῶν— συστηματικοῦσεως τῶν προσπαθειῶν διὰ τὴν ἐπανάστασιν τῆς Ἀγιοταφρικῆς Ἀδελφότητος καὶ διὰ τὴν πολυειδή πνευματικὴν καὶ ὕλικὴν ἐνίσχυσιν αὐτῆς.

'Εν εὐγνωμοσύνῃ καὶ προσευχῇ

Ὁλόκληρος ἡ Χριστιανικὴ Οἰκουμένη καὶ ἰδίως τὸ Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως, ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος καὶ αἱ λοιπαὶ Ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι ἐώρασαν καὶ συνεχίζουσιν νὰ ἐφορᾶζουσιν τὴν συμπλήρωσιν 1600 ἐτῶν ἀπὸ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει συγκλήσεως τῆς Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, διὰ τῆς ὁποίας, ὡς ἐτινίσθη ὑπὸ τοῦ Προέδρου τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν καὶ Καθηγητοῦ κ. Ἰωάννου Καρμίρη, «συντετέλεσθη καὶ συνεκλείσθη τὸ θεμελιωδέστατον χριστιανικὸν δόγμα περὶ τῆς Ἁγίας Τριάδος καὶ γενικῶς συνεπληρώθη τὸ ὑπὸ τῆς Α' Οἰκουμε-

νικῆς Συνόδου καταβληθὲν στερεὸν δογματικὸν οἰκοδόμημα τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας, τὸ διατηρούμενον διὰ μέσου πάντων τῶν χριστιανικῶν αἰώνων ἀσφαλῶς μέχρι καὶ τοῦ παρόντος».

Ὅθεν, ὡς ἐτινίσθη ἐν ἐγκυκλίῳ τῆς Ἱ. Συνόδου πρὸς τὸ Χριστιανισμὸν πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἐπιβάλλεται ἄδπως στρέφωμεν τὴν σκέψιν ἡμῶν πρὸς τοὺς Ἁγίους ἐκείνους Πατέρας τῆς Ἐκκλησίας μας καὶ τοὺς εὐδαρσεῖς ὁμολογητὰς τῆς πίστεως, εὐγνωμονοῦντες αὐτοὺς διὰ τὴν πνευματικὴν κληρονομίαν τῆς πίστεως, καὶ συγχρόνως νὰ παρακαλέσωμεν τὸν Θεῖον Ἰδρυτὴν τῆς Ἐκκλησίας ὅπως προσηλατεύῃ αὐτὴν καὶ καθοδηγῇ τὴν λογικὴν Του Ποίμνην εἰς τὸν δρόμον τῆς βεβαίας σωτηρίας ἐν τῇ ἐνότῃ καὶ ἀδελφικῇ ἀγάπῃ, ἰδίᾳ κατὰ τὴν σημερινὴν ἐποχὴν, κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ ποικιλοφυμοὶ καὶ πολύμορφοι ἐχθροὶ τῆς Ἐκκλησίας οὐσπερροῦνται καὶ μεθοδεύουσιν μετὰ ὑπομονῆν καὶ ἐπιμονῆν τὴν διὰ παντὸς μέσου μείωσιν αὐτῆς».

Δὲν πρέπει νὰ γινώμεθα κοινωνοὶ ἄλλοτριῶν

μυστηρίων

Ὁ θρόνος, ὅστις ἔχει ἐκπάσει περὶ τὴν διεθνή καὶ τὴν ἑλληνικὴν Μασσωνίαν, καθιστᾷ ἐπίκαιρον τὴν πρὸ τινῶν ἐτῶν διακηρυχθεῖσαν σχετικὴν Πράξιν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἦτις, πρὸς τοὺς ἄλλοις, ἐτίναξε τὰ ἑξῆς: «Δέον τὰ πιστὰ τῆς Ἐκκλησίας τέκνα, ὅπως ἀπέχωσι τοῦ Μασσωνισμοῦ... Μετέχοντες τῶν θείων Μυστηρίων, δι' ὧν ἀγιαζόμεθα καὶ σωζόμεθα εἰς αἰωνίαν ζωὴν, δέον νὰ μὴ ἐκπίπτωμεν τῆς Χάριτος τοῦ Χριστοῦ, γινόμενοι κοινωνοὶ ἄλλοτριῶν μυστηρίων. Οὐδαμῶς προσήκει ν' ἀνήκη τις εἰς τὸν Χριστὸν καὶ νὰ ζητῇ ἐκτὸς αὐτοῦ ἀπολύτρωσιν καὶ ἠθικὴν τελείωσιν».

Ἐκ τούτου συνάγεται, δι' αἱ τυχὸν ἐμπλακέντες εἰς τὴν μῆσιν τῶν μασσωνικῶν μυστηρίων, δέον τοῦ λοιποῦ ν' ἀπόχωσι πάσης κοινωνίας πρὸς τὰς μασσωνικὰς σιὰς καὶ ἐργασίας, βέβαιον ὄντες, δι' οὗτω ἀναγεῶσιν ἀσφαλῶς τοὺς πρὸς τὸν ἕνα Κύριον καὶ Σωτῆρα ἡμῶν, ἐξ ἀγνοίας καὶ κακῆς τῶν πραγμάτων ἐκτιμῆσεως, ὑποχλασθέντας δεσμούς. Τούτο ἰδίως ἀπεκδέχεται μετὰ πολλῆς τῆς σιοργῆς ἡ Ἱεραρχία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος παρὰ τῶν μυστιῶν τῶν σιοῶν, πεποινθία, δι' οἱ πλείστοι ἐξ αὐτῶν ἐδέξαντο τὴν τεκτονικὴν μῆσιν οὐχὶ ἐν ἐπιγνώσει δι' αὐτῆς μεθίστανται εἰς ἄλλην θρησκείαν, ἀλλ' ὅπως τὸναντιον, ἐξ ἀγνοίας, νομίζοντες δι' οὐδὲν τὸ ἀντιπίπτον εἰς τὴν Θρησκείαν τῶν πατέρων αὐτῶν συνετέλουν».

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

Εκκλησία Σερβίας

Είς τὸ μέγαρον τοῦ Πατριαρχείου καὶ ὑπὸ τὴν προεδρίαν τοῦ Πατριάρχου Γερμανοῦ, ἀπὸ 14 ἕως 21 Μαΐου τρέχοντος ἔτους, συνήλθεν εἰς τακτικὴν ἐτησίαν σύνοδον ἡ Ἱεραρχία τῆς Ὁρθοδόξου Σερβικῆς Ἐκκλησίας μὲ συμμετοχὴν ὅλων τῶν ἐπαρχιούχων Ἀρχιερέων τῆς. Εἰς τὸ ἐκδοθὲν σχετικῶν ἀνακοινωθῆν ἀναφέρονται μεταξὺ τῶν ἄλλων καὶ τὰ ἑξῆς: «Ἐξητάσθη ἡ ἐπικρατοῦσα ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ γενικὴ κατάστασις βάσει τῆς ἐκθέσεως τῆς Διαρκοῦς Ἱερᾶς Συνόδου περὶ τῶν πεπραγμένων τῆς μεταξὺ τῶν δύο συνόδων τῆς Ἱεραρχίας, καθὼς καὶ βάσει τῶν λεπτομερῶν ἐκθέσεων τῶν Ἐπαρχιούχων Ἀρχιερέων περὶ

τοῦ ἀρχιεπισκοπικοῦ τῶν ἔργων καὶ περὶ τῶν ἐπικρατοῦσων συνθηκῶν εἰς τὰς ἐπαρχίας τῶν, τοῦ τε ἐσωτερικοῦ καὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ.

Μετ' ἰδιαιτέρας ἀνησυχίας ἠκούσθη ἡ ἐκθεσις περὶ τῆς πυρκαϊᾶς ἡ ὁποία τὴν νύκτα τῆς 16ης Μαρτίου τρέχοντος ἔτους κατέστρεψε τὸ παλαιὸν κτιριακὸν συγκρότημα τῆς Σταυροπηγιακῆς Λαύρας τοῦ ἱεροῦ Πατριαρχείου τοῦ Ἱππεκίου.

Ῥασούτως μετὰ μεγάλης ἀνησυχίας ἐξητάσθησαν αἱ ἐπικρατοῦσαι συνθήκαι εἰς τὴν Ἐπαρχίαν Ράσκας καὶ Πρεζρένης, εἰς τὸ Κοσσυφοπέδιον, ἀπ' ὅπου, λόγῳ τῆς δυσκόλου καταστάσεως, οἱ ὀρθόδοξοι Σέρβοι, ἐπὶ πολλὰ ἤδη

'Ανανέωσις καὶ ἀνακαινίσις ἐν τῇ Ἑλληνικῇ

Ἐκκλησίᾳ

Ὁ Πρότασις τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν κ. Εὐ-ἀγγελος Θεοδώρου, ἐν συνεντύξει του, ἥτις ἐδημοσιεύθη εἰς ἐσπερινὴν ἀθηναϊκὴν ἐφημερίδα, ἀναφερόμενος εἰς τὸ ζήτημα τῆς σιάσεως τῆς καθ' ὅλου Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας ἐναντι τῶν συγχρόνων προβλημάτων, ἐτόνισε τὰ ἑξῆς: «Ἀσφαλῶς ἡ Ἐκκλησία μας ὡς σύνολον ὀφείλει νὰ κάμῃ πολλὰ βήματα ἀκόμη, γιὰ ν' ἀνταποκριθῆ σὺς ἀνάγκας καὶ σὺς συνθήκας τοῦ 20οῦ αἰῶνος. Ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ τὴν ἀδικοῦμε σὺς κρίσεις μας. Σὲ πολλὰς Ἱερᾶς Μητροπόλεις καὶ σὺς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπὴν Ἀθηνῶν σὲ πολλοὺς τομεῖς ὑπάρχει πλοῦσιον ἀνακαινιστικὸ καὶ κοινωνικὸ ἔργο, πὸν γίνεται ἀδύνατον. Τολμῶ νὰ ἰσχυρισθῶ, ὅτι ἡ ἀνανέωσις καὶ ἀνακαινίσις, πὸν ἔχει γίνει τὰ τελευταῖα χρόνια σὺς ζωὴ καὶ σὺς ἀτελέχεια τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας εἶναι πολὺ ἐδύστερη καὶ μεγαλύτερη παρὰ σὲ ὅποιονδήποτε ἄλλον τομεᾶ τῆς πολιτικῆς ἢ πνευματικῆς ἢ κοινωνικῆς ζωῆς τοῦ τόπου. Εἶναι κρίμα, πὸν δὲν ἔχουν γίνει ἀκόμη σχετικῆς σιατιστικῆς».

Τὸ συμπέρασμα ἐκ τῶν διαπιστώσεων τούτων εἶναι, ὅτι «μερικῆς μεμονωμένες παραλείψεις ἢ παρεκτροπὲς δὲν πρέπει νὰ διατυμπανίζονται εἰς βάρος τοῦ συνόλου τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας».

Διὰ τὴν ἀληθινὴν ἐνοποίησιν τῆς Εὐρώπης

Ἐν τῇ αὐτῇ συνεντύξει, ἥτις μνημονεύεται εἰς τὴν προηγουμένην παρατήρησιν, εἰς τεθὲν ἐρώτημα περὶ τῆς θέσεως τῆς Ἑλλάδος ἐν τοῖς κόλλοις τῆς Ε.Ο.Κ. ἐδόθη ἡ ἑξῆς ἀπάντησις: «Ἡ κυρία ἀποστολὴ τῆς Ἑλλάδος μέσα σὺς κόλλοις τῆς Ε.Ο.Κ. εἶναι νὰ μεταδώσῃ τὴν ἀντίληψιν, κατὰ τὴν ὁποία ὁ πολιτισμὸς ἔχει ὕψος καὶ ἰσορροπία, ὅταν οἱ διάφοροι τομεῖς αὐτοῦ συναναπτύσσονται ἰσόρροπα καὶ ἀρμονικὰ καὶ δὲν ἀναπτύσσεται ὁ ἓνας ἐξ αὐτῶν, λ.χ. ἡ Τεχνικὴ ἢ Ὀικονομία, ὑπερτροφικὰ ὡς εἶδος νεο-

πλάσματιος (καρκίνου) εἰς βάρος τῶν ἄλλων. Ἡ ἀρμονικὴ συνύπαρξις τῶν διαφόρων τομέων τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτισμοῦ καὶ ἡ ἀληθινὴ ἐνοποίησις τῆς Εὐρώπης μποροῦν νὰ πραγματοποιηθοῦν μόνο ὑπὸ τὴν ἐνοπιὸν δύναμιν τῆς ἑλληνορθόδοξου παραδόσεως».

Τούτων οὕτως ἐχόντων, ἐπιβάλλεται, ὅπως αἱ ἀρμόδια κρατικὰ ὑπηρεσίαι συγκεντρώσουν καὶ κωδικοποιήσουν πάντα τὰ στοιχεῖα, τῶν ὁποίων ἡ προβολὴ θὰ καταστήσῃ οὐσιαστικώτερον καὶ ἀληθῶς πρωτοπορητικὴν τὴν συμβολὴν τῆς Ἑλλάδος πρὸς πραγμάτωσιν ἐν τῷ μέλλοντι τῆς ἀληθῶς Ἡνωμένης Εὐρώπης.

Δύο ὀρθὰ κριτήρια

Ἐξ ἀφορμῆς τῆς πρὸς ἔγκρισιν ὑποβολῆς εἰς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον μεταφράσεων ὁλοκλήρου τῆς Καινῆς Διαθήκης ἢ ἐπὶ μέρος διβλίων αὐτῆς, ἢ ἐξ ἐπαύοντων εἰδικῆ ἐπιτροπῆς, ἥτις ἐμελέτησε αὐτάς, προσδιώρισεν ὀρθῶς τὰς ἀρχάς, ἐπὶ τῶν ὁποίων πρέπει νὰ στηρίζεται ἡ ἔγκρισις οἰουδήποτε κειμένου μεταφράσεως ἐν ὅλῳ ἢ ἐν μέρει τῆς Ἀγίας Γραφῆς.

Τὸ πρῶτον, ὅπερ ἀπαιτεῖται, εἶναι νὰ μὴ περιέχῃ ἢ περὶ ἧς ὁ λόγος μεταφράσις ἀστόχους, ἀσαφῆς καὶ ἀσυμβιβάστους πρὸς τὴν ἱερότητα τοῦ κειμένου λέξεις καὶ ἐκφράσεις.

Δεύτερον τὰ τυχὸν ἐρημνευτικὰ σχόλια, ἅτινα εἶναι ἐνδεχόμενον νὰ συνοδεύουν τὰς μεταφράσεις, δέον νὰ ἀναφέρονται εἰς τὴν γλωσσικὴν καὶ ἐννοιολογικὴν κατανόησιν τοῦ κειμένου καὶ νὰ μὴ ἀποτελοῦν «διατυπώσιν πολιτικο - κοινωνιολογικῶν προσωπικῶν στοχασμῶν».

Ἐὰν τὰ δύο ταῦτα κριτήρια διέπουν τὰς γνωμῆνας μεταφράσεις, τότε ἀσφαλῶς ἡ Ἱερὰ Σύνοδος, συνεκτιμῶσα τὸ ὀρθὸν καὶ τὴν καλλιπέπειαν πάσης ὑποβαλλομένης πρὸς ἔγκρισιν μεταφράσεως, θὰ ἔχῃ κατ' ἀρχὴν θεικὴν στάσιν ἐναντι αὐτῆς.

έτη, φεύγουν και εγκαθίστανται εις άλλας περιοχάς. Περί τών επικρατουσών συνθηκών εις την 'Επαρχίαν μας αυτήν άπεσάλλη ειδική έκθεσις εις τούς ιθόνοντας της Αυτόνομου περιοχής του Κοσσυφοπεδίου.

'Η 'Ιεραρχία ήσυχλήθη και με τὸ ζήτημα της αύξήσεως της θάσεως δια τὸν καθορισμὸν τῶν συντάξεων τῶν ιερέων, αἱ ὁποῖαι εἶναι πολὺ χαμηλαί.

'Εξητάσθησαν και αἱ πολλαπλαῖ δυσκολίαι εις τὴν ζωὴν της 'Εκκλησίας δημιουργούμεναι δια της πάντοτε ἀκόμη σημειουμένης ἀφαιμάξεως τοῦ ὑπολοίπου της ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας. Καταπατοῦνται κτήρια, κτήματα, ἀκόμη και ἐκκλησιαστικαὶ αὐλαί. 'Ιδιαιτέρως ἐξητάσθησαν αἱ ὕφιστάμεναι δυσκολίαι ἐν σχέσει με τὴν παροχὴν ἀδειῶν δι' ἀνέγερσιν νέων, ἀποπεράτωσιν κτιζομένων και ἐπιδιόρθωσιν και ἀνακαίνησιν παλαιῶν ναῶν, καθὼς και δι' ἀνέγερσιν νέων κατοικιῶν δια τούς ἱερεῖς και μοναστηριακῶν κτιριακῶν συγκροτημάτων.

Μετὰ της αὐτῆς προσοχῆς και φροντίδος ἡ 'Ιεραρχία ήσυχλήθη και με τὴν επικρατοῦσαν κατάστασιν εις τὰς 'Επαρχίας μας εις τὰς ΗΠΑ και τὸν Καναδάν, εις τὴν Εὐρώπην και τὴν Αὐστραλίαν.

'Ὡς νέα μέλη της Διαρκούς 'Ιεράς Συνόδου δια τὸ ἐπόμενον ἔτος ἐξελέγησαν: ὁ Μητροπολίτης Μαυροβουνίου και Παραθαλασσίας Δανιὴλ και οἱ 'Επίσκοποι: Μπρανιτσέβου Χρυσόστομος, Δαλματίας Νικόλαος και Τιμοκίου Μιλοῦτιν.

Τὴν 1ην 'Ιουνίου τρέχοντος ἔτους ὁ Πατριάρχης Γερμανὸς μετὰ δύο μελῶν της Διαρκούς 'Ιεράς Συνόδου, ἐπεσκέφθη τὸν Πρόεδρον τοῦ Προεδρείου της Δημοκρατίας της Σερβίας Ντομπριβόγιε Βίντιτς και τὸν Πρόεδρον της τοπικῆς Κυβερνήσεως της Δημοκρατίας της Σερβίας Ντούσαν Τσικρέμιτς. Εἰς σχετικὴν ἀνακοίνωσιν εις τὸν ἡμερήσιον Τύπον περὶ της ἐν λόγῳ συναντήσεως ἀναφέρονται τὰ ἑξῆς: οἱ ὡς ἄνω ἀνάτατοι κρατικοὶ λειτουργοὶ της Δημοκρατίας της Σερβίας συνεζήτησαν μετὰ τοῦ Πατριάρχου Γερμανοῦ «περὶ ἐπικαίρων ζητημάτων ποῦ ἐνδιαφέρον τὸ κοινοικὸν σύνολον και τὴν 'Ορθόδοξον Σερβικὴν 'Εκκλησίαν.

'Απὸ κοινοῦ διεπιστώθη ἀμφοτέρωθεν ἡ ἐπιθυμία και ἡ προσπάθεια αἱ σχέσεις και ἡ συνεργασία και περαιτέρω ἐν τῇ ὀλότητι των ἐπιτυχῶς νὰ ἀναπτύσσονται και ἐξεφράσθη ἡ προθυμία αὐται πολλαπλῶς νὰ προάγονται.

Εἰς τὰς συνομιλίας ἔλαβον μέρος και τὰ μέλη της Διαρκούς 'Ιεράς Συνόδου της 'Ορθοδόξου Σερβικῆς 'Εκκλησίας 'Επίσκοποι Δαλματίας Νικόλαος και Τιμοκίου Μιλοῦτιν, και ὁ Πρόεδρος της 'Επιτροπῆς δια τὰς σχέσεις μετὰ τῶν θρησκευτικῶν κοινοτήτων Ζίβομιρ Στάνκοβιτς».

'Επ' εὐκαιρίᾳ τοῦ ἑορτασμοῦ της 1600ετηρίδος της Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου ὁ Πατριάρχης Γερμανὸς μετὰ της 'Ιεραρχίας της 'Ορθοδόξου Σερβικῆς 'Εκκλησίας ἀπήρθη-

ναν μῆνυμα πρὸς τὸ πλήρωμα της 'Εκκλησίας εις τὸ ὁποῖον ἐξαιρεται και τονίζεται ἡ μεγάλη σημασία της Συνόδου δια τὸν καθόλου βίον της 'Εκκλησίας. Καὶ συνεχίζει τὸ μῆνυμα: «Μελετῶντες τὴν ἱστορίαν της 'Εκκλησίας τοῦ Χριστοῦ θὰ διαπιστώσωμεν ὅτι αὐτὴ εις ὅλας τὰς ἐποχὰς εἶχε πολλοὺς ἐξωτερικοὺς και ἐσωτερικοὺς ἐχθροὺς ἐναντίον τῶν ὁποῖων ἠγωνίσθη διανοίγουσα ἰδίᾳ ὁδοὺς και ὑπερασπιζομένη τὴν καθαρότητα της διδασκαλίας της δια τῶν μαρτύρων, τῶν ὁμολογητῶν και τῶν ἁγίων οἱ ὁποῖοι ἐθυσίασθησαν ὑπερασπιζόμενοι τὴν πίστιν των.

Και ἡ ἱστορία της 'Ορθοδόξου Σερβικῆς 'Εκκλησίας εἶναι πλήρης μαρτύρων και ἁγίων. Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀνατρέξωμεν εις τὸ μακρυνὸν παρελθὸν δια νὰ πεισθῶμεν περὶ τοῦ πόσον πολὺ ἐμαρτύρησαν και τί ὑπέφεραν οἱ 'Ορθόδοξοι Σέρβοι ὑπεραμυνόμενοι της 'Ορθοδοξίας και ἀγωνιζόμενοι νὰ μὴ ἀσπασθοῦν ἄλλην θρησκείαν ἢ πίστιν. 'Αρκεῖ νὰ γυρίσωμεν πίσω μόνον μερικὰς δεκαετηρίδας και νὰ ἐπισκεφθῶμεν τούς τάφους με τὰς ἑκατοντάδας χιλιάδας Σέρβων μαρτύρων, οἱ ὁποῖοι ἐμαρτύρησαν μόνον διότι ὡς 'Ορθόδοξοι Σέρβοι δὲν ἤθελαν νὰ ἀπαρνηθοῦν τὴν πίστιν τῶν πατέρων των, οὔτε τὸ ὄνομά των.

Κατὰ τὴν ἡμέραν αὐτὴν δέον νὰ ἐπαναφέρωμεν εις τὴν μνήμην μας πάντα ταῦτα, πίνοντες ἀπὸ τὰς ἀκενώτους πηγὰς της ζωῆς πίστεως. 'Αναμνησκόμενοι τῶν ζώντων αὐτῶν ναῶν τοῦ Πνεύματος 'Αγίου, θὰ πεισθῶμεν ὅτι και ἡμεῖς εἴμεθα δυνατοί, ἐφ' ὅσον ἀνήκομεν εις τὸν πολυπληθῆ στρατὸν τῶν χριστιανῶν μαρτύρων και ἁγίων, οἱ ὁποῖοι μαζὺ μας και σήμερον ἀγωνίζονται δια τὴν διατήρησιν της 'Ορθοδόξου Πίστεως».

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

'Ι. Μητρόπολις Φλωρίνης, Πρεσπῶν και 'Εορδαίας

'Εχοντες ὑπ' ὄψει: Τὰς διατάξεις τοῦ ἄρθρου 33 τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 2)1969 Κανονισμοῦ της Δ.Ι.Σ. «Περὶ 'Ιερῶν Ναῶν, 'Ενοριῶν και 'Εφημεριῶν» καλοῦμεν τούς ἔχοντας τὰ κανονικά και νόμιμα προσόντα νὰ καταλάβουν τὰς κάτωθι κενὰς ἐφημεριακὰς θέσεις, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ της δημοσιεύσεως της παρούσης εις τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», ὑποβάλλουν τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου προβλεπόμενα δικαιολογητικά. 1) 'Ι. Ν. 'Αγίου Νικολάου 'Αχιλλείου της ὁμωνύμου κοινότητος Πρεσπῶν, 2) 'Ι. Ν. 'Αγίου Νικολάου 'Ακρίτα, 3) 'Ι. Ν. 'Αγίου Κωνσταντίνου και 'Ελένης 'Αμυνταίου (6' θέσις), 4) 'Ι. Ν. 'Αγίου Δημητρίου 'Ανω Γραμματικῶν Πέλλης, 5) 'Ι. Ν. Κοιμήσεως Θεοτόκου 'Ατραποῦ, 6) 'Ι. Ν. 'Αγίας Παρασκευῆς Λαιμοῦ, 7) 'Ι. Ν. Γεν. Θεοτόκου Λεπτοκαρυῶν, 8) 'Ι. Ν. 'Αγίου Δημητρίου Μαυροπηγῆς, 9) 'Ι. Ν. 'Αγίου Κηρύκου και 'Ιουλίττης Παρορίου, 10) 'Ι. Ν. 'Αγίου Γεωργίου Πλατέος, 11) 'Ι. Ν. 'Αγίας Σκέπης Πτολεμαίδος (6' θέσις), 12) 'Ι. Ν. 'Αγίας Τριάδος Πτολεμαίδος (6' θέσις), 13) 'Ι. Ν. 'Αγίων Ἀρχαγγέλων Μιχαὴλ και Γαβριὴλ οἰκισμοῦ ΔΕΗ Πτολεμαίδος, 14) 'Ι. Ν. 'Αγίου Νικολάου οἰκισμοῦ Καρδίας Πτολεμαίδος, 15) 'Ι. Ν. 'Αγίου Στεφάνου Πτο-

λεμαΐδος (6' θέσις), 16) 'Ι. Ν. 'Αγίου Νικολάου Τριβούνου, 17) 'Ι. Ν. 'Αγίου Γεωργίου Τροπαιούχου, 18) Γ' θέσεως Ιεροκήρυκος έφημεριακών θέσεων του Ν. 817)78.

'Εν Φλωρίνη τῆ 27ῆ Μαΐου 1981

† 'Ο Φλωρίνης, Πρεσπών και 'Εορδαίας ΑΥΓΟΥΣΤΙΝΟΣ

'Εχοντες ὑπ' ὄψει: 1) Τὰς διατάξεις τῶν Νόμων 1398) 73 και 673)77 περί πληρώσεως θέσεων Διακόνων. 2) Τὴν ὑπ' ἀριθμ. 174)1979 ἀπόφασιν ἡμῶν περί κατανομῆς τῶν ὀργανικῶν θέσεων Διακόνων εἰς 'Ενορίας, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους και ἔχοντας τὰ κανονικά και νόμιμα προσόντα διὰ τὴν κατάληψιν τῶν κάτωθι ὀργανικῶν θέσεων Διακόνων, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης εἰς τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλουν τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου προβλεπόμενα δικαιολογητικά. 1) 'Ι. Ν. 'Αγίου Παντελεήμονος Φλωρίνης, 2) 'Ι. Ν. 'Αγίας Παρασκευῆς Φλωρίνης, 3) 'Ι. Ν. 'Αγίου Γεωργίου Φλωρίνης, 4) 'Ι. Ν. 'Αγίου Νικολάου Φλωρίνης, 5) 'Ι. Ν. 'Αγίας Τριάδος Πτολεμαΐδος, 6) 'Ι. Ν. 'Αγίου 'Ιωάννου Πτολεμαΐδος, 7) 'Ι. Ν. 'Αγίου Στεφάνου Πτολεμαΐδος και 8) 'Ι. Ν. 'Αγίου Κωνσταντίνου και 'Ελένης Ἀμυνταίου.

'Εν Φλωρίνη τῆ 27ῆ Μαΐου 1981

† 'Ο Φλωρίνης, Πρεσπών και 'Εορδαίας ΑΥΓΟΥΣΤΙΝΟΣ

'Ιερά Μητρόπολις Ὑδρας, Σπετσῶν και Αἰγίνης

'Εχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθρου 37 τοῦ Νόμου 590/1977 ἀπερὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς 'Εκκλησίας τῆς 'Ελλάδος», και τὰς τῶν ἀρθρων 33-37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς 'Ιεράς Συνόδου τῆς 'Εκκλησίας τῆς 'Ελλάδος ἀπερὶ 'Ιερῶν Ναῶν, 'Ενοριῶν και 'Εφημεριῶν», προσκαλοῦμεν τοὺς ἔχοντας τὰ νόμιμα προσόντα και βουλομένους νὰ καταλάβωσι μίαν τῶν κάτωθι κενῶν ὀργανικῶν 'Εφημεριακῶν θέσεων, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης προκηρῦξεως, ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά: 1) 'Ιεροῦ Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ 'Αγίου Νικολάου Σπετσῶν, 2) 'Ιεροῦ Ναοῦ Μεταμορφώσεως Σωτῆρος Κρανιδίου-Ἐρμιονίδος, 3) 'Ιεροῦ Ναοῦ Παμμεγίστων Ταξιαρχῶν Φούρων, 4) 'Ιεροῦ Μητροπολιτικοῦ Ναοῦ Κοιμήσεως Θεοτόκου Αἰγίνης, 5) 'Ιεροῦ Ναοῦ 'Αγίου Διονυσίου Παχειαράχης-Αἰγίνης, 6) 'Ιεροῦ Ναοῦ Κοιμήσεως Θεοτόκου Πέρδικας - Αἰγίνης και 7) 'Ιεροῦ Ναοῦ Μεταμορφώσεως Σωτῆρος 'Αγίας Μαρίνης-Αἰγίνης.

'Εν Ὑδρα τῆ 16ῆ 'Ιουνίου 1981

† 'Ο Ὑδρας, Σπετσῶν και Αἰγίνης ΙΕΡΟΘΕΟΣ

'Ιερά Μητρόπολις Καρυστίας και Σκύρου

'Εχοντες ὑπ' ὄψιν τὰς διατάξεις τοῦ ὑπ' ἀριθ. 346/1976 Νόμου ἀπερὶ τρόπου πληρώσεως 'Εφημεριακῶν τινων θέσεων...

και τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ «Περὶ 'Ι. Ναῶν, 'Ενοριῶν και 'Εφημεριῶν» καλοῦμεν τοὺς ἔχοντας τὰ κανονικά και νόμιμα προσόντα και βουλομένους, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης εἰς τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσιν ἡμῖν, τὰς αἰτήσεις αὐτῶν, μετὰ τῶν νομίμων δικαιολογητικῶν, διὰ τὴν πληρῶσιν τῆς κενῆς 'Εφημεριακῆς θέσεως τοῦ 'Ιεροῦ Ναοῦ Κοιμ. Θεοτόκου τῆς 'Ενορίας Πετριῶν.

'Εν Κύμη τῆ 19ῆ 'Ιουνίου 1981

† 'Ο Καρυστίας και Σκύρου ΣΕΡΑΦΕΙΜ

'Ιερά Μητρόπολις Σάμου και 'Ικαρίας

Κενωθείσης τῆς έφημεριακῆς θέσεως τοῦ 'Ιεροῦ Ναοῦ Κοιμήσεως Θεοτόκου τοῦ χωρίου Παναγιάς, περιφερείας τοῦ Δήμου 'Αγίου Κηρύκου 'Ικαρίας, καλοῦμεν τοὺς ἐπιθυμοῦντας και ἔχοντας τὰ νόμιμα και κανονικά προσόντα, συμφώνως πρὸς τὰς κειμένας διατάξεις, ὅπως ὑποβάλλωσιν ἡμῖν, ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως εἰς τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» τῆς παρούσης ἡμῶν Προκηρῦξεως, ἅπαντα τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου προβλεπόμενα δικαιολογητικά.

'Εν Σάμῳ τῆ 23ῆ 'Ιουνίου 1981

† 'Ο Σάμου και 'Ικαρίας ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ

'Ιερά Μητρόπολις Νέας Σμύρνης

'Εχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τῶν ἀρθρων 33 και 34 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2)1969 Κανονισμοῦ τῆς 'Ιεράς Συνόδου τῆς 'Εκκλησίας τῆς 'Ελλάδος «περὶ 'Ιερῶν Ναῶν, ένοριῶν και έφημεριῶν» και προκειμένου ἵνα προβῶμεν εἰς τὴν πληρῶσιν μιᾶς κενῆς θέσεως Διακόνου τοῦ 'Ιεροῦ Ναοῦ 'Αγίου Ἀλεξάνδρου Παλαιοῦ Φαλήρου, καλοῦμεν τοὺς βουλομένους και ἔχοντας τὰ κανονικά και νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης ἐν τῷ Δελτίῳ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικά.

'Εν Νέα Σμύρνη τῆ 29ῆ 'Ιουνίου 1981

† 'Ο Νέας Σμύρνης ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

'Ιερά Μητρόπολις Μεσσηνίας

'Εχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ Προεδρικοῦ Διατάγματος ὑπ' ἀριθ. 582 «Περὶ κατανομῆς θέσεων 'Ιεροκηρῦκων εἰς 'Ιεράς Μητροπόλεις τῆς 'Εκκλησίας τῆς 'Ελλάδος» (ΦΕΚ τεῦχος Α' ἀριθ. φύλλου 158)11.7.1980) καλοῦμεν τοὺς βουλομένους ἀγάμους κληρικούς τῶν δύο πρώτων βαθμῶν τῆς 'Ιερωσύνης ἔχοντας Δίπλωμα Θεολογικῆς Σχολῆς και τὰ ἄλλα κανονικά και νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς Προκηρῦξεως ταύτης εἰς τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβά-

λωσιν ἡμῖν αἴτησιν μετὰ τῶν ἀπαιτουμένων δικαιολογη-
τικῶν διὰ τὴν κατάληψιν τῆς κενῆς θέσεως 'Ιεροκλήρου
ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς 'Ιερᾷ Μητροπόλει Μεσσηνίας.

'Ἐν Καλαμάτῃ τῇ 30ῇ 'Ιουνίου 1981

† 'Ο Μεσσηνίας ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

'Ιερὰ Μητρόπολις Κυδωνίας καὶ 'Αποκορώνου

Π Ε Ρ Ι Λ Η Ψ Η

Σύμφωνα μὲ τὴν ἰσχύουσα 'Εκκλησ. Νομοθεσία καὶ τὶς
18)81 καὶ 21)1981 Πράξεις μας προκηρύσσουμε τὶς κενῆς
'Εφημεριακῆς θέσεις Μανωλιόπουλου Κυδωνίας, Πλάκας -
Κόκκινου Χωρίου 'Αποκορώνου καὶ τὴν τρίτη 'Αγ. Κων-
σταντίνου Χανίων καλοῦμε δὲ ὅσους θέλουν καὶ ἔχουν
τὰ νόμιμα καὶ κανονικὰ προσόντα νὰ ὑποβάλουν τὰ ἀπαι-
τούμενα δικαιολογητικὰ μέσα στὶς νόμιμες προθεσμίες γιὰ
τὴν κατάληψιν τῶν θέσεων αὐτῶν.

Χανιά 22 'Ιουνίου 1981

† 'Ο Κυδωνίας καὶ 'Αποκορώνου ΕΙΡΗΝΑΙΟΣ

ΚΑΛΗΤΗΡΙΟΝ ΕΠΙΚΡΙΜΑ

Πρὸς

Τὸν 'Οσιώτατον 'Ιερομόναχον

Χρυσόστομον 'Απολλωνᾶτον

(1)

'Αγνώστου διαμονῆς.

Διὰ τοῦ παρόντος καλεῖσθε νὰ ἀπολογηθῆτε κατὰ τὴν
ἐκδίκασιν τῆς ὑποθέσεώς σας ἥτις θέλει λάβει χώραν τῇ 7ῇ
'Οκτωβρίου ἐ.ε., ἡμέρᾳ Τετάρτῃ καὶ ὥρᾳ 9.00 π.μ. ἐν τῷ
'Αρχιεπισκοπικῷ Μεγάρῳ, ὑπὸ τὴν Προεδρίαν ἡμῶν. Εἰς
περίπτωσιν μὴ παρουσιάσεώς σας θέλετε δικασθῆ ἐρήμην.

'Ἐν 'Αθήναις τῇ 8ῇ 'Ιουνίου 1981.

'Ο Προεδρεύων τοῦ 'Επισκοπικοῦ Δικαστηρίου

† 'Ο Αὐλῶνος ΠΑΝΤΕΛΕΗΜΩΝ

'Ο Γραμματεὺς

πρεσβ. Βασίλειος Βολουδάκης

Ε Κ Κ Λ Η Σ Ι Σ

'Η Διεύθυνσις τοῦ Διορθοδόξου Κέντρου τῆς 'Εκ-
κλησίας τῆς 'Ελλάδος ἀπευθίνει θερμὴν ἐκκλησίαν εἰς
τὸν πνευματικὸν κόσμον, ὅπως ἔλθῃ ἀρωγὴ εἰς τὸν
ἐξοπλισμὸν τῆς βιβλιοθήκης τοῦ Κέντρου διὰ τῆς
ἀποστολῆς παντὸς εἴδους συγγράμματος ἀναφερομένου
εἰς τὴν Θεολογίαν καὶ γενικώτερον εἰς τὸ ἀντικείμενον
μελέτης πασῶν τῶν θεωρητικῶν ἐπιστημῶν.

Διεύθυνσις: Διορθόδοξον Κέντρον 'Εκκλησίας 'Ελλάδος

'Ιασιῶ 1 'Αθήναι (τ. τ. 140).

« Ε Κ Κ Λ Η Σ Ι Α »

ΕΠΙΣΗΜΩΝ ΔΕΛΤΙΩΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
'Εκδιδόμενον κατὰ δεκαπενθήμερον

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† 'Ο Μυτιλήνης ΙΑΚΩΒΟΣ

† 'Ο Κίτρους καὶ Κατερίνης ΒΑΡΝΑΒΑΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΚΩΝ. Γ. ΜΠΟΝΗΣ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου

'Ακαδημαϊκός

Σ Υ Ν Δ Ρ Ο Μ Α Ι

A) 'Εσωτερικοῦ: Δραχμαὶ 300 ἔτησίως.

B) 'Εξωτερικοῦ: Δολλάρια 20 ἔτησίως.

Τιμὴ ἐκάστου τεύχους μετὰ τοῦ «ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ»

δρχ. 15.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Συνοδικὴ 'Εγκύκλιος.

Πατριαρχικὴ καὶ Συνοδικὴ 'Εγκύκλιος, ἐπὶ τῇ
1600ῇ ἐπετείῳ τῆς Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου.

'Αρχιμ. Δαμασκηνοῦ Βράκα, 'Η ἐπίσκεψις τοῦ
Μακ. Πατριάρχου 'Αντιοχείας κ. 'Ιγνατίου Δ' εἰς
'Αθήνας (2—8.6.1981).

Σεβ. Μητροπ. Μυτιλήνης 'Ιακώβου, Λόγος ἐπὶ
τῷ ἑορτασμῷ τῶν 1600 ἐτῶν ἀπὸ τῆς συγκλήσεως
τῆς Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου.

Σεβ. Μητροπ. Μεσσηνίας Χρυσοστόμου, 'Ο
Εὐβοεὺς 'Αρχιμανδρίτης Γρηγόριος Ζιγαβηνός (1835-
1910).

Σεβ. Μητροπ. Σισανίου καὶ Σιατίστης 'Αντωνίου,
'Η ἀγάπη τοῦ Θεοῦ πρὸς τοὺς ἀνθρώπους.

'Αρχιμ. Γερμανοῦ Παρασκευοπούλου, 'Ο ἄν-
θρωπος κατὰ τὸν 'Απόστολον Παῦλον.

Γρ. Θ. Στάθη, δρ. Θ. - Μουσικολόγος, Ὑπόμνημα
περὶ Βυζαντινῆς 'Εκκλησιαστικῆς Μουσικῆς καὶ ἐθνι-
κῆς μουσικῆς παιδείας γενικώτερα.

Παρατηρήσεων στήλη.

'Εκκλησιαστικὰ Χρονικά.

Παράρτημα.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ 'Αθήναι, 'Ιασιῶ 1 — Τηλ. 710.73

Προϊστάμενος Τυπογραφείου: 'Ιωάννης Μιχαήλ. 'Αναστασάκη 3, Ζωγράφου. Τηλ. 7787.978.